

Anarchistická revue

Existence

2 / 2012

PRACOVISTĚ POD SAMOSPRAVOU

cena:
40,-

Rekuperované podniky v Argentíně
Družstevní spolupráce / Převzetí továren / Fr. Modráček
Řecká nemocnice pod kontrolou zaměstnanců / Kampaň Čistá alternativa
18 let rebelie v Chiapasu / Anarchismus?! / Komiks není jen o superhrdinech
Oběšenci v ulicích / Kontraples před operou / Týden neklidu / Recenze

vydává Československá anarchistická federace

EDITORIAL

Minulá čísla *Existence* se ve svých hlavních tématech věnovala především protestním hnutím tak, jak se postupně objevovala po celém světě: studentské protesty v Británii (*Existence* 1/2011), nepokoje na severu Afriky známé jako Arabské jako (2/2011), hnutí 15. května ve Španělsku (3/2011), nepokoje a rabování v anglických městech (4/2011), hnutí Occupy ve Spojených státech (1/2012). Protesty neutichají a dá se čekat, že z jara roku 2012 nabudou druhý dech. Neutichají stejně tak, jako nemizí důsledky krize současného globalizovaného kapitalismu, na které doplácí právě ti dole. Vlády po celém světě prosazují škrtky ve výdajích na sociální služby, zdravotnictví, školství apod. Privatizují, deregulují, dělají prostě vše tak, jak si přejí především banky, soukromé investiční fondy a nadnárodní finanční instituce.

I u nás si lze všimnout čehosi, co bylo ještě před několika lety výsadou malých skupinek radikálů. Někteří lidé začínají zjišťovat, že současný systém je nereformovatelný, že parlamentní demokracie už nemá dávno s demokracií nic společného a že kapitalismus je tu jen a pouze kvůli generování zisku pro úzkou ekonomickou elitu. Politici jednájí v zájmu této elity, proti lidu, i když tvrdí, že ve jménu lidu a z jeho pověření. Tyto skutečnosti se po příchodu krize staly čím dál zjevnějšími. Odpovědí je odstranění systému. S tím ale také souvisí hledání alternativ, a to jak budoucích, tak těch „tady a teď“.

V toto číslo *Existence* jsme se rozhodli věnovat právě hledání alternativ, a to konkrétně na pracovišti. Alternativ, které mohou některým pracujícím zajistit to, že budou mít práci, a zároveň to, že o této práci budou svobodně a v souladu s ostatními kolegy rozhodovat bez přítomnosti jakýchkoli nařízených orgánů a šéfů. Právě obecné otázky hledání alternativ v dnešní době a obsahu pojmu svobodné práce se věnuje úvodní článek hlavního tématu „Pracoviště pod samosprávou“.

V našem prostředí má silnou tradici družstevní spolupráce. Žel nacistická okupace a následný nástup bolševiků družstevní hnutí naprosto rozvrátily. Připomeneme si tedy kořeny družstevnictví a některé formy, jichž může nabývat. Zastavíme se u průkopníků družstevnictví v anglické Rochdalu a připomeneme si jedno z prvorepublikových družstev, které se věnovalo vydavatelské činnosti a neslo příznačný název Družstevní práce.

Z minulosti se následně přeneseme do 21. století a přiblížíme si dění, které následovalo po propuknutí ekonomické krize v Argentíně v roce 2001. Právě tam byly mnohé podniky opuštěny kvůli nerentabilitě svými původními vlastníky, aby byly následně obnoveny přímo zaměstnanci, kteří opět rozjeli výrobu. Přes dvě stovky tzv. rekonvertovaných podniků funguje v této zemi do dnešních dnů. Na to, jak tyto podniky fungují, jak probíhají rozhodovací procesy a jakým věcem musí čelit, jsme se zeptali studentky, která v jedné z obsazených továren prováděla výzkum, při němž byla přímo zapojena do výrobního procesu. Desetiletou bilanci argentinské reakce na krizi pak shrnuje článek od Francescy Fiorentini „Que se vayan Todos“.

Evropskou zkušenost se samosprávou pracujících zprostředkuje text od Andreje Grubacice, který pojednává o boji dělníků ze srbského Zrenjaninu, a informace o nemocnici pod kontrolou zaměstnanců v řeckém městě Kilis.

S hlavním tématem úzce souvisí i následující články. Jeden je o bratislavském sdružení Tribus, které funguje jako pojišťovna pro černé pasažéry v městské hromadné dopravě. Další přibližuje „bramborovou revoluci“, která se v prvních měsících tohoto roku začala rozšiřovat ze severního Řecka a je reakcí na snižující se příjmy v důsledku vládních škrtů. Spočívá v organizování přímého prodeje od zemědělců spotřebitelům, čímž je vynechán mezičlánek v podobě supermarketů, které doted vydělávaly jak na výrobcích, tak na konzumentech.

S tématem koresponduje i pravidelná rubrika „Osobnosti hnutí“, která je tentokrát věnována Františku Modráčkovi, jenž byl v mládí anarchistou, později sociálním demokratem a nakonec zbytek života věnoval propagaci myšlenky družstevnictví.

Aktuální dění u nás začíná pravidelným čtvrtletním přehledem veřejných akcí antiautoritářského hnutí „Kvartál“, na nějž navazují reportáže doplněné o prohlášení k akcím, během nichž byly v ulicích Plzně a Prahy rozvěšeni oběšenci - symbolické oběti kapitalismu, a k protestnímu happeningu zaměřenému proti snobskému plesu v opeře. Článek „Týden občanské (ne)poslušnosti“ se zaměřuje na studentské protesty, které se konaly na přelomu února a března a text „Čistá alternativa“ přibližuje kampaň za svět bez skládek a spaloven. Svým prohlášením se představuje nový pražský infoshop Salé. V rozhovoru, který již vyšel na webu antifa.cz, odpovídá na otázky ohledně svého případu a svých postojů Roman Smetana, odsouzený za pomalování plakátků politických stran.

Článkem od Marcely Salas Cassani si připomeneme 18. výročí zapatis-tického povstání, u jehož příležitosti se konala v jihomexickém Chiapa-su mezinárodní konference „Planeta Země: Antisystémová hnutí“.

V rubrice „Teorie“ si představíme antropologa Pierra Clastrese a jeho knihu *Společnost proti státu* a Michael Albert, známý především jako propagátor participativní ekonomiky, se zamyslí nad směřováním anarchismu na počátku 21. století.

Po teorii následuje trochu odlehčení při rozhovoru s undergroundovou kreslířkou Isy Morgenmuffel nejen o její komiksové tvorbě.

Závěr časopisu je již tradičně věnován posledním číslům nástěnných novin A3 a recenzím na publikace antiautoritářského hnutí, nyní se zvláštním přihlédnutím ke knize, která mapuje počátky anarchopunku.

Přejeme příjemné čtení.

OBSAH

- 2 ... Editorial
- 3 ... Kvartál
- 6 ... Oběšenci v ulicích
- 7 ... „Kontraples“ před operou
- 8 ... Pracoviště pod samosprávou
- 9 ... Družstevní spolupráce
- 11 ... Z Rochdalu do Prahy
- 12 ... Převzetí továren
- 13 ... Que se vayan Todos
- 16 ... Problémem je kapitál
- 18 ... Vrací se do Srbska samospráva pracujících?
- 19 ... Řecká nemocnice pod kontrolou zaměstnanců
- 20 ... Prohlášení kolektivu Salé / Bramborová revoluce
- 21 ... Tribus Bratislava
- 22 ... František Modráček a idea družstevnictví
- 24 ... Týden občanské (ne)poslušnosti
- 25 ... Čistá alternativa
- 26 ... Nevěřte na spasitele
- 27 ... Deportace venezuelského aktivisty
- 28 ... Zapatisté: 18 let rebelie a odporu
- 29 ... Společnost proti státu
- 30 ... Anarchismus?!
- 32 ... Komiks není jen o superhrdinech
- 34 ... A3
- 36 ... Recenze

DISTRIBUČNÍ MÍSTA

Kde můžete *Existenci* (případně další publikace ČSAF) zakoupit:

Kamenné obchody:

Rekomando (Tachovské náměstí 5, Praha 2),
Emergency shop (Chvalova 8, Praha 3 - Žižkov)
Infocentrum Salé (Orebitská 14, Praha 3 - Žižkov)
Antikvariát Černý pes (Sedláčkova 20, Plzeň)
Infoshop Pelech (Čápkova 48, Brno)

Internetové distribuce:

Antifa e-shop (antifa.cz), Waking the dead (wakingthedead.cz), Phobia records (phobiarecords.net), Insane society (insanesociety.net), Papagájův hlasatel (phr.cz), Miruus Levyt (miruuslevyt.cz), xBASTAx (xbastax.cz), Gasmask records (maskcontrol.com), Carpath.Bears (carpathxbears.org), Nuclear Madness (nuclearmadness@seznam.cz), Pure Heart Records (pureheart.czechcore.cz), Damage Done (damagedonerecords.com), Hitchin' to Revolution (hitchintorevolution.wordpress.com),

Pro zájemce ze Slovenska doporučujeme objednávat na e-mailu: libertaria@riseup.net

ANARCHISTICKÁ REVUE **EXISTENCE**

2 / 2012 (v pořadí 24. číslo)

VYDÁVÁ ČESKOSLOVENSKÁ ANARCHISTICKÁ FEDERACE

KONTAKT: CSAF@CSAF.CZ

WEB: WWW.CSAF.CZ

KVARTÁL

Přehled veřejných aktivit širšího antiautoritářského hnutí za uplynulé tři měsíce od vydání předešlého čísla Existence.

SOLIDARITA SE STÁVKUJÍCÍMI DĚLNÍKY FIRMY ABB

ČSAF se připojila k výzvě Priamej akcie na podporu členů odborových svazů CNT a CGT, kteří ve španělském městě Córdoba stávkují ve firmě ABB. Na webu federace byla zveřejněna výzva k aktivnímu vyjádření solidarity a vytvořen informační leták, který si následně mohl každý, kdo o to měl zájem, stáhnout, vytisknout a šířit. Členové ČSAF leták rozdávali a vylepovali ve městech a podnicích - například v Pardubicích, ČSAF poslala jako organizace do všech českých poboček ABB a Addeco protestní dopisy. Zároveň někteří její členové, sympatizanti a čtenáři stránek posílali protestní e-maily a dopisy sami za sebe.

Místní skupina ČSAF navštívila 21. prosince 2011 pobočku Adecco v Hradci Králové, kde byly jejími členy předány protestní dopisy a zdůrazněno, že pokud nebude spor vyřešen ve prospěch stávkujících, bude muset Adecco čelit jiným nátlakovým akcím. Další skupina se vydala 23. prosince do pobočky v Kolíně, kde se však nepodařilo předat dopis osobně, jelikož bylo bez udání důvodu zavřeno o dvě hodiny dříve, než byla uvedena zavírací doba. Protestní dopis byl tedy strčen pod dveře a výloha kolínské pobočky Adecca vyzdobena samolepkami vyjadřujícími podporu stávkujícím.

K návštěvě poboček Adecca a ABB a předání protestních dopisů došlo také v Ostravě. Další aktivní projevy solidarity se stávkujícími zaměstnanci ABB z Córdoba proběhly v Praze, Bratislavě, Žilině či Trnavě.

Poděkování patří všem, kteří se do kampaně na podporu stávkujících zapojili, navštívili některou z poboček zmiňovaných firem či na jejich kontakty odeslali protestní e-mail, fax nebo dopis. Velký dík patří také skupině Priamej akcia, která se cíleně a důsledně věnuje podobným kauzám a kampaním mezinárodní solidarity, informuje o nich a vyzývá aktivisty a aktivistky antiautoritářského hnutí, aby se k těmto kampaním různými způsoby připojili.

VZPOMÍNKOVÉ AKCE NA JANA KUČERY

Stejně jako v předešlých letech i letos si připomněli organizovaní stejně jako neorganizovaní antifasisté a antifasistky úmrtí antifasistického skinheada Honzy Kučery, který zemřel 20. ledna 2008.

Letošní vzpomínka byla trochu neobvyklá, jelikož byla spojena s výzvou k darování krve. Právě ztráta velkého množství krve byla příčinou toho, že Honza svým zraněním podlehl. Vedle toho se již tradičně na mnoha místech

konaly vzpomínkové akce nabývající různých forem. Zde je stručný přehled některých z nich:

V Příbrami, kde Honza žil a kde také zemřel, na něj jeho přátelé vzpomínali na místě tragické události, kde zapalovali svíčky. Místní antifasisté pak navíc vyvěsili transparent „Jan Kučera - oběť neonacistů“.

V Praze ozdobil jeden z břehů Vltavy velkoplošné vzpomínkové graffiti s nápisem „Nezapomeneme“. 19. ledna minutou ticha uctili Honzovu památku anarchisté z jedné z pražských skupin ČSAF.

V Teplicích se objevilo nové velkoplošné vzpomínkové graffiti.

V Olomouci mladí antifasisté uctili Honzovu památku zapálením svíček a krátkým proslovem o tom, co pro ně Honza znamená.

V Plzni si Honzu nezávisle na sobě připomnělo hned několik skupin antifasisticky smýšlejících lidí. U příležitosti jednoho z pravidelných promítacích večerů byla před hlavním programem puštěna a krátkým komentářem uvedena videa z předešlých vzpomínkových akcí a video s výzvou k darování krve. Za účasti asi třicetky lidí proběhla na počest Honzy Kučery menší párty, kde DJs pouštěli punk, oi a ska, tedy hudbu, kterou měl Honza tak rád. Po celou dobu tu u jeho portrétu hořela svíčka. Plzeň zaplavilo několik desítek tematických šablon a samolepek. Tímto stylem byl vyzdoben i vchod do domu, který obývá dlouholetý nácek, pořadatel neonacistických demonstrací a vůdčí postava AN Plzeňsko, Tomáš Vondrášek. Jednu z ploch u frekventované komunikace ozdobil velkoplošné vzpomínkové graffiti. Svěrázným aktem u příležitosti výročí se stala výzdoba plzeňského obchodu Original Store, který provozují neonacisté okolo kapely Conflict 88. Majitelé museli být opravdu rádi, protože dveře do obchodu měly barvu blízko jejich smýšlení. Pečlivě posbírané psí výkaly s vodou vytvořily za několik měsíců kvašení nechutnou směs, která na dveřích vytvořila souvislou hnědou stěnu. Smrad, který se linul na několik metrů netřeba popisovat. Hnědé svinstvo patří k hnědému svinstvu.

Součástí koncertu v rakovnickém klubu Letiště byla i vzpomínka na Honzu za podpory hardcore punkových kapel.

V parku ve Znojmě byl umístěn k výročí smrti Honzy Kučery improvizovaný pomníček.

V Brně byl vyvěšen transparent „Honzo, nezapomeneme, tvoji vraždu neodpustíme!“.

20. ledna večer se sešli antifasisté v Poděbradech na Zámeckém náměstí, kde u pomníku obětem fašismu instalovali Honzův portrét, položili květiny a zapálili svíčky. Potom co byl přečten krátký projev, uctili přítomní památku Jana Kučery minutou ticha. Po domluvě se vydali na spontánní pietní pochod po známé poděbradské kolonádě směrem k vlakovému nádraží. Zde se průvod opět zastavil a před vchodem do budovy nádraží u pamětní desky za železničáře, kteří byli zavražděni nacisty, byl umístěn další Honzův portrét, položeny květiny a zapáleny svíčky. Poté se účastníci pietní akce přesunuli do místního alternativního klubu Boss bar, kde místní členové ČSAF připravili promítání francouzského dokumentárního filmu *Lovci nácků*.

V noci 20. ledna si instalováním Honzovy fotky a zapálením svíček připomněli jeho památku místní antifasisté v Kutné Hoře před pomníkem obětem fašismu, který se nachází před Střední průmyslovou školou. Stejně jako v Poděbradech byl k připomenutí památky Jana Kučery promítán film *Lovci nácků*, a to

v rámci místního Libertinského filmového klubu.

V Čáslavi před místním gymnáziem byly u pomníku oběti totalitních režimů vedle Honzova portrétu zapáleny svíčky a držena minuta ticha.

20. ledna si připomněli úmrtí Jana Kučery i antifasisté a anarchisté v Liberci. Menší skupina se šelha v centru města, odkud vyrazila do okrajové části k mostu nad dálnicí od Turnova. Tam byla vyvěšena plachta s Honzovou podobiznou a stručnou informací o jeho úmrtí. Ještě v pátek večer se menší skupina vydala do centra města a okolí, kde realizovala pár vzpomínkových šablon. Dalším místem, kde se místní rozhodli připomenout si člověka, který pro svůj postoj položil život, byl klub Azyl. Zde byly instalovány dva Honzovy portréty s černou stuhou.

Ve stejný den uctilo památku Jana Kučery několik antifasistů také v Hořovicích, a to zapálením smutečních svíček a vylepením plakátů na náměstí a v místním hudebním klubu.

MYSLÍTE SI, ŽE JE TO ZA NÁMI?

Od 10. ledna do 4. února byla příležitost navštívit v Jihlavě výstavu „Myslíte si, že je to za námi?“, která byla věnována obětem neonacismu po roce 1989 v ČR. Během této doby výstavu v prostoru Oblastní galerie Vysočiny zhlédlo kolem 700 návštěvníků, mezi nimiž nechyběli žáci a studenti jihlavských škol, kteří se tak mohli přesvědčit, jak neonacisté prosazují své ideje a názory.

Proběhlá vernisáž trochu netradičně nezahajovala výstavu, ale byla symbolicky posunuta na 20. ledna a pojata jako pietní vzpomínka na Jana Kučera.

Od 15. února pokračovala výstava v Uherském Hradišti.

RESTITUCE EXEKUCÍ

Během 1. února skupiny aktivistů a aktivistek kolem iniciativy PRAK rozvěsily na různých pražských památkách a veřejných místech (na obou Mosteckých věžích, Staroměstské věži, Vyšehradě, Národním muzeu, kyvadle na Letné a řadě dalších) transparenty, aby protestovaly proti praktikám exekucí a ideologii, která je doprovází. Důvody předložili v prohlášení, kde se mimo jiné uvádí: „Nevěříme, že by spravedlnost platila jen pro někoho. Nevěříme, že by dluhy dělaly z každého člověka bezprávného adepta na ozebračení a že na neprávem nabytý majetek exekutorů nelze sahat. Očekáváme, že se stejnou razancí, s jakou dosud zabavovali majetek exekutorů, bude nyní majetek zabaven exekutorům.“

FNB OPĚT V PLZNI

5. února proběhl v Plzni první výdej jídla bezdomovcům a sociálně slabým, který realizoval zcela nový kolektiv Food not Bombs (FNB). Hned poprvé se dostavilo přes 20 strávníků. Výdej jídla probíhá v centru města každou neděli. Vedle vydávání jídla pořádá plzeňský kolektiv FNB také benefiční promítání, kde je za dobrovolný příspěvek k dispozici vegan-ské občerstvení. Aktivity FNB tak díky novému kolektivu probíhají v Plzni s dvěma delšími přestávkami již téměř devět let.

MĚSÍC EXEKUTORŮ V PLNÉM PROUDU

Jako pokračování akce „Restituce exekucí“ označili aktivisté a aktivistky skupiny PRAK během noci 6. února po Praze viditelným způsobem většinu exekutorských kanceláří, aby byly snáze rozeznatelné pro všechny kolemjdoucí. PRAK k této akci vydal na své stránce prak.info prohlášení, v němž vyzval k dalším kreativním akcím proti exekutorům.

DALŠÍ AKTIVITY PROTI ABB A ADECCO

Začátkem února proběhla další série aktivit na podporu stávkujících dělníků z firmy ABB ve Španělsku.

V Trnavě se 2. února po druhé hodině odpolední pracovníci ranní změny dodavatelského parku pro PSA, ve kterém sídlí i pobočka firmy ABB, prostřednictvím letáku dozvěděli o probíhající stávce ve španělské pobočce ABB. Větší na zaměstnanců reagovala na letáky kladně. Některé překvapilo, že stávka trvá už tak dlouho. Již několik dní předtím se v okolí ABB objevovaly nálepky upozorňující na stávku, stejně jako kolem ubytovny pro zaměstnance PSA, kde bývají i pracující na dočasné smlouvě přes firmu Adecco, která působí v celém sporu jako stávkokazecká společnost.

V Bratislavě navštívili anarchisté 3. února v ranních hodinách pobočku ABB se záměrem předat vedení protestní dopisy. Ani tentokrát se nepodařilo manažery zastihnout, a tak byly předány na recepci a v okolí byly za stěrače aut vloženy letáky informující o stávce. Ušetřena nebyla ani pobočka Adecco. I zde došlo k předání protestních dopisů na recepci. Aktivisté se dozvěděli, že po prosincových protestních aktivitách firma kontaktovala i španělskou centrálu, takže posílání e-mailů vyvolalo kýžený tlak.

Dva aktivisté navštívili i pobočku ABB v Žilíně. Když jim nikdo neotvíral, na vstupní dveře umístili protestní dopis a za stěrače firemních aut umístili letáky.

Právní oddělení ABB v Praze vyhrožovalo členovi Priamej akcie za to, že vyjádřil svůj protest proti firemním praktikám e-mailem, který je podle ABB nevyžádanou zprávou. Pokud prý budou e-maily chodit i nadále, ABB něj podá trestní oznámení za šíření poplašné zprávy a poškozování cizích práv.

PROTESTY PROTI ACTA

11. února se po celém světě konaly protesty proti mezinárodní dohodě ACTA. Přidali se k nim také lidé v asi třiceti českých městech.

Většina protestů byla organizována Českou pirátskou stranou, akcí se však účastnilo i mnoho lidí z antiautoritářského hnutí.

Největší z demonstrací podle očekávání proběhla v Praze za účasti více než dvou tisíc lidí. Anarchisté z ČSAF se aktivně zapojili například do protestů v Olomouci či Plzni, kde rozdávali noviny A3 věnované tématu. V Plzni vystoupil před několika stovkami demonstrantů zástupce místní skupiny ČSAF s projevem, který se věnoval dohodě ACTA v kontextu neoliberálních opatření k posílení moci korporací.

RAP BEZ SERVÍTEK

Olomoucká skupina ČSAF má za sebou jednu ze svých prvních hudebních akcí, kterou v součinnosti s dalšími uspořádala 16. února v olomouckém klubu Ponorka a která se jmenovala „Rap bez servítek“. Vystoupili na ní především lokální alternativní rapeři, témata songů se mimo jiné věnovala antikapitalismu a antifašismu. Na místě bylo k dispozici distro anarchistických publikací a rozdávaly se tu noviny A3 věnované nenáviděné dohodě ACTA. Na akci byl dobrovolný vstup a navštívilo ji kolem padesátky lidí, převážně příznivců rapu.

PROTI NÁCKŮM V JIHLAVĚ

V Jihlavě se v sobotu 18. února 2012 uskutčil pochod Dělnické mládeže (DM) na podporu Srbského státu. Na tuto událost se rozhodli zareagovat i tamní antifašisté a antifašistky, kteří zorganizovali blokádu, aby zamezili neonacistům a neonacistkám pochodoval centrem jejich města.

Když se kolem 14. hodiny průvod DM vydal na pochod, čítal necelých 50 lidí a po celé trase potkával pobouřené a rozhořčené obyvatele, kteří dávali hlasitě najevo svou nevoli s jejich přítomností. V tu dobu se také poblíž náměstí Svobody na výzvu iniciativy „Jihlava blokuje“ shromáždilo 200 až 300 odpůrců neonacistického pochodu (mladí lidé, studenti, místní Romové i starší obyvatelé města) s cílem zkržít naplánovanou trasu pochodu DM. Policejním těžkooděncům se však podařilo neprodyšně uzavřít většinu účastníků protiaku v jedné z úzkých ulic na trase plánovaného průvodu a pochod DM odklonit jinou cestou.

Přítomní lidé rozvinuli transparenty s hesly jako „Náckové z ulic pryč!“, „Neonacismu se neustupuje“ nebo „Fašismus zvítězí, pokud nenarazí na odpor!“, na místě také bylo větší množství piketě se slogany „Rasismus není řešení, ale problém“, „Řekni ne náckům“, „Bílá hrdost, černé svědomí“ či „I sněhuláci

nesnáší nácky“. Po 17. hodině, kdy byl pochod DM ukončen a většina neonacistů se rozprchla z města, začala policie postupně pouštět účastníky blokády z místa - samozřejmě s nasazením masivního lustrování a dokumentování všech zúčastněných.

Pro pořadatele pochodu DM musela být velmi nízká účast jejich příznivců a nulová odezva od místních lidí hořkým zklamáním. Naopak je velice pozitivní, kolik lidí se zúčastnilo blokády jejich pochodu, přičemž to nebyli pouze aktivisté či lidé ze subkultur, ale i místní rozličného věku. Ke skoro třem stovkám lidí na blokáde je potřeba připočíst několik desítek těch, kteří se na ni díky policii vůbec nedostali.

Podle informací Jihlavského deníku předseda Dělnické strany sociální spravedlnosti Tomáš Vandas, který akci pojal především jako autogramiádu své knihy, ve svém projevu řekl, že Jihlava je díky pochodu DM nejbezpečnější město, protože jsou na každém rohu policisté. Takhle by to prý vypadalo, kdyby DSSS v zemi vládla. Takže až za někde budou náckové vyřvávat „Policejní stát!“, víme aspoň díky Vandasovi zcela přesně, co tím doopravdy myslí.

PROTI ACTA V KUTNÉ HOŘE

V neděli 19. února svolala místní skupina ČSAF do Kutné Hory protestní happening proti tzv. antipirátské dohodě ACTA.

Ve tři odpoledne se na hlavním náměstí sešlo několik odpůrců ACTA, byl rozvinut transparent s heslem „STOP ACTA!“. K dispozici byla petice proti přijetí ACTA. Následně došlo ke krátkému spontánnímu pochodu za pokřiku hesel „Raz, dva, tři, ACTA na svět nepatří“, „Stop ACTA“, „Vaše zisky, naše nsvoboda“ apod. Celá akce se obešla bez přítomnosti policie. Šlo se z centra do místního cafebaru, kde členové ČSAF připravili promítání několika krátkých filmů o ACTA a výzvy Anonymous. Projekce se účastnilo asi 20 diváků. Po ní následovala krátká diskuse nad dalšími regionálními aktivitami proti ACTA.

KAMPAŇ ZA UKONČENÍ UZAVÍRKY ULICE SHUHADA V HEBRONU

U příležitosti výročí masakru z roku 1994, při kterém izraelský osadník Baruch Goldstein zastřelil 29 Palestinců, zorganizovali palestínští aktivisté a aktivistky sérii akcí, které požadovaly znovuotevření ulice Shuhada, jež kdysi bývala hlavním obchodním centrem Hebronu. Tato ulice je dnes uzavřena, stejně jako palestínské obchody a tržiště, které na ní kdysi stávaly. Ke kampani za otevření ulice Shuhada se přidali i aktivisté a aktivistky v Praze, a to připojením se k výzvě, aby lidé zasílali fotografie, které budou demonstrovat jejich solidaritu s nenásilným hnutím Palestinců a Palestinek proti okupaci. Fotografie měly zachycovat významné památky nebo známá místa ve městech po celém světě a měly obsahovat kreativní slogany, transparenty, plakáty, nebo jiné vizuální vyjádření jejich účelu.

ANONYMOUS V ULICÍCH PLZNĚ

Na přelomu února a března se v ulicích po celé Plzni objevily stovky plakátů šířící poselství neformálního celosvětového hnutí Anonymous. Plakáty byly ve dvou provedeních - černobílém s logem Anonymous a černém s postavou z komixu *V jako Vendeta* a následujícím textem: „Anonymous naléhají na lidi světa, aby se přidali k boji proti všem formám cenzury, na obranu svobody. Existujeme na okrajích společnosti, na internetu i mimo něj, ale jestliže nás budete hledat, najdete nás. Neděláme to pro sebe, ale prosazujeme práva na svobodu projevu a informací globálně. Žádáme vás, abyste nás podpořili, nikoliv v naší věci, ale v zájmu svých vlastních práv. Nedovolte vládám, korporacím či sdělovacím prostředkům, aby ovládaly, co smíme vidět, slyšet a co si smíme myslet.“ Poselství Anonymous se tak dostává mezi lidi nejen ve virtuálním světě, ale také přímo v ulicích.

SOLIDARITA S PUSSY RIOT

Zadržení aktivistek z ruské punkové kapely Pussy Riot a vysoké tresty, které jim hrozí za zpěv protiputinovské písně, pobouřily širokou ruskou veřejnost. I mnoho věřících, jejichž urážkou se stát zaklíná, mluví o nutnosti odpuštění, ne o touze po trestu. Solidární shromáždění spojené se zahájením petice za propuštění obou aktivistek se 8. března uskutečnilo vedle jiných míst po celém světě také v Praze.

Před pražským velvyslanectvím Ruské federace proběhla u příležitosti Mezinárodního dne žen odpolední protestní akce, při které byl zahájen sběr podpisů pod petici za propuštění Mariji Aljochinové a Naděždy Tolokonnikovové. Ty byly 4. března v Moskvě zadrženy a obviněny z trestného činu výtržnictví a urážky věřících. Ve vazbě by měly být až do 24. dubna a proces by jim mohl vynést až 7 let nepodmíněně. Obě aktivistky, matky malých dětí, zahájili po zadržení hladovku.

HRADECKÝ DISKUSNÍ KLUB

Od ledna 2012 proběhla v Hradci Králové tři diskusní setkání k aktuálním tématům. V lednu šlo o přednášku a debatu s členy Kolektivně proti kapitálu o sociální situaci na severu Čech, kteří ve svých analýzách akcentují především ekonomické pozadí podzemního tažení „slušných“ občanů proti „nepříznivým“ na Šluknovsku. Únorová diskuse se týkala studentských protestů a zejména jejich průběhu na hradeckých vysokých školách, kde byla shora znormalizována příprava okupační stávky za svobodné vzdělání. Březnové téma „Půda, fabrika, svoboda“ bylo uvedeno přednáškami dvou hostů věnujících se Latinské Americe, konkrétně zapatistickému hnutí v Mexiku a samosprávným podnikům v Argentíně.

ABC ACTION WEEKEND IV

Ve dnech 2. až 3. března proběhla tradiční hudební víkendová akce pořádaná Anarchistickým černým křížem při ČSAF, tentokrát na

podporu protirasistické kampaně Good Night White Pride (GNWP).

2. 3. zahrály v Podluhách u Hořovic kapely Angry Brigade, Ginnungagap a Gomora. V přátelské atmosféře se tu bavilo přes 80 návštěvníků. Na místě nechyběl prodej benefičních baget a v neposlední řadě ABC distro, z nějž jde část peněz na podporu celé kampaně.

3. 3. pokračoval akční víkend v Liberci a Brně. V prvně jmenovaném městě, konkrétně v klubu Azyl podpořily kampaň GNWP kapely Fear of Extinction, Gríde a Lahar. Dorazila více než stovka návštěvníků, opět nechyběla distro a benefiční občerstvení. Brněnský koncert navštívilo okolo 70 lidí. V klubu Vegalitě vystoupily skupiny Controlled Existence, Risposta a Stolen lives.

ANARCHISTÉ PODPĚŘILI TÝDEN NEKLIDU

Iniciativa Za svobodné vysoké školy vyhlásila na přelom února a března protestní Týden neklidu, v jehož rámci probíhaly diskuse, přednášky, happeningy, nocování na školách a demonstrace. Do protestů se zapojili i někteří anarchisté a anarchistky - ti, co studují, na svých školách, a ostatní podporou akcí ve svých městech, například v Praze, Plzni, Liberci, Hradci Králové, Ústí nad Labem, Ostravě, Opavě či Olomouci. Během Týdne neklidu členové a členky ČSAF distribuovali při té příležitosti vydanou brožuru *Okupační kuchařka*.

RIP NIKITA KALININ

Několik desítek místních antifašistů a antifašistek se v neděli 11. března ve večerních hodinách sešlo v pražské Bubenči, aby symbolicky vyjádřili svoji podporu ruským aktivistům a vzpomněli na měsíc starou vraždu Nikity Kalinina. Dvacetiletý Nikita aktivně působil na anarchistické scéně v ruské Samaře a s největší pravděpodobností se stal obětí útoku neonacistů, poté co utrpěl mnohačetná bodná poranění.

Součástí pietního aktu bylo umístění kovové pamětní desky na jeden z pilířů železničního viaduktu, položení svíček u improvizovaného pomníku a spontánní proslov jednoho z účastníků. Na pamětní desce stojí: „Každý rok, každý den se ruší antifašisté a antifašistky pouštějí do nerovného boje s všudypřítomným nepřítelem. Neonacisty, policií a státním aparátem. Řada z nich na takto zvolené cestě riskuje ztrátu svobody, bezpečí a života. I když nás dělí stovky a tisíce kilometrů, naše zlost z každé krivdy a touha po lepším světě zůstávají stále stejné. Nezapomínáme - neodpouštíme!“

RYCHLÁ ROTA OPĚT ZASAHUJE

Akční skupina, která si říká Rychlá rota, se zaměřuje především na předělávání billboardů a vstupování do veřejného prostoru s různými podvrtnými projekty.

Během února rozmístila šest trojrozměrných objektů, které připravena tak, aby nešly lehce odstranit. Objekty symbolizovaly problém radioaktivního odpadu a dále upozorňovaly na neekologické a asociální jednání koncernu Shell v Irsku.

V březnu skupina upravila desítku reklamních ploch. Tentokrát se zaměřila především na zpochybnění automobilismu a kapitalismu. Ve svém prohlášení k této akci mimo jiné poznamenala: „Naše dílo věnujeme Romanu Smetanovi.“

BENEFICE, PŘEDNÁŠKY, PROMÍTÁNÍ...

Vedle výše zmíněných akcí proběhlo velké množství podniků především osvětového a benefičního charakteru.

Konaly se benefiční akce: 13. 1. na FNB (Jihlava); 28. 1. pro squat v Gliwici (Napajedla); 31. 1. na časopis Klíčení (Hradec Králové); 18. 2. pro FNB (Praha a Plzeň); 25. 2. na asociaci Alerta (Litvínov); 3. 3. pro infoshop Salé (Ostrava); 9. 3. na genderfuckerovy aktivity (Praha); 10. 3. na streetartovou skupinu Usvitu; 17. 3. pro Libertinský filmový klub (Česká Třebová); 23. 3. na infoshop Salé (Liberec); 25. 3. pro Occupy Prague (Praha).

Přednášky, besedy a workshopy v uplynulém čtvrtroce: Hnutí samosprávných podniků v Argentíně (15. 1., Liberec), Překážme ples WKR (16. a 17. 1., Praha a Brno); O blokáde neonacistického pochodu v Drážďanech (21. 1., Praha), Realita života v okupaci (29. 1., Praha a 23. 3., Liberec), Diskuse o 8. březnu (8. 2., Praha), O blokáde neonacistického pochodu Jihlavou (12. 2., Praha), (Ne)přizpůsobivost médií a společnost (14. 2., Praha), Squatting a jeho současné perspektivy (16. 2., Praha), Konec autonomie českých vysokých škol? (21. 2., Praha), Povídání o cizincích v ČR (5. 3., Praha), Jak reagovat na rasistické pochody? (6. 3., Praha), O situaci na Šluknovsku (8. 3., Praha, 16. 3., Bratislava), Hnutí Occupy v USA a squatting (12. 3., Praha), Válka o svobodný internet pokračuje (13. 3., Praha), Den pro ABC (20. 3., Praha), Kompostujte! (22. 3., Praha), Ako reagovat na sexuální násilí? (25. 3., Bratislava), Týden neklidu. A co dál? (29. 3., Plzeň). Vedle toho se v únoru konala v Brně výstava „Daruj život mrtvým domům“ a 4. 2. proběhl v Praze freemarket FNB.

Večery s promítáním dokumentárních filmů doprovázené někdy i následnými debatami probíhaly především v režii místních kolektivů: umělecké guerilly Usvitu a kolektivu FNB v Plzni (8x), kolektivu Wild'n'Free v Košicích (2x), Iniciativy Ne rasismu! v Praze (5x), asociace Alerta v Ústí nad Labem a Litvínově (7x) a Libertinského filmového klubu v České Třebové (1x). 26. 3. proběhla v pražském kině Oko premiéra filmu *Raid on Reykjavik Reloaded*.

OBĚŠENCI V ULICÍCH

K čemu až mohou lidi dohnat důsledky neoliberálních reforem, na to se pokusily na přelomu loňského a letošního roku poukázat dva politicko-umělecké projekty, které byly zrealizovány v Plzni a Praze.

VÁNOČNÍ SEBEVRAŽDA

V brzkých ranních hodinách Štědrého dne se v plzeňských ulicích objevila nezvyklá vánoční výzdoba. Na stromech, mostech a lampách visí cosi podobného lidem - oběšenec! Pohled do tmy kolemjdoucí léká a zastavuje. Někteří vytáčí mobilní policii, záchranku a ohlašují oběšeného člověka úřadům. Bližší pohled prozrazuje, že se jedná o atrapy oběšených s jejich osobním příběhem. Vzkaz přihlížejícím prozrazuje smysl neobvyklého uměleckého počínu.

Umělecký happening nazvaný „Oběti doby“ uspořádala místní anarchistická streetartová skupina. V jeho rámci rozvěsila ve veřejném prostoru města figuríny oběšených a k nim připojila osobní příběhy. Svědectví jejich životních tragédií vycházející ze skutečných událostí. Svědectví, která se vztyčeným prstem obviňují kapitalistický systém. Svědectví, která popisují životní příběhy ve společnosti brutálního finančního diktátu, tyranii sebeoptimalizace vedoucí k totálnímu zhroutilce jednotlivce, existenční nejistotu dluhů, exekuce, společenské zneuznání a pocity bezvýznamnosti.

Ač oběšenci nebyli skuteční, happening poukázal na to, že skuteční by být mohli. Oběti systému jsou všude kolem nás. Jasně to dokazují statistiky nárůstu sebevražd z důvodu finanční tísně a existenční nejistoty. Lidé nemusí být jen mrtví, aby již nyní byli obětmi systému. Pokud balancujeme mezi dluhem, exekucí a nejistou prací, pak mnohdy stačí jen málo k pocitu bezvýhodnosti končícímu sebevraždou.

V následujících hodinách byli oběšenci odstraněni policií. Osobní příběhy dále na místě přetrvávaly. Kvůli špatným světelným podmín-

kám byly pořízeny nepříliš dobré snímky, a tak se skupina rozhodla v médiích fotografie nezveřejňovat.

TREFA PRAKEM

Plzeňskou akcí se nechali inspirovat aktivisté v Praze, kteří pod hlavičkou neformální skupiny PRAK instalovali figuríny oběšených na různých místech hlavního města - například u stanic metra Vltavská a Staroměstská, v Chotkových sadech, na Palackého náměstí, na Albertově, na Těšnově a dalších místech. Oběšenci viseli na stromech, mostech, viaduktech, billboardech, prázdných domech či na metronomu „u Stalina“. Většina oběšených měla na sobě cedulky s důvodem svého „odchodu ze života“. Stálo na nich třeba „Šetřím váš rozpočet“, „Šetřím vaše daně“, „Neměl jsem kde bydlet“, „Vzal jsem si hypotéku“, „Přišla

exekuce“... Některé instalace byly doplněny transparenty, na nichž stálo „Vláda peněz zabíjí“, „Oběti systému“ či „Vinen chudobou?“.

Této akci se však na rozdíl od té plzeňské podařilo získat mediální zájem. Znáť byl také zájem policie, která likvidovala oběšence společně s hasiči a začala horečně pátrat po „pachatelích“. „Ani kamerový záznam nám nikoho zatím nezaznamenal. Intenzivně na tom však pracujeme,“ uvedla k tomu policejní mluvčí Jana Rösslerová. PRAK se k dotazům novinářů jednoznačně vyjádřil, že nejde o to, kdo za skupinou a její akcí stojí, ale o poselství, které akce obsahovala. S klidným svědomím můžeme říci, že se to skutečně povedlo.

Následuje prohlášení, které k akci PRAK vydal na své webové stránce prak.info:

VLÁDA PENĚZ ZABÍJÍ!

Sebevražda bývá krokem nejkrásnějšího zoufalství - volbou těch, kteří ztratili poslední naději i víru, že někdy může být líp. Na ty, kteří žijí dál, zbyla role diváků - mohou být fascinováni, smutní, anebo se třeba pohoršovat... V první řadě je však sebevražda ztrátou. Ztrátou života člověka, který zemřel, i když mohl žít dál. Jeho jediný a neopakovatelný příběh, jeho přátelství, lásky, prožitky, zkušenosti; všechno je pryč.

V posledních měsících počet těch, kteří umírají z vlastního rozhodnutí, stoupá. Tradičně nejvíce jich přitom bývá v lednu. Strohé statistiky nemohou zaznamenat bolest jednotlivých příběhů a často ani motivy jejich konce. I tak je ale zřejmé, že za sebevraždou stojí stále častěji ekonomické důvody: dluhy, neschopnost splácet, exekuce, existenční nouze, ztráta bydlení či práce... a také následné odsouzení a křivé pohledy okolí. Kdo by se koneckonců v době úspěchů, nadějných kariér a ambicí chtěl špinit cizím neúspěchem? Kdo by v době individuálního výkonu solidarizoval s těmi, kteří přestali stačit?

Sebevražda, za kterou stojí takové důvody, není jen lidskou tragédií, ale stává se zároveň nejdrastičtější připomínkou hodnot, na kterých současná společnost stojí. Těžko se divit sebevraždám neúspěšných ve společnosti, kde jsme posuzováni a sami sebe často posuzujeme podle toho, kolik vyděláme.

Ty, kdo se nemohou či nechťejí v takto nastavených podmínkách prosadit, vnímá společnost jako přítěž, která nás stahuje ke dnu. Z těch, kteří nestačí tempu, jež si nezvolili, tak společnost dělá viní-

ky. Zapomenout na to, že zdaleka ne všichni dnes mají stejné šance a že selhání či neúspěch bývají často ovlivněny okolnostmi, láká. Vlastní úspěch (či aspoň absence neúspěchu) se rázem leskne o něco víc.

I neúspěch se stává výhodným obchodním artiklem: na neštěstí jedněch se přizívají jiní. Spirála, na které se chudoba mnoha stává ziskem pro několik málo jiných, získává na obrátkách. Bohatnou lichváři, exekutoři a advokáti, kteří jako by tvořili jeden průmysl dluhu, schopný proměnit pokutu či nedoplatek za pár stovek v exekuci za desítky tisíc. Spekulantům s byty, kteří segregují městský prostor podle příjmu, roste zisk. A chudí a bezmocní se za přihlížení tiché většiny, jež má obavy o vlastní osud, propadají do stále hlubší chudoby a bezvýhodnosti.

Máme přitom na výběr. Můžeme brát vládnoucí ideologii společnosti vážně, pohoršovat se nad méně úspěšnými a odsuzovat sebevrahy jako slabochy. Můžeme obviňovat „neúspěšné“, chudé a „nepřízřivobivé“ a ve skrytu duše doufat, že sami zůstaneme ušetřeni. Nebo se můžeme vzepřít a hledat jiná řešení.

Opakem individuálního zoufalství je solidarita, opakem pasivity je společná akce proti nespravedlnosti. Právě proto nechceme mlčet, právě proto visí figuríny oběšených v pražských ulicích. Naše akce je pouze prvním viditelným vyjádřením nesouhlasu a odporu. Další budou následovat.

Jsmo PRAK. PRAK může být cokoli. Prak je možná dětská hračka, ale i přesto dokáže rozbít okno. Více praků dohromady je účinná zbraň. PRAK může být zkratka nebo akronym. PRAK je živá bytost.

„KONTRAPLES“ PŘED OPEROU

V sobotu 25. února se konal před Státní operou Praha pod organizační záštitou iniciativy Skutečná demokracie teď! protestní happening vyjadřující znechucení nad opulentní přehlídkou snobů, která se ten večer odehrávala v budově opery.

Happening začal kolem šesté večer, když přicházející demonstranty uvítal proslov pořadající iniciativy zakončený citací Karla Kryla. Akce měla vyhrazený prostor mezi budovou opery a vedle stojícím parkovacím domem. Od šesti do devíti se zde vystřídala tak stovka protestujících, z čehož několik lidí tu strávilo skoro celou dobu trvání happeningu.

Na ochranu smetánky, která se sjížděla do opery, bylo povoláno přes dvě stovky policistů z různých složek. Takže na každého demonstranta přináleželi alespoň dva policisté. Uvolněnou atmosféru protestu to ale naštěstí nijak výrazněji nenarušilo.

Akci podpořili i členové Československé anarchistické federace. Ti zde rozdávali letáky s prohlášením k akci, které bylo také skoro na závěr happeningu přečteno. To už se schylovalo k deváté hodině a naprostá většina hostů byla v budově opery. Konečnou tečku za akcí udělalo vystoupení rapera, jenž nadchl několik desítek přítomných, kteří ještě vydrželi, svým výkonem a sociálně laděnými texty.

Průběh happeningu byl kombinací reprodukováné hudby, skandování a kulturních vstupů. Zazněly verše Jiřího Wolкера či slova Oscara Wilda. Anarchisté přispěli básní Egona Bondyho „Ples upírů“, kterou autor napsal před dvaceti lety u příležitosti prvního novodobého plesu v opeře. O další kulturní vložky se postaral básník Míra, který recitoval svou poezii. Večer se neobešel ani bez pohádky na dobrou noc. Ta se jmenovala „Ema mele maso“ a vtipně připodobňovala současný systém k mlýnku na maso.

Zatímco uvnitř se podávala „zauzená kachní prsíčka v medovém zázvoru, grilovaný candát s račí omáčkou, vařený hovězí jazyk a srnčí medailonky se šípkovou omáčkou“, na ulici byl připravený veganský D.I.Y. raut pro každého, kdo měl chuť.

Přicházející plesové hosty nejprve vítala hesla „Prasečí elita!“, „Sťd’te se!“ či „Hanba vám“. Nebyla však moc nápaditá a také to chtělo dodat skandování nějaký nový rytmus. O to se postarala skupina přítomných anarchistů se skandováním „Říkáme pryč s parazity - šlechtou, buržoazou a politiky!“, „Naše práce, vaše zisky!“ nebo „Jaké je to být parazit?!“ Když se začalo skandovat heslo o parazitech, na balkóně vykuřující a demonstranty sledující skupina plesových hostů se rychle otočila a záhy vytratila dovnitř budovy. Že by padla kosa na kámen?

Nutno dodat, že i když nejdražší plesové šaty stály čtvrt milionu korun, jednalo se spíše o provinční snobskou akci než o společenské setkání skutečné „skryté elity“, která drží

v rukou ekonomickou moc v globálním měřítku. „Kontraples“ tak byl hlavně symbolickým happeningem, jehož cílem bylo především poukázat na to, že zatímco jedni si musí utahovat opasky a v horším případě přicházejí o svou práci a své domovy, úzká skupina lidí dává na odiv své postavení a majetek.

Na závěr dodejme, že nálada „kontraplesu“ byla celkově velmi příjemná a místy dost veselá. Třeba když se upravovala skandovaná hesla, například na „Naše prase, vaše řízky“, nebo když se křičelo na opožděné návštěvníky „Jdete pozdě!“. Bylo potěšující vidět, že alespoň na pár okamžiků se podařilo znepříjemnit náladu těm, kdo nám ji znepříjemňují po celý rok. Už kvůli tomu měl happening svůj smysl.

Na druhou stranu jistě uspokojení mohou mít z „kontraplesu“ i samotné elity, popřípadě pochybné celebrity. Proč by se bezstarostně neproducovaly v drahých róbách, necpaly drahými pamlskami a nenalézaly archivními viny, když proti nim demonstruje pouhých pár desítek lidí? Doufáme, že i tohle se brzy změní.

PROHLÁŠENÍ KE „KONTRAPLESU“

Československá anarchistická federace se připojuje k akci iniciativy Skutečná demokracie teď!, která nese název „Ples 99 %“ a bude se konat v sobotu 25. února před Státní operou Praha. Sejdeme se před budovou opery, abychom poukázali na to, že dnešní společnost je rozdělena na odlišné a od sebe oddělené světy. Na světy, které se od sebe čím dál zřetelněji vzdalují.

Zaprve je tu svět, co do počtu nejmenší, avšak co do bohatství nesouměřitelně největší. Je to svět těch nahoře; těch, kteří mají skutečnou moc a neváhají ji využít ve svůj prospěch. Tento svět tu dnes reprezentuje Ples v opeře. I když je třeba podotknout, že v lehké zkarikované podobě za účasti provinčních politiků, podnikatelů a celebrit, kteří tomuto světu vytváří spíše servisní zázemí.

Pak je tu svět těch, kteří obdivují ty nahoře a jako věrní pejsci by chtěli spočívat v bezpečí a záři jejich lesku. Místo toho ale zjišťují, že jejich pozice není tak jistá a jakýs takýs luxus, jehož si dopřávají, se může sesypat spolu s jejich hypotékami. Jsou proto poslušní a koukají, aby si přišli na své, i kdyby to mělo být třeba za cenu korupce. Vždyť ctnosti jsou jen pohádkou pro ty dole, aby byli drženi v bezpečném odstupu.

A právě v tomto odstupu a ústraní je svět třetí, největší a zároveň nejchudší. Svět těch, kteří si opravdu nežijí nad poměry; těch, na které tvrdě doléhají důsledky neoliberalismu; těch, kteří žijí v nejistotě z nezaměstnanosti a prekarizované práce. A co takovým lidem zbývá? Přijmout svůj osud a přežívat? Obrátit svůj vztek na ty, kteří jsou na tom ještě o něco hůř? Nebo se vzepřít?

Přicházíme jako jedni z těch dole; jako jedni z těch, pro které je východiskem vzdor. Nezávidíme těm nahoře jejich bohatství, nanejvýš onu jistotu, v níž žijí své životy. Také bychom chtěli jistotu. Ale

jinou. Nestojíme o jistotu klientelistického systému; jistotu maximálního zisku, zatímco rizika nese zbytek společnosti; jistotu dostupnosti všeho za peníze. My chceme naopak jistotu založenou na práci a důstojném podílu na jejích plodech; jistotu, že se můžeme věnovat svému rozvoji na základě svých přání a tužeb; jistotu, že o nás bude postaráno v době nemoci a ve stáří. A to vše bez ohledu na známosti či výši kont v bankách.

Na stejném místě jsme se sešli i před dvaceti lety, kdy dva roky po změně režimu vystřídala stranickou šlechtu šlechta staronová. V roce 1992 se do opery sjeli příslušníci šlechtických rodů, podnikatelské elity a české novopečené smetánky. Před operou je čekalo na uvítanou shnilé ovoce od těch, jimž bylo přikázáno utáhnout si opasky ve jménu Klausových ekonomických reforem.

Po dvaceti letech čelíme dalšímu tlaku reforem, jejichž konečným cílem je opět to samé: přesunout co nejvíce bohatství od těch dole k těm nahoře. Pro nás jsou nachystány škrtky, zatímco zástupci horních deseti tisíc se předvádí při radovánkách, k nimž se dá přiřadit právě Ples v opeře. A neošálí nás ani PR trik s benefiční tombolou, který má oponovat kritice opulentního plesu. Kdyby ti, kteří mají vliv, prostředky a moc, skutečně hleděli i na blaho ostatních, svět by už dávno vypadal jinak.

Žijeme v nespravedlivém, třídně rozděleném světě. Akce jako plesy v opeře nejsou ničím jiným než oslavou třídní nadřazenosti. Jsou výsměchem těch, kdo žijí v nadbytku, těm, kteří musí obrátit každou korunu, než ji vydají. Možná nejsme vznešení rodem, možná nemáme ty správné kontakty, možná nejedeme v drahých autech a nelétáme po světě, možná nemáme ani na vstupenku na Ples v opeře. Máme ale stále svou hrdost, i když se nás o ni snaží všemožně připravit. My jsme ti, díky nimž mohou oni hromadit své zisky. A budou tak činit, dokud si to my necháme líbit.

Téma Existence:

PRACOVISTĚ POD SAMOSPRÁVOU

Staré anarchistické heslo hlásá „Ani otrok, ani pán“. Ve zkratce je tak popsán ideální vztah člověka k ostatním, ale i sama k sobě. Chceme-li skutečně svobodnou společnost, musíme si uvědomit, že základním předpokladem je zbavit se v maximální možné míře nepřírozených autorit, odstranit vztahy nadřazenosti a podřízenosti.

Mnozí lidé sami sebe prohlašují za demokraty a obhajují stávající systém coby demokratický. Zpravidla ale nedokáží odpovědět na základní otázku: „A jak je to s demokracií na vašem pracovišti?“ Bud' zaraženě zírají nebo tvrdí něco o tom, že to je něco jiného. Ale není.

Vždyť v práci trávíme osm hodin z celého dne, nemluvě o těch, kterým takový luxus není dopřán a jsou nuceni k často ne zrovna adekvátně ohodnoceným přesčasům. Vedle toho ne právě nepodstatnou část dne zabírá „regenerace pracovní síly“ a transport „lidského zdroje“ na a z pracoviště. A na tuhle opravdu nezanedbatelnou část dne lidského života se jaksi principy svobody a demokracie zrovna nevztahují.

Zastánci zavedených pořádků jistě opáčí, že přece je každého svobodnou volbou, jestli bude pracovat nebo nikoli. A svou ideologickou demagogii s oblibou doplňují frází, že kdo chce, práci si vždycky najde. Jenže reálný život není pohádka před spaním, co čte babička dětem, ani „americkým snem“, co dennodenně cpe televize dospělým. V reálném životě až na zcela zanedbatelné výjimky fráze liberálů neplatí. Kapitalismus nemá s demokracií mnoho společného, i když je nám oficiálně propagandou do zblbnutí tvrzeno, že se jedná o jedno a totéž.

Principy svobody a demokracie se krčí daleko za principem soukromého vlastnictví a z něho plynoucích společenských vztahů. Právě tento princip, který je pro ideology kapitalismu nejsvětější, zapříčiňuje obrovské sociální rozdíly ve společnosti a jejich soustavné a urychlující se prohlubování. Právě tento princip je příčinou nesouměřitelné akumulace bohatství v rukou jedněch, zatímco většina lidí musí v ruce otočit každou korunu, než ji vydá. Poctivá a tvrdá práce tady nehraje žádnou roli a je jen báhorkou pro hlupáky, kterým nezbyvá nic jiného než věřit, že to, co mají na rukou, jsou honosné náramky, i když jde o obyčejné okovy.

Neoliberalismus dnešních dní vede k tomu, že se v místním i globálním měřítku stává pohádka o demokracii naprosto neudržitelnou. Lidé začínají čím dál rychleji chápat to, co anarchisté říkají již dlouhá léta. Vlády a parlamenty tu nejsou, aby hájily zájmy obyčejných lidí. Naopak hlají zájmy těch, kdo platí jejich předvolební kampaně a během volebního období je opečovávají. Je již těžké před lidmi skrývat, že skutečná moc je úplně někde jinde, že je spojená v první řadě s globálním finančním kapitálem.

KRIZE JAKO PŘÍLEŽITOST

Krize je příležitost pro finančníky znásobit své zisky a skrze vlády jednotlivých států utáhnout šrouby pro ty dole, zprivatizovat, co se ještě dá, a postarat se o spolehlivé vyvedení veřejných financí do soukromých rukou. Oni se své příležitosti drží a společnými silami jdou za jejím naplněním. Krize ale může být příležitostí i pro ty dole. Příležitostí postavit se společně stávajícím pořádkům. Příležitostí rozšířit úzké hranice svobody a demokracie do doposud zapovězené oblasti ekonomiky - do výrobní, distribuční i spotřební sféry.

Žel jsou to převážně období začínající nouze, které vedou lidi, aby se konečně oprostili od naučených vztahů podřízenosti; aby se postavili praktickými kroky asociálnímu principu soukromého vlastnictví; aby okusili pocit sounáležitosti a osvojili si jedinou zbraň, kterou mají k dispozici - vzájemnou solidaritu.

Je to nejčastěji právě ekonomická nutnost, tedy potřeba postarat se o zajištění vlastní existence, o rodinu a v neposlední řadě také o potřeby komunity, co vede lidi k rovnostářskému sdružování se za účelem zajištění výroby, služeb a také spotřeby. Každá situace, čas a místo mají svá specifika. Odtud plyne také rozmanitost samosprávných projektů, které se však vzájemně mohou inspirovat, a to napříč celou planetou, stejně tak jako časem. Každý pokus o samosprávu má své

nepřátele, kteří se ho snaží buď přímo zničit, nebo alespoň zkorumpovat či donutit hrát podle svých pravidel. Dokud bude kapitalistický systém dominantní a nejvyšší hodnotou bude nadále soukromé vlastnictví, budou samosprávné projekty stále čelit útokům těch, kteří mají v rukou moc anebo se snaží o její navrácení.

HLEDÁNÍ ALTERNATIV

Jestliže lidé cítí, že kapitalistický systém je neudržitelný a že ať už námezdní práce či nechtěná nezaměstnanost je duševně i ekonomicky vysávající, ptají se logicky po alternativách. Ti radikálnější pak rovnou alternativy vytvářejí. Někdy z čiré nutnosti, jindy z přesvědčení o potřebě hledání cest ke svobodnějšímu životu.

Ideálem je svobodná práce. Práce bez donucení. Práce, která neubíjí, ale povznáší, i když může být podle obecných měřítek tvrdá a nepříjemná. Práce, o níž lidé sami spolurozhodují. Práce bez šéfů. Práce bez podřízených.

Když zapátráme hlouběji v minulosti a když se rozhledneme po světě, najdeme množství příkladů. Často se tak dělo během revolučních okamžiků, kdy si zaměstnanci převzali svá pracoviště a začali o nich sami rozhodovat. Tyto pokusy však byly většinou buď rozprášeny silou těch, kdož chtěli „navrátit“ soukromý majetek, nebo diktátorskými zásahy stranických sekretariátů, které uchopily státní moc.

Pokusy o samosprávu na pracovišti se ale dějí i v dobách ne přímo revolučních. Může jít o obnovení podniků, které opustili jejich vlastníci jako nerentabilní - takovým příkladem budiž například Argentina po krizi v roce 2001. Může jít o zakládání družstev, která mohou mít různý charakter - výrobní, zemědělská, peněžní, spotřební, zpracovatelská...

Tyto samosprávné projekty jsou prostorem pro experimentování s demokratickými způsoby organizace práce a rozhodování na pracovišti. Jsou velkým inspiračním zdrojem pro ostatní. Mohou být základem pro budování struktur nové společnosti. Předně jsou ale místem, kde samotní pracující rozhodují o své práci a jejich výsledcích, kde si sami budují prostor pro svůj další rozvoj a kde nacházejí vytouženou důstojnost a uspokojení plynoucí z práce bez šéfů.

Nic není samozřejmě tak růžové, jak se může v zidealizovaných představách zdát. Stále bude třeba řešit různá dilemata, bude docházet ke sporům a budou se střetávat různé pohledy na konkrétní problémy. Společné rozhodování může být mnohdy zdoluhavější a třeba i méně efektivní, na druhou stranu je vždy svobodnější, transparentnější a dává možnost každému se vyjádřit.

Velkým problémem samosprávných projektů „tady a teď“ je to, že se nacházejí v nepřátelském prostředí kapitalistického systému, který jim již ze své podstaty nepřeje. Pokud ale odmítneme systém hodnot, který s sebou kapitalismus přináší, to znamená zisk na prvním místě a tvrzení, že společnost neexistuje, nýbrž všichni jsme jen individuální ekonomické jednotky, potom tu je velká naděje na úspěch. Když například budeme nakupovat výrobky od místního družstva namísto obdobných a levnějších výrobků, které jsou vyráběny ve sweatshopech zemi třetího světa, můžeme případnou „ztrátu“ nahradit účastí ve spotřebním družstvu, které zas jiné věci bere ve velkém, a tudíž levněji, než kdybychom je nakupovali sami. V systému, který je založen na penězích, od nich samozřejmě nelze odhlédnout, ale je třeba si uvědomit, jaké hodnoty jsou pro nás důležitější - jestli individuální (nikdy nenaplněné a nenaplnitelné) přiblížení se životu z reklam, nebo budování sociálních vztahů a základů životaschopné lokální ekonomiky. Ekonomiky, jejímiž pilíři budou právě samosprávná pracoviště a samosprávné způsoby distribuce a spotřeby.

V anarchistickém prostředí, které se mnohdy protínalo s nejedním subkulturním proudem, zdomácnělo motto D.I.Y. („Udělej to sám“), které se stalo životním principem, jenž se stavěl komercializaci především (sub)kulturní sféry. Je ale také třeba razit se stejným důrazem motto „Udělej to společně“, které je principem stavícím se proti nezdravé individualizaci, jedné z hodnot a cílů kapitalistické ideologie. Jedině v součinnosti s ostatními totiž něčeho dosáhneme.

DRUŽSTEVNÍ SPOLUPRÁCE

STRUČNÁ HISTORIE DRUŽSTEVNICTVÍ

Za určitou alternativu v ekonomické sféře lze považovat družstva. Ta přitom mohou a nemusí svou aktivitou vzdorovat kapitalistickému systému. Mnohem častěji na něm participují, avšak na rozdíl od ostatních firemních podniků jsou založena na vzájemné solidaritě a rovnosti jednotlivých členů, soběstačnosti, mnohdy i samosprávě.

Jak si ukážeme na příkladu Mondragónu, i původně dobrou ideu může nahradit politika vykořisťování. Nicméně myšlenka družstevnictví je založena na vzájemné pomoci jedinců, kteří by sami o sobě byli ekonomicky příliš slabí. „Síla družstev spočívá v jejich principu svobodného členství, založeného pouze na vzájemných ekonomických a sociálních zájmech.“⁽¹⁾

Základ družstevnictví stál při svém zrodu na principu společných zájmů, kooperace jednotlivých členů na aktivitách a zamezení vstupu politiky do této komunity. „Skutečné družstvo je možné založit jen z iniciativy jeho členů. Družstva založená na základě právního či administrativního rozhodnutí shora, ani taková, která jsou ovládána zvenčí, nelze za skutečná družstva považovat.“⁽²⁾ Československé družstevnictví je však bohužel učebnicovým příkladem toho, jak může společný sen několika jedinců dopadnout, když jej dostane do ruky politická strana. O tom ale později.

Družstvo je založeno jako sdružení osob, nikoliv majetku či peněz. Jeho členové se zároveň stávají spotřebiteli i distributory. Společným úsilím mohou vystupovat navenek jako kolektiv a opatřit si tak produkty, které potřebují a na které by jako jednotlivci neměli dostatek finančních prostředků. Počet členů nebývá omezen, pokud to nevyžaduje aktivita, které se chce družstvo věnovat. Je zde přitom kladen důraz na rovnost, a to platí i mezi zakládajícími a novými členy družstva. Všichni mají stejná práva a povinnosti vůči kolektivu a všem by také mělo jít o společnou věc. Jedině tak mohou dosáhnout cíle, pro který bylo družstvo založeno.

VÝVOJ DRUŽSTEVNICTVÍ

Ačkoliv byl John Stuart Mill zastáncem liberální ekonomie, zasadil se již v roce 1852 o přijetí prvního družstevního zákona, který s drobnými změnami funguje v Anglii dodnes.⁽³⁾ Sám uvažoval o družstevním kapitalismu, tedy modelu, kde by neexistovala hierarchie, nýbrž rovné sdružení samotných výrobců. Oproti svým současníkům dokonce neviděl negativně ani ekonomickou stagnaci. Naopak tvrdil, že lidem přinese volný čas a příležitost věnovat se i jiným stránkám života. Ve své práci rozpracovával čtyři typy družstevních organizací: *distributive co-operation* (spotřební družstva), *productive cooperation* (výrobní družstva), *partial productive cooperation* (ty můžeme připodobnit k odborům, které jsou spojovacím článkem mezi zaměstnanci a zaměstnavateli) a *People's banks* (tedy úvěrní družstva).⁽⁴⁾ V určitých formách existovaly také tyto typy družstev i v Československu.

Také Robert Owen, britský sociální reformátor, je často zmiňován v souvislosti s družstevnictvím v Anglii.⁽⁵⁾ Byl spolumajitelem textilní továrny, v níž pracoval již od svých deseti let. Také proto se později snažil zabezpečit svým zaměstnancům důstojnější život. Již na počátku 19. století mohli jeho zaměstnanci nakupovat levněji v podniku, kde byla jim zajištěna zdravotní péče, což bylo na tu dobu naprosto nevidané. Dětem svých zaměstnanců dopřál vzdělání a omezil pracovní dobu na „pouhých“ dvanáct hodin denně. Owena díky důrazu na organizaci samosprávy, rovnost a kooperaci můžeme považovat za otce anglického družstevního hnutí.⁽⁶⁾

Otázku nejednoznačné definice pojmu družstevnictví ve své práci z roku 1919 nastiňuje ruský ekonom Alexander Čajanov.⁽⁷⁾ Zaměřuje se především na zemědělské družstevnictví, ale zmiňuje i úvěrová družstva. Podle něj je třeba oddělit od sebe především družstevní podniky a družstevní hnutí a pro každý z nich definovat vlastní cíl. Mezi zemědělskými družstvy navíc odlišuje tzv. kapitalistické, tržně orientované jednotky, které využívají k práci námezdní dělníky a snaží se o zvýšení zisku, neboť musí svým pracovníkům platit mzdu. Naproti tomu tržně orientované domácnosti využívají pouze pracovní potenciál členů této domácnosti, kterým mzdu nevyplácí, a naopak, v případě potřeby, nabízejí svou vlastní pracovní sílu k najímání. Domnívá se dále, že větší mzda jedince nemotivuje k vyšší výkonnosti, nýbrž naopak.

Čajanov také zdůrazňuje, že na rozdíl od firemních podniků musí družstva soutěžit nejen s konkurencí na světovém trhu, ale i na lokální úrovni o přízeň svých vlastních členů, kterým se toto členství musí

vyplatit, jinak pozbývá účast v družstvu smysl. Tak jsou členům družstev nabízeny nejružnější výhody, například nákup určitých komodit za zvýhodněné ceny.

Počátky družstevnictví, jak jej známe dnes, spadají do roku 1844⁽⁸⁾, kdy se tři desítky chudých tkalců v anglickém Rochdalu dohodly na vzájemné spolupráci.⁽⁹⁾ Otevřeli si obchod s cílem zásobovat své členy základními potravinami a dohodli se na principech prodeje pouze za hotové ceny a přijetí kohokoliv za člena družstva, pokud si koupí aspoň jeden podíl. Určité procento ze zisku bylo využito na vzdělání členů, zbytek byl poté rozdělen mezi jednotlivé osoby spravedlivě podle míry zakoupeného zboží. Podobně vzniklo i družstvo francouzských řemeslníků, které založil Philippe Bouchez. Zisky byly v tomto případě využity na nákup nového zařízení.

Patrně nejznámější úvěrní družstva vznikala v Německu. První založil v roce 1849 Friedrich Wilhelm Raiffeisen. U nás jsou dosud známé banky *Reiffeisen Bank*. Každý člen měl jeden hlas a „ručil veškerým svým majetkem za dluhy všech ostatních členů.“⁽¹⁰⁾ Zisky se nerozdělovaly mezi jednotlivé členy, ale sloužily jako rezerva. Pokud družstvu hrozil zánik, byla vytvořena podobně fungující organizace, na kterou byly veškeré zisky převedeny. Druhé úvěrní družstvo založil v polovině 19. století Hermann Schultze-Delitsch. Všichni členové měli nárok na stejně vysoké úvěry. Při žádosti o úvěr se přitom nehledělo na jeho důvod. Část zisku byla ponechána jako rezerva, zbytek byl rozdělen mezi jednotlivé členy.

Družstevní banku bychom našli i dnes ve Švédsku, kde existuje JAK Medlemsbank, založená na principu družstva, čímž se liší od ostatních bank, které fungují jako akciové společnosti.⁽¹¹⁾ Ačkoli půjčuje peníze bez úroku,⁽¹²⁾ přesto vydělává. Klienti banky jsou totiž zároveň družstevníky a sami tuto banku vlastní. Lze ji tak připodobnit k úvěrovým družstvům. Výhodou této banky je, že nemá akcionáře, a tudíž nepotřebuje ze zisku platit další lidi. „Namísto toho je spolkem těch, kteří mají peníze nazbyt, a těch, kdo peníze potřebují. Ti, kdo mají peníze nazbyt, vědí, že dříve nebo později budou sami potřebovat úvěr, a jsou proto ochotni dát své peníze ostatním k dispozici bez úroku proto, aby si mohli sami peníze bezúročně půjčit.“⁽¹³⁾

DRUŽSTEVNICTVÍ NA ÚZEMÍ BÝVALÉHO ČESKOSLOVENSKA

Myšlenka družstevnictví nalezla úrodnou půdu také na území bývalého Československa, především mezi obyčejnými řemeslníky, kterým došlo, že vzájemná spolupráce může být přínosná pro všechny.⁽¹⁴⁾ Již před rokem 1918 zde ostatně existovala družstva zemědělská, spotřební, bytová a živnostenská.

Základy úvěrních družstev u nás položil v 70. letech 19. století František Cyril Kampelík.⁽¹⁵⁾ Kampeličky vznikly nejprve ve Vrážně na Moravě, ve Rtyni a poté v Želetavě. Často se omezovaly na jednu vesnici či farnost a prosperovaly tak především na lokální úrovni. Peníze byly přijímány na spoření od kohokoliv, úvěr byl poskytnut však pouze členům, a to na konkrétní účely (nákup náradí, opravu apod.). Kampelička však vyvíjela i širší aktivity. Pokud dosáhla určité míry zisku, byla část použita na veřejně prospěšný účel.

Dalším typem úvěrních družstev byly tzv. záložny. „Aby se člověk stal členem, musel uhradit poměrně vysoký členský podíl, a ručení bylo obvykle omezeno na částku, která se rovnala dvojnásobku hodnoty členského podílu. Byly mnohem komerčněji založeny nežli kampeličky a prováděly velké množství obchodních operací, které vykonávali placení úředníci.“⁽¹⁶⁾

Typy družstev, která v českém prostředí vznikala, odpovídaly potřebám řemeslníků a zemědělců. Tak vznikala například skladištní druž-

stva, která svým členům dovolovala skladovat obilí na jednom místě, aniž by si každý sedlák musel postavit vhodný sklad. Navíc tito zemědělci dostávali finanční zálohy, takže nemuseli svou sklizeň prodávat v době nízkých cen.

Dalšími byla například strojní družstva, založená na společném vlastnictví strojní techniky, výrobní družstva či zpracovatelská družstva (mlýny, kde si mohli členové zpracovat obilí na mouku, pekárny¹¹⁾, sušírny čekanky, mlékárny či lihovary). Při zemědělských družstvech vznikaly rovněž prodejny smíšeného zboží. Důležitou roli hrála družstva elektrárenská. „Družstvo postavilo transformátor na hlavním vedení a odtud vedlo sekundární elektrické vedení do vsí.“⁴¹⁾

Největšího rozmachu u nás dosáhla družstva zemědělská. Ta však v roce 1938 s Mnichovskou dohodou utrpěla značné ztráty.¹⁾ Silný úpadek pak zažila družstva s příchodem komunistického režimu. „Před válkou tvořila zemědělská družstva jeden z nejvýznamnějších pilířů agrární strany, není proto nijak překvapivé, že se právě proti nim soustředil tlak komunistů.“⁴¹⁾ Komunisté základní ideu družstevnictví zcela pohrbili. Původní členy donutili z družstev odejít a dosadili místo nich nové, kteří neměli ani žádné zkušenosti s vedením organizace, ani žádný vztah k duchu družstevnictví. Jediným cílem bylo získat moc a kontrolu nad družstevním hnutím. Prostřednictvím JZD (Jednotné zemědělské družstvo) byla implantována do českého prostředí kolektivizace zemědělství. Tak byla myšlenka družstevnictví transformována v politický nástroj.

FAIR TRADE

Pojednání o družstvech by nebylo úplné, kdybychom aspoň okrajově nezminili tzv. *Fair Trade* družstva. Tato družstva férového obchodu vznikala již v první polovině dvacátého století jako snaha rozvíjet obchod mezi znevýhodněnými zemědělci ze zemí třetího světa.¹²⁾ Vznikají tak v reakci na stále se rozšiřující propast mezi bohatým Severem a chudým Jihem. Jsou založena na etickém způsobu obchodu, kdy je konkrétním zemědělcům vyplácen podíl z produkce přímo, nikoliv přes další dealery či nadnárodní korporace. *Fair Trade* se zaměřuje především na produkci kávy, banánů, rukodělných výrobků, kakaa a čaje.¹³⁾

Aby mohli být jednotliví producenti zahrnuti do *Fair Trade*¹⁴⁾, musí splňovat tři základní podmínky.¹⁵⁾ Především musí jít o malé farmáře, kteří jsou organizováni v nezávislých demokratických asociacích a musí provozovat ekologicky příznivé zemědělství. Odběratelé produktů pak mohou používat známku *Fair Trade* v případě, že od těchto farmářů produkty vykupují, nabízejí jim smlouvy aspoň na jeden rok, platí příslušnou cenu a musí také farmářským organizacím poskytnout zálohu aspoň ve výši 60 % z roční smlouvy.¹⁶⁾ *Fair Trade* rovněž nepodporuje dětskou práci, která je ve velké míře využívána právě v zemích třetího světa. Značka *Fair Trade* se ujala jako záruka eticky čistého obchodu, šetrného k přírodnímu prostředí, zaručující sociální spravedlnost a dobré pracovní podmínky pěstitelům.

Na druhé straně vystává i kritika značky *Fair Trade*, jak ve své práci předkládá Sarah Lyon. Především některé pražírny kávy zdůrazňují, že proces certifikace *Fair Trade* není transparentní. Původní společnost, která certifikaci zajišťovala, TransFair (organizace, která je členem *Fair Trade Labeling Organization International*), se rozdělila na dvě jednotky. Jednak zde máme FLO Certification Ltd., která má na starosti certifikaci, inspekce a obchodní audit; a druhou věnující se charitativní stránce FLO regulující všechny ostatní aktivity. Hlavní kritika pak spadá jednak na neprůhlednost celého systému, nedůvěru v neziskovost a také na pouhý marketingový tah. Menší pražírny, které byly dříve součástí *Fair Trade*, nyní z celého systému vystupují s tím, že celá certifikace pouze těží z emocionálně naladěné reklamy, jedná se pouze o image, kterou si některé větší společnosti budují skrze značku *Fair Trade* a o skutečné zlepšení podmínek samotných farmářů jim příliš nejde. Podle nich tak dnešní *Fair Trade* je spíše tzv. *greenwashing* a původní záměr se jaksí stírá.¹⁷⁾ Na druhou stranu, i kdyby si velké společnosti na značce *Fair Trade* dělali svou pozitivní image, znamená to pro samotné farmáře stále víc než prodej úrody běžným způsobem.

MONDRAGÓNSKÝ KOOPERATIV

Na závěr si ukažme případ nadějně založeného družstva, které však, stejně jako komunistické Československo, pohrbilo původní ideu této kolektivní činnosti. V roce 1956 byl katolickým knězem Josém Arizmemdim v baskickém městě Mondragón založen družstevní podnik.¹⁸⁾ Ten měl sloužit jako preventivní opatření proti nezaměstnanosti. Již o tři roky později v sobě zahrnoval na 160 samostatných družstev s více než 23 tisíci členy. Mondragónský kooperativ sdružuje různorodá družstva, od výrobců jízdních kol, domácích spotřebičů až po průmyslové roboty.¹⁹⁾ Mondragón vlastní banku, pojišťovnu, školy i nemocnice. Základním principem je rovnost všech členů, přičemž každý z nich se zároveň stává spoludávatelem kooperativu. Klíčový je konsenzus.

Platy jednotlivých členů odpovídají schváleným kvocietům, na jejichž základě se rovněž rozděluje zisk. V době ekonomické stagnace

řešilo družstvo svízelnou finanční situaci tak, že se dělníci, tedy zároveň majitelé, spolu domluvili, že 20 % z nich bude po dobu jednoho roku doma, avšak budou dostávat 80 % platu.¹⁷⁾ Pokud ani po roce nedojde ke zlepšení ekonomické situace, budou zvoleni další pracovníci a ti vystřídají původních 20 %. Důraz byl přitom od počátku založení kladen na práva a prosperitu samotných dělníků.

Jenže jak se Mondragónský kooperativ neustále rozšiřoval a zřizoval si své pobočky i v zahraničí, nebylo již únosné, aby každý nově přichodící člen byl zároveň spoludávatelem. V lednu 2011 navíc došlo v polské pobočce Mondragónského družstva ke stávce.¹⁸⁾ Dělníci si stěžovali na nízké platy a neférový přístup. Uváděli, že Mondragónský kooperativ má v současné době již daleko ke svému původnímu smyslu v době založení a že funguje na principech vykořisťování dělníků. Navíc čelí kritice, že své pobočky otevírá zásadně v regionech s levnou pracovní silou, jako je Mexiko, Polsko, Thajsko, Čína či Egypt.

Mondragón tak zřejmě neustává svou vlastní velikost. Pokud toto družstvo fungovalo na lokálním principu, mohlo udržet svou původní myšlenku. Avšak s narůstající velikostí se dostávají problémy, které již není schopno řešit v rámci původních principů. Mondragónský kooperativ tak zřejmě bude složité získávat svou dřívější pověst největšího konsorcia společností v zaměstnaneckém vlastnictví.

Poznámky

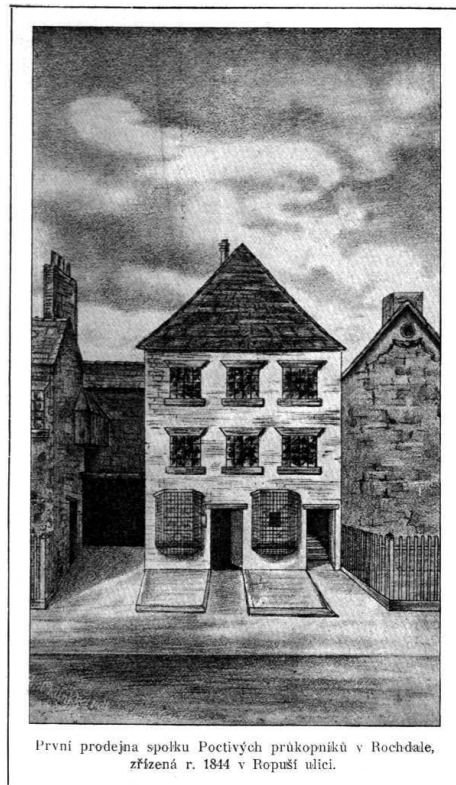
- 1) Feierabend, Ladislav. 2007: *Zemědělské družstevnictví v Československu do roku 1952*. 1. vyd. Volary: Nakladatelství Stehlík. (Kniha nabízí ucelený přehled počátků družstevnictví v Československu a sleduje jeho vývoj a rozmanitost až do roku 1952.)
- 2) Johannisová, Naďa: *John Stuart Mill: družstevní kapitalismus a konec ekonomického růstu*. Dostupné z www.sedmagenerace.cz/index.php?art=clanek&id=396.
- 3) Mill, John Stewart. 1885: *Principles Of Political Economy*. New York: D. Appleton and Company.
- 4) Johannisová, Naďa: *Robert Owen: Jak se vymanit z nefunkčního systému*. Dostupné z www.sedmagenerace.cz/index.php?art=clanek&id=418.
- 5) *Robert Owen and New Lanark. A Man Ahead of His Time*. Dostupné z www.robert-owen.com/.
- 6) Čajanov, Alexander. 1991: *The Theory of Peasant Co-operatives*. Ohio: Ohio State University Press Columbus.
- 7) Někteří autoři hovoří o družstevnictví již od počátku 30. let 19. století, kdy jsou ve Francii zaznamenány svazy pracovníků (např. truhlářů, krejčích, zlatníků), které kooperovaly na principu družstev, nejčastěji výrobních či spotřebních (Modráček, František. 1918: *Samospráva práce*. Praha: Ústřední dělnické knihkupectví a nakladatelství).
- 8) Johannisová, Naďa. 2008: *Kde peníze jsou služebnictvem, nikoliv pánem*. 1. vyd. Volary: Nakladatelství Stehlík.
- 9) Podobně existuje v Dakaru tzv. Ženská banka (*Existence* č.14), založená na principu tontina (typ pojištění při úmrtí). Ženy, které se snaží spořit či potřebují úvěr, se registrují u této banky. Finanční prostředky využívají na své aktivity, především rozvojové výbory a zřizování obchodních družstev. Ženy se díky bance zbavily nejen lichvářů, ale také hrozby osobního krachu. Pokud totiž projekt některé ze zúčastněných nevyjde, správní výbor banky si ověří, že k neúspěchu nedošlo úmyslně či kvůli nezodpovědnosti akterky a dluh není vymáhán. Na podobném principu funguje i společně založený a řízený systém lékařské péče pro ženy a jejich děti. Měsíčně přispívají nepatrnou částku do společného fondu a v případě potřeby mohou být hospitalizovány v některém ze středisek, s nimiž je uzavřena dohoda.
- 10) V roce 1873 získala družstva právní status v rakouském zákoně (Feierabend 2007). Počet členů byl neomezen a k založení družstva byla potřeba jen registrace u soudu. Dnešní legislativa je oproti původní rakouské poměrně přísnější. Stanovuje podmínky, za kterých je možné družstvo založit. Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, stanovuje pro založení družstva účast minimálně 5 fyzických nebo 2 právnických osob s minimální výší základního kapitálu 50.000,- Kč, přičemž není uvedena výše minimálního vkladu těchto osob. Dále ukládá založení nedělitelného fondu při zakládání družstva a další podmínky. Zdroj: *Založení a vznik družstva*. Dostupné z business.center.cz/business/pravo/zakony/obchzak/cast2h2.aspx.
- 11) František Modráček vyzdvihuje význam Dělnické pekárny v Praze, která úspěšně fungovala již od roku 1897. Zdůrazňuje přitom odpovědný přístup tohoto družstva, které nepřijímalo další členy, pokud jim nemohlo zaručit pracovní uplatnění (Modráček 1918: 99-100).
- 12) *Na Zemi - společnost pro fair trade*. Dostupné z www.fairtrade.cz.
- 13) Lyon, Sarah. 2006: Just Java: Roasting Fair Trade Coffee. In: R.R. Wilk, ed. *Fast Food/Slow Food: The Cultural Economy of the Global Food System*. Lanham: Altamira Press.
- 14) Někteří kritikové nevěří certifikačnímu procesu *Fair Trade*, který zajišťuje FLO Certification Ltd. Tvrdí, že tento systém je netransparentní a navíc podporuje vedení této organizace příliš vysokými platy (Lyon 2006: 241-258).
- 15) Blaha, Luboš: *Příběh výrobní samosprávy II. - Mondragón*. Dostupné z utopia.sk/liferay/web/guest/clanok/-/journal_content/56_INSTANCE_70j3/10860/87917.
- 16) Nejznámějšími členy jsou Eroski, největší síť supermarketů ve Španělsku, ale také výrobce domácích spotřebičů Fagor Clima. Zdroj: Blaha, Luboš: *Příběh výrobní samosprávy II. - Mondragón*.
- 17) Kelly, Georgia - Massena, Shaula: *Mondragón Worker-Cooperatives Decide How To Ride Out a Downturn*. Dostupné z www.yesmagazine.org/issues/the-new-economy/mondragon-worker-cooperatives-decide-how-to-ride-out-a-downturn.
- 18) Dřevný, Daniel: *Štrajk v polské fabrice družstva Mondragon*. Dostupné z www.priamaakcia.sk/zaujalonas/Strajk-v-polskej-fabrice-druzstva-Mondragon.html.

Z ROCHDALU DO PRAHY

KDYŽ TO DRUŽSTEVNÍCI MYSLÍ VÁŽNĚ

DAGMAR MAGINCOVÁ

Nejslavnější družstevní kolonie inspirovala svými demokratickými principy i české meziválečné alternativní hospodářství.

V roce 1843 v Anglii obzvlášť prosperoval obchod s flanelem. V Rochdalu, městečku ležícím kousek severně od Manchesteru, se tehdy dělníci živili prací v tkalcovských továrnách, a tak se z logiky věci rozhodli požádat své zaměstnavatele o zvýšení mezd. Továrníci neodmítli hned, ale podmínili takový krok navýšením mezd ve všech konkurujících si fabrikách. Tkalcí tedy vyslali deputaci za jednotlivými továrníky. Protože šlo o realitu, nikoli o pohádku, nebylo by tu třeba vlastně dál lčit, jak všechno dopadlo (fabrikanti mzdy nezvýšili a delegátům dělníků se mstili, jak to šlo), kdyby... Kdyby rochdalští tkalcí tak často nediskutovali o myšlenkách „utopického socialisty“ Roberta Owena, o nutnosti vykořenit soukromé vlastnictví či náboženské tmářství, o nutnosti nespolehat na bohaté či na politiky a na jejich hypotetické sociální citění. Kdyby nebyli osočováni ze „sociálního anarchismu“.

POCTIVÍ PRŮKOPNÍCI

Jednoho zimního večera následujícího roku se tak sešlo 28 rochdalských tkalců, kteří díky trpělivé peněžní sbírce nashromáždili základní jistinu 28 liber, a založili Rochdale Society of Equitable Pioneers (Rochdalské družstvo poctivých průkopníků), „samosprávnou a svébytnou družstevní osadu (kolonii)“. Otevřeli první skromný družstevní obchod (podle zápisu z 12. 12. 1844 byla prvním zbožím mouka, máslo, cukr a ovesné kroupy). Cílem rochdalských družstevníků ovšem bylo „uspořádat poměry výrobní, obchodní, výchovné a vládní“, a tak se s rychle přibývajícím počtem členů rozrůstaly velkorysé aktivity - od založení čítárny či

obilního mlýna přes výrobu obuvi a oděvů až po vybudování nezbytných skladištních prostor a stavbu i nákup domů. Po několika letech navíc začala vzájemně spolupracovat síť většiny družstev lancashirských i yorkshirských. Zhruba po 15 letech existence mělo rochdalské družstvo téměř 2000 členů. Jeho úspěch lze doložit i typickým nadčasovým jevem: zásluhy si postupně začali присvojovat ti, kteří nejenže k jeho rozvoji málo přispěli, ale hlavně mu od počátku vyjadřovali nedůvěru a veřejně i soukromě ho zesměšňovali a bojkotovali.

ROCHDALSKÉ STANOVY

Mezi hlavními důvody ojedinělého dlouhodobého fungování samosprávné samozásobitelské kolonie v Rochdalu se zpravidla uvádí věrnost principům družstevnictví, z nichž vyplývá hospodárnost, poctivost a skromnost členů i jejich odolnost vůči skeptikům uvnitř i vně družstevní pospolitosti, důsledná transparentnost všech aktivit a fakt, že šlo o typicky venkovskou soudržnou a solidární komunitu, kterou nerozptylovala lákadla velkoměsta a jejíž životní náklady byly tudíž nesrovnatelně nižší než ve městě. Za zmínku jistě stojí i to, že tzv. rozhodčím soudcům družstva, kteří měli řešit případné spory mezi členy, se prý v prvních desetiletích nenaskytl ani jediný příležitost k výkonu této funkce. Jiným primátem rochdalských průkopníků bylo občanské zrovnoprávnění žen - na rozdíl od jiných družstev zde byly ženy nejen členkami, ale měly i plnoprávný rozhodovací hlas.

Všech vytyčených cílů se družstvu dosáhnout nepodařilo, nebylo ani jediným, ani prvním družstvem, ovšem proslulost získalo díky svým stanovám, které postupně inspirovaly stovky dalších nadšenců v řadě evropských zemí. Rochdalské družstevní stanovy totiž zaručovaly demokratické rozhodování a otevřené členství.

DRUŽSTEVNÍ PRÁCE

Pokud budeme hledat výsledek inspirace rochdalskými principy u nás, jeden skoro čítankový najdeme ve dvacátých letech 20. století - založení nakladatelství Družstevní práce. Z ekonomického hlediska tu šlo o významné novum, a sice vyloučení knihupeckého článku z nakladatelského procesu. Mělo to své důvody praktické (především nezanedbatelně nižší cenu knih), ale i ideové, neboť u zrodu nakladatelského družstva stála česká intelektuální levice se všemi svými vizemi a iluzemi (v tomto případě alternativního neelitářského ekonomického systému). Iniciátorem vzniku nakladatelství Družstevní práce byl Václav Poláček (1898-1969), osobnost zajímavá jak svým odborným a pracovním potenciálem, tak sociálním citem a smyslem pro společnou práci, motivovanou ne ziskem, ale kvalitním výsledkem.

Václav Poláček, absolvent strojní průmyslovky, udělal totiž rozhodující zkušenost jako tajemník důsledného propagátora družstevnictví Františka Modráčka. Inicioval program nakladatelství založený na svépomocném principu, kdy by se aktivními členy stali vedle autorů či výtvarníků sami čtenáři. Ti se na chodu družstva podíleli volbou představenstva a dozorčí rady, finančně, spoluutvářením edi-

ního programu a jako přímí a závazní odběratelé titulů.

VÝJIMEČNÉ PUBLIKACE

Při hledání stejně smýšlejících budoucích členů družstva se ukázalo, že idea družstevnictví je stále vnímána jako chiméra: Poláček „hledal tedy redaktora... Smluvil s ním schůzku v Pařížské kavárně a vyložil mu jednoho dne časné zrána, co zamýšlí se svými neznámými přáteli. Mluvil tak plasticky a barevně, že se designovaný pan redaktor smál na celé kolo. Bylo to jistě k smíchu, že ten člověk mluvil o tisícových nákladech, úžasně levných knihách a o duševní kooperaci tisíců lidí. A sám neměl snad ani na černou kávu.“ Na ustavující valné hromadě se 24. září 1922 sešlo zhruba patnáct zájemců. Za pět let měla ovšem Družstevní práce kolem 4000 členů; roku 1932 zhruba 13 500 a v roce 1938 jich bylo už přibližně 24 000. Potěšující nárůst členů vytvořil dobré podmínky pro knižní produkci, na druhou stranu však znamenal, že samosprávný princip nebylo možné důsledně uplatňovat u každého navrhovaného či připravovaného titulu. Václav Poláček proto nakladatelství opustil již roku 1934. Samotná Družstevní práce byla zrušena v roce 1952, kdy se ze zlikvidovaného družstva stal státní nakladatelský podnik (pozdější Odeon).

Publikace vydávané v Družstevní práci prosluly zejména jako dokonalý artefakt, vycházely ve vysokých nákladech a přitom špičkové typografické i knihařské úpravě, takže ovlivnily celou nakladatelskou kulturu na dlouhá desetiletí.

Zdroje

- ★ Holyoake George James, *Dějiny poctivých průkopníků rochdalských*. Ústřední svaz československých družstev, Praha 1923
- ★ *Národní 36*. Odeon, Praha 1988
- ★ *Pět let družstevní práce*. Družstevní práce, Praha 1927

PŘEVZETÍ TOVÁREN

OKUPOVANÉ PODNIKY POD SPRÁVOU PRACUJÍCÍCH

25. ledna 2011 se v Praze uskutečnila přednáška *Reformy a my: jaké máme šance?*,¹⁾ v níž byla diskutována aktivní role zaměstnanců v boji proti nezaměstnanosti. Ústředním sdělením této přednášky bylo, že největším nepřítelem pracujících je jejich vlastní pasivita. Když se však pracující postaví ke své špatné situaci aktivně a s odhodláním, je pak výsledný obrázek zcela odlišný. Takovým radikálním činem může být například obsazení podniku samotnými pracujícími.

Obsazením či okupací továrny (nebo firmy) je myšleno její obsazení zaměstnanci, kterým hrozí nezaměstnanost z důvodu uzavření podniku, redukce výroby apod. Zaměstnanci se tímto způsobem snaží vzdorovat majiteli provozu, pro kterého jsou často jen čísla v tabulkách. Zároveň poukazují na uzavírání podniků a přesouvání výroby do regionů s levnější pracovní silou.

Dva případy okupace továren rozebírá Michael Torigian. Na příkladu kovožárodu ve francouzském městě Le Havre, který byl zaměstnanci obsazen 11. května 1936, ukazuje, kam dovedla hospodářská krize samotné pracující.²⁾ Okupace probíhala formou stávky, při které zaměstnanci obsadili továrnu na dva dny a dvě noci. Požadovali zachování výše mzdy a počtu zaměstnanců. Po této dvoudenní okupaci byl zaměstnavatel donucen nejen vzdát se svých plánů, ale rovněž dělníkům zaplatit mzdu i za dobu stávky. Tato stávka se stala precedentem pro další regiony.

Hned 13. a 14. května následovaly podobné stávky v Toulouse a Paříži.²⁾ Nejimpozantnější demonstrace pracujících ve francouzské historii vypukla v druhé polovině května téhož roku, kdy bylo čtyřmi tisíci dělníky obsazeno hned šest továren. Stávka se nevyhnula ani nejznámější francouzské automobilce Renault. Do začátku června tyto protesty podpořily na dva miliony dělníků po celé Francii.

Podobný boom zažilo i americké město Flint, když se tamní odborová organizace rozhodla v létě 1936 vystoupit proti největší automobilce General Motors. Opět se jednalo o okupaci formou stávky, ovšem s tím rozdílem, že zde hovoříme o tzv. *sit-down strike*. Pracující nejenže na několik dní a nocí obsadili továrnu, ale zůstali sedět na svých pracovištích, aby zaprvé nemohli být nikým vystřídáni u svého stroje a aby zadruhé nemohla být výroba přesunuta do jiného regionu. Následující „stávky vsedě“ v dalších městech, jako byly Detroit, Atlanta, Midland nebo Kansas City, trvaly několik měsíců.²⁾

Francouzské stávky byly více spontánní, měly lokální přesah a nebyly zaměřeny na konkrétní cíle a požadavky pracujících.²⁾ Naopak stávky v USA jasně směřovaly proti General Motors a byly téměř zcela vedeny odborovými organizacemi. Obě tyto stávky se staly motivací pro mnohé další podniky.

Anthony Giddens ve své práci cituje francouzského sociologa André Gorze, podle nějž je představa, že by mohli zaměstnanci převzít podnik, zcela nereálná.³⁾ Podle něj jde za zaměstnancům spíše o to od práce se osvobodit.

Pár let poté, co Gorz tyto názory publikoval, nastal v průmyslovém odvětví pravý opak.

Již v roce 1996 byl argentinský podnik Yaguané obsazen dělníky a o dva roky později také hutě IMPA.⁴⁾ Jejich úsilí bylo motivováno snahou zachovat si zaměstnání a vzdorovat tak nepříznivé ekonomické situaci, která provází Argentinu již po několik desetiletí. Přestože téměř polovina obyvatel této latinskoamerické země žije v chudobě, vláda přijímala programy, které zemi stále více činily ekonomicky závislou na USA. S touto situací se nechťeli pracující smířit a rozhodli se tak vzít osud do svých rukou.

Vlajkovou lodí *fábricas recuperadas*, čili podniků pod samosprávou pracujících,⁴⁾ je dnes již proslavená keramička Zanon⁵⁾ v argentinské provincii Neuquén.⁶⁾ V roce 2000 zde začali zaměstnanci stávkovat proti uzavření továrny z důvodu, že se zde výroba údajně již nevyplácí. Po dobu stávky byla výroba zastavena s vysvětlením, že majitel chce produkci přesunout do jiného regionu. Výpověď však pro několik set pracujících znamenala téměř jistou ztrátu jediného rodinného příjmu a tím i propad do chudoby. Proto se v říjnu 2001 zaměstnanci rozhodli a také oficiálně deklarovali, že přebírají továrnu pod svou kontrolu. Do půl roku byla v továrně obnovena výroba a Zanon se stal podnikem pod samosprávou dělníků.

Počátky této okupace nebyly nikterak snadné. Původní majitel chtěl získat továrnu zpět za asistence policie i soudní cestou. Zanonští dělníci odpověděli na policejní zásah masivní kampaní, kterou podpořily na tři tisíce občanů Neuquenu tak, že policii znemožnily vstup do Zanonu.⁶⁾ Pod petici na zachování samosprávného podniku se podepsalo na devět tisíc lidí. Zanonští dělníci nejenže ukázali svoji schopnost rozjet produkci pod vlastní samosprávou, ale byli rovněž schopni mobilizovat obrovské množství solidarity a zabránit tak evikci⁷⁾ ze strany policie.

Od převzetí Zanonu pracujícími zde vzrostl počet pracovních míst o více než stovku,

stoupla produkce a pracovní úrazy se snížily o neuvěřitelných 90 %.⁶⁾ Z výpovědí samotných pracovníků vyplývá, že se mnohonásobně zlepšily vztahy a atmosféra na pracovišti.

Princip samosprávy Zanonu spočívá v rovnocenném přístupu ke všem pracovníkům. Je založen na rovnosti, solidaritě, svobodě a přímé demokracii.⁸⁾ Nejsou zde žádní funkcionáři a o chodu továrny se rozhoduje na společných shromážděních konsenzuálně. Každý může vyslovit své názory a nápady. Byl zde vypracován koordinační systém organizující chod celého podniku. Jednotlivé sektory, které postrádají hierarchii, informují o případných problémech své koordinátory, kteří o všem dále referují na shromážděních. Tato shromáždění probíhají každý týden. Zároveň se každý měsíc sejdou všichni pracovníci a kolektivně diskutují o dalším průběhu výroby.

Všichni pracující pobírají přibližně stejné platy, pracují stejný počet hodin a našlo se zaměstnání i pro jejich manželky, které se starají o zajištění jídla či hlídání dětí. Mezi prvními přijatými zaměstnanci byli ti, kteří v minulosti přišli o zaměstnání právě v Zanonu. Výrobní prostředky jsou chápány jako kolektivní vlastnictví všech. Své výrobky přitom prodávají za 60 % původní ceny. Přesto továrna dál úspěšně funguje a zaměstnává více než 500 lidí.

Zanon, stejně jako sociální (alterglobalizační) hnutí, v hojné míře využil propagaci a médií, aby tak získal v boji proti původnímu majiteli, policii i legislativě více sympatizantů. Zprávy o samosprávné továrně Zanon se rychle roznesly po celé Argentině, silnice zdobily billboardy informující, že Zanon je v rukou dělníků. Byl zde z části natáčen dokumentární film *The Take*,⁹⁾ na němž se podílela Naomi Klein.

Tato okupace továrny se opět stala inspirací pro mnohé, například textilní závod Bruckman, čokoládovny Arrufat v Buenos Aires či hotel Bauen.⁸⁾ V současné době jsou v Argentině pod správou zaměstnanců na dvě stovky podniků.

Po dlouhých osmi letech byla v srpnu 2009 soudně zlegalizována správa pracujících v továrně Zanon.¹⁰⁾ Samosprávně fungující Zanon se stal symbolem boje zaměstnanců proti svévolnému jednání zaměstnavatelů a důkazem, že podnik může prosperovat i bez akcionářů a individuálních vlastníků.

Přestože okupace továren je známá především v Latinské Americe, našel tento způsob řešení zaměstnanecké krize své uplatnění i v Evropě. V roce 2009 ve Velké Británii obsadili zaměstnanci továrnu na výrobu větrných turbin Vestas.¹¹⁾ Rok nato založili organizaci Sureblades, která úspěšně zahájila výrobu lopatek do mikroturbin na ostrově Wight. Tímto krokem popřeli argumentaci vedení bývalého Vestasu, které propouštění zaměstnanců a uzavření továrny zdůvodňovalo nezájmou o výrobky na trhu.

Samosprávné podniky po celém světě dokazují, že ekonomickou krizi lze řešit i jinými způsoby, než jsou fúze, snižování výroby či propouštění zaměstnanců.¹²⁾ Ukázaly rovněž, že k úspěšnému podnikání není zapotřebí ma-

nažerů, ředitelů a dalších funkcionářů, kteří by podnik měli ve svých rukou. Někomu se může jevit samospráva zaměstnanců jako utopie, ovšem uvedené příklady hovoří o tom, že právě v posledních letech bylo obsazování podniků tím, co v konkrétních regionech zamrazilo nárůstu počtu nezaměstnaných a znehodnocení lidské práce jako takové.

Poznámky

- 1) Více o této přednášce v *Existenci* 2/2011.
- 2) Torigian, Michael: The Occupation of the Factories: Paris 1936, Flint 1937. In: *Comparative Studies in Society and History*, Vol. 41, No. 2 (April 1999), pp. 324-347.
- 3) Giddens, Anthony. 1999: *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo. s. 595.
- 4) KOVÁČ, Antonín. 2010: Pracující bez šéfů - samospráva pracujících v Argentíně. *Existence*, 2010, č. 3, s. 29-31.
- 5) Továrna od doby převzetí dělníky dostala název FaSinPat (*Fábrica Sin Patronos*, tedy továrna bez nadřízených), přesto v tomto textu dále

používám dřívější označení Zanon, jelikož je pod tímto názvem továrna známější.

6) Steven: *Zanon factory occupation - interview with workers*. Dostupné z libcom.org/library/zanon-factory-occupation-interview-with-workers.

7) Termín evikce pochází z anglického slova *eviction*, tedy (násilné) vystěhování, vyklizení.

8) Trigona, Marie: *Workplace resistance and self-management: Strategic Lessons from Latin America*. Dostupné z mujereslibres.blogspot.com/2009/07/workplace-resistance-and-self.html.

9) Více na *The Take. Occupy. Resist. Produce*. Dostupné z www.thetake.org.

10) Trigona, Marie: *Argentine Factory Wins Legal Battle: FASINPAT Zanon Belongs to the People*. Dostupné z upside-down-world.org/main/content/view/2052/32/.

11) Macuaid, Liam: *Britain: Worker-run plant takes renewables lead*. Dostupné z www.greenleft.org.au/node/45012.

12) Paradoxem je, že nadnárodní korporace, ovládající přes 30 % světového kapitálu, se na zaměstnávání pracovníků podílejí pouhými 5 %. Přes zvyšující se zisky společnosti tak zůstává stále větší procento nezaměstnaných (Klein 2005: 265).

QUE SE VAYAN TODOS

DESETILETÁ BILANCE A PŘIPOMÍNKA SOCIÁLNÍCH HNUTÍ, KTERÁ PROMĚNILA ARGENTINU A INSPIRUJÍ USA I EVROPU

FRANCESCA FIORENTINI

Byl-li rok 2011 předzvěstí, rok 2012 bude rokem pokračování lidového odporu vůči vládním úsporným opatřením a excesům finančního sektoru, který se vymkl kontrole. Ať už je to okupační hnutí ve Spojených státech, které se rozšířilo do Velké Británie, „rozhořčení“ (*indignados*) ve Španělsku nebo generální stávky v Řecku a Itálii, lidé na celém světě tváří v tvář ekonomické krizi a vyčerpání z politiky škrtů jednohlasně říkají: Nyní je řada na nás.

Ačkoli představují novou naději, mají tato hnutí svého jihoamerického předchůdce: Argentinu roku 2001, kdy lidové protesty vedly ke konci ničivé neoliberální politiky a navždy změnily politický prostor této země.

O deset let později je díky nebývalému hospodářskému růstu země, který trvá od roku 2003, a díky drtivému opakovanému volebnímu vítězství prezidentky Cristiny Fernández de Kirchner snadné zapomenout na to, jak se země vylízala z oněch těžkých dnů. I když mnozí připisují zásluhu bývalému prezidentovi Néstoru Kirchnerovi, který vytvořením nového ekonomického modelu ovládl zdivočelý soukromý sektor, byl to lid, kdo neústupnými protesty v 90. letech a na přelomu století nakonec přivodil změnu.

Jak píše historik Ezequiel Adamovsky v *Le Monde Diplomatique*: „Šlo o neustálou hrozbu nepokojů zacilených na politiky, povstání, okupaci, blokády silnic, a právě tato shromáždění nakonec ukázala, jak *management*, tak místní i mezinárodní finanční sektor, a otevřela pro politiku dosud nepředstavitelný prostor.“

Tento nepřestavitelný prostor zahrnoval nezaměstnané, odboráře, stejně jako příslušníky střední třídy, kteří vyšli v posledních měsících roku 2001 do ulic pod jednotným heslem „Que se vayan Todos“ (Všichni musí vypadnout). Byla to mohutná předzvěst toho, že se celý politický systém rozpadl a že nejen prezident a ministr hospodářství, ale i celý kongres opustil a prodal svůj lid. V průběhu necelých dvou týdnů byla země svědkem toho, jak se lid zbavil pěti prezidentů. Pro lidi, kteří ještě nedávno žili pod vojenskou diktaturou, v níž mohli i za nepatrný náznak sociálního protestu zaplatit životem, to byl okamžik politické obnovy a opětovného získání lidové moci.

Z prázdnoty politické moci a z tvrdé ekonomické nutnosti vrostly nové politické formace, stojící zcela mimo tradiční stranickou politiku. Stovky sousedských shromáždění se spojily, aby dosáhly uspokojení základních životních potřeb a vytvořily prostor pro místní dialog. Kluby směnného obchodu (se svými vlastními měnami) experimentovaly s alternativní ekonomikou a dělníci ze zkrachovalých továren začali s jejich okupací a později s jejich provozem ve vlastní režii.

Co však z tohoto antineoliberálního hněvu zbylo po deseti letech, kdy tu máme jen několik pouličních protestů a znovu k nám proniká americký kapitál ve formě obchodních značek jako Starbucks a Subway? Jak to, že politické formace, jejichž „horizontální“ povaha inspirovala nejen Argentinu, ale celý svět, ustoupily na politické scéně do pozadí? Či plány přežily? Jakkoli má země daleko k chaosu ekonomického kolapsu, představoval skutečně ekonomický model Kirchnerovy vlády tak oslavované řešení krize?

DLOUHÁ PŘEDEHRA: 90. LÉTA A HNUTÍ PIQUETERO

Léta neoliberální politiky si vybrala svou daň na argentinském lidu. Nezaměstnanost dosáhla v roce 1996 sedmnácti procent a dětská úmrtnost v letech 1995 - 1997 čítala 20,4 promile (20,4 z 1000 dětí zemřelo před svými prvními narozeninami). Současně s tím neměla země v té době žádnou sociální záchranou síť či střediska pro pomoc nezaměstnaným, jež by pomáhala chudým lidem přežít a nalézt novou práci. Jak podrobně popisuje socioložka Maristella Svampa: „*Neexistovala tu politika, jež by kompenzovala dopady ‚flexibilizace‘ pracovních podmínek nebo masivního propouštění, jež byly spojené s privatizací státních podniků, nehlédě na další přizpůsobování těchto podniků novému otevřenému tržnímu prostředí.*“

Nejtěživěji byla postižena chudinská předměstí Buenos Aires spolu se zemědělskými provinciemi jako Salta a Jujuy, kde byly celé vesnice ponechány, aby se postaraly samy o sebe, přičemž neměly k dispozici zpevněné cesty, elektřinu, osivo, dopravu a veškerá společenská organizace byla vyřazena z provozu. Velké odborové centrály byly neúčinné, snažily se vyjednávat s Menemovou vládou, zůstávaly poslušné a zcela selhaly při organizaci rostoucího počtu nezaměstnaných.

„Bylo vidět, jak lidé velice rychle chátřejí,“ říká Fabián Pierucci, ekonom a bývalý piquetero z Hnutí nezaměstnaných v obci Solano. „Protože jak dlouho mohou lidé žít bez jídla, bez toho, aby si mohli koupit potřebné léky? Mohli jste vidět své přátele, jak hubnou a umírají jako mouchy.“

V těchto zapomenutých obcích se zrodilo hnutí nezaměstnaných Piquetero (silniční blokáda). Jelikož žili na předměstích velkých měst, museli pravidelně sledovat, jak vozi kamiony okolo jejich ubohých domovů do centra potraviny a zboží, jehož se jim bolestně nedostává. Neviděli jinou alternativu a začali blokovat hlavní tahy pomocí zapálených pneumatik, aby tak upozornili na svou bídu a žádali tím od vlády pomoc.

Blokády vyvolaly represivní opatření, ale jinak byla odpověď Menemovy vlády minimální. Jedou z reakcí byl Plan Trabajar (Pracovní plán), jenž přenesl břemeno na neziskové organizace, aby navrhovaly projekty na lokální zlepšení situace a poté platily místní lidi za to, že se na nich podílejí. Jak píše Svampa, tyto platby měly za cíl „potlačit sociální rozvrat“, ale „neobsáhly ani materiální zajištění nezaměstnaných a nevedly k cílené finanční pomoci či k politice přesunu pracovních příležitostí“.

Jak se ekonomická situace v roce 2001 zhoršovala, hnutí Piquetero začalo v očích střední třídy získávat legitimitu a její příslušníci se k němu postupně připojovali a vyšli do ulic v reakci na dodatečné krácení penzí a platů, jež zavedla vláda, zoufale se snažící vyhnout se nevyhnutelnému. 30. listopadu došlo ke zmrazení bankovních účtů a zavedení maximální hranice výběru 250 pesos na osobu týdně (zatímco banky mezitím vyvedly miliony do ciziny), což dále rozjitřilo hněv středních tříd a přivedlo je do ulic ve velkých cacerolazos, doprovázené boucháním na hrnce a poklce a na zavřené dveře bank. Země se ocitla na pokraji krize.

KOLAPS, CHAOS A TVOŘIVOST

Místo toho, aby utišil nepokoje a zmírnil dopady kolabující ekonomiky, vyhlásil prezident De la Rúa 19. prosince výjimečný stav. Toto jeho rozhodnutí ve svém důsledku vedlo ke konci jeho kariéry v prezidentském úřadu. Cacerolazos, pouliční blokády a organizované loupení se rozšířily po celé zemi. Před Casa Rosada dav skandoval: „Que boludos, que boludos, el estado de sitio, se lo meten en el culo.“ (Jsou to idioti, jsou to idioti, výjimečný stav si můžou strčit do prdele.)

Nasazené policejní jednotky použily proti davu slzný plyn, plastové projektily i ostrou munici, zranily tisíce lidí a třicet jich zabily. Represe však pouze rozněčily plameny lidového odporu a oba, ministr pro hospodářství Domingo Cavallo i prezident De la Rúa, do 48 hodin rezignovali. Druhý jmenovaný byl evakuován helikoptérou z rezidence Casa Rosada. Poté co se tři další prezidenti pokusili nastolit opět pořádek, kongres ustanovil prozatímním prezidentem peronistu Eduarda Duhaldeho. Ovšem politická legitimita již byla ztracena.

Rok začal úplně jinak než roky předchozí: s nově nabytou mocí lidového hnutí, se smyslem pro mezitřídní solidaritu a s novými tématy pro lokální rozhodování. Z původních shromáždění, zahrnujících celé město a čítajících tisíce lidí, se začaly formovat sbory založené na sousedských komunitách. Zatímco při prvních setkáních na náměstích a křižovatkách ulic začali okupovat budovy a organizovat se do pracovních výborů pro tisk, kulturu, zaměstnanost, služby, zdravotnictví, politikou činnost a pro financování celé komunity, shromáždění organizovaná

v sousedstvích se snažila plnit místní potřeby - zajišťovala vývažovny polévek, společné zahrady, výukové programy a rozhlasové stanice; a pokračovala také v protestech proti bankám pořádáním přímých akcí a okupacemi.

Kvůli nedostatku hotovosti se počet Clubes de trueque neboli klubů směnného obchodu - jež existovaly už před vypuknutím krize - po celé zemi ztrojnásobil a dosáhl v roce 2002 počtu 5000, přičemž se na nich účastnily odhadem 4 miliony lidí. Členové klubů si zavedli vlastní měny, začali obchodovat s jídlem, zbožím i službami a vytvořili alternativní ekonomiku založenou na principech solidarity.

Současně se rozvinulo hnutí dělníků, okupujících své zbankrotované a opuštěné továrny a podniky. Jak vysvětluje novinářka Marie Trigona, „k většině obsazení továren dělníky došlo proto, aby se zabránilo rozprodání majetku dříve, než dojde k vyhlášení bankrotu, čímž by se majitel mohl vyhnout placení pojistného a nevyplacených mezd dělníkům“. Jak však okupace pokračovaly, „požadavky stále rostly od opatření na ochranu jejich pracovních míst k ideji zavedení samosprávného systému“. Jelikož si uvědomovali, že původní vlastníci nikdy neměli v úmyslu zaplatit jim to, co jim dlužili, ani nehodlali do těchto podniků dále investovat, dělníci sami naplánovali a rozběhli výrobu, přičemž pracovali podle nového kooperativního modelu stejných platů pro všechny, bez jakýchkoli šéfů.

NOVÉ HODNOTY. NOVÉ IDENTITY

Nebylo to ovšem tak, že by se Argentinci z krize dostali skokem, ale způsob, jakým se jim to podařilo, byl průkopnický. Vedeny principy autonomie, rovného podílnictví a demokracie, byly tyto nové formace implicitním odmítnutím hierarchií tradičních politických stran a soukromých podniků, které v minulosti lidi tolik podvedly.

Sousedská shromáždění se sama označovala jako „autoconvocados“ (samý se svolávající) a rozhodnutí činila na základě konsenzuálního modelu, v němž měli všichni rovný hlas a většinová volba byla často jen posledním východiskem. Podařilo se také obnovit smysl pro solidaritu mezi třídami, takže sousedská shromáždění ve čtvrtích obývaných převážně středními třídami směřovala mnoho svých programů ve prospěch chudých a nezaměstnaných. Ve Villa Peuraydon zavedlo místní shromáždění každodenní obědy pro vzrůstající počet cartoneros, lidí, kteří za nízký výdělek sbírali a recyklovali kartonový papír. V zemi, kde nerovnost často stavěla chudé proti střední třídě, byl tento druh solidarity jedinečný a kriticky vyhodnocen vůči minulému stavu.

Ze stejného důvodu byly solidarita, demokracie a autonomie klíčovými hodnotami i pro hnutí za obnovování továren. Oproti kapitalistickému modelu podnikání, který přihlíží pouze k maximalizaci zisku, často bez ohledu na člověka, pro kooperativní firmy, v nichž jsou dělníci rovněž vlastníky, nepatří zastavení výroby mezi nástroje pro vyrovnání účetních knih.

Díky zkušenosti Argentinců s těmito „horizontálními“ projekty se objevily nové formy společenských vztahů a nové identity, založené na hodnotách vzájemné pomoci a solidarity, postavených nad individualismus a vykořisťování. Fabián Pierucci poté, co organizoval hnutí nezaměstnaných dělníků, začal pracovat v obnoveném hotelu Bauen o 180 pokojích. Říká, že při obnovování oněch podniků byla nejdůležitější „schopnost rekonstruovat novou představivost“, jež jasně zpochybnila logiku soukromého vlastnictví.

„Když se organizace, jako je tato, může rozvíjet prostřednictvím vlastního samosprávného shromáždění a nepotřebuje žádné manažerské náklady z jejich manažerských návodů, kteří přicházejí pouze nařizovat, uvádí to v pochybnost celou hierarchii.“

Přestože se Argentinci setkávali s množstvím nejistot, vedlo je toto úsilí k tomu, co Adamovsky nazývá „trvalá instalace nové levicové kultury, chybějící v jejich dřívější politické tradici“.

EFEKT KIRCHNER

V této situaci zvýšené politické aktivity byl v květnu 2003 těsnou většinou zvolen prezidentem Nestor Kirchner. Zvolení Kirchnera, jenž byl vnímán jako politický rytíř v zářivém brnění, bylo podle Adamovského vyjádření „nemyslitelné bez politického vakua, které vzniklo v roce 2001“. Bezprostředně první kroky, které jeho vláda podnikla v nových vyjednáváních o mezinárodních dluzech Argentiny a rozvázání všech kontaktů s MMF a se Světovou bankou, by byly, jak se domnívá Adamovsky, „nemožné bez oné drobnosti, stojící v pozadí, tedy bez davů lidí na ulicích a hlubokého zpochybnění finančních institucí v zemi“.

Ale pro většinu hnutí, která vznikla koncem 90. let a v průběhu krize, byl Kirchner demobilizující a spornou silou. Pro hnutí Piquetero a pro nezaměstnané dělníky byl minimální příjem ze státní podpory jen mrkví, houpající se před nimi na provázku. Stále bez komplexního řešení nezaměstnanosti se množily plány na podporu a jejich distribuce

byla ponechána na organizacích Piquetero a na politických stranách, obvykle výměnou za politickou loajalitu.

„Politika Nestora Kirchnera spočívala v ustavičném rozvíjení strategii, jak integrovat, kooptovat a disciplinovat organizace hnutí Piquetero,“ píše Svampa. Detailně popisuje, jak bylo hnutí jako celek redukováno na udržování a spravování vládních fondů, přičemž cíle širší sociální reformy byly ponechány stranou. Třebaže nemohly být kooptovány všechny skupiny hnutí Piquetero, ti, kteří si zvolili spojenectví s vládou, byli odměněni podporou z ekonomických i organizačních zdrojů.

V mnoha případech využili takzvaní političtí vůdci, kteří byli pověřeni rozdáváním prostředků z fondů, aby tím oslabili sousedská hnutí - obecně nazývané punteros -, tyto prostředky k vlastnímu zisku.

„Puntero je stejný v každé sousedské skupině,“ říká Fabián Pierucci, „kde vůdce z Dělnické strany, od Kirchnera či od Duhaldestů říká ‚Nabídnou vám plán, když mi dáte peníze‘.“ Deprimován úpadkem hnutí Piquetero uvažuje o této politice, založené na finanční pomoci. „Pro mně je podstatou otázky to, jaký druh alternativy daná politika reprezentuje a zda je reprodukce forem klientelismu alternativou, či zda je ji něco jiného.“

Rovněž sousedská shromáždění se rozpadla a spolu s nimi zmizela i některá větší uskupení. Původně představovala tato shromáždění politicky velmi různorodý prostor, díky tomu, že pro jejich členy byl tento sociální aktivismus něčím novým a přicházel z rozmanitých prostředí.

„Byli jsme sousedé. Neměli jsme společného nic jiného než naše sousedství, žádnou ideologii,“ říká Eva Sinchecayová ze shromáždění ve Villa Puerrydon. To se ukázalo být současně silou i slabostí, protože tato shromáždění byla sice mnohem nezávislejší, ale byla též více vnímavá vůči tématům levicových skupin, jež je využívaly jako nástroj na získávání členů. „To je začalo rozkládat,“ říká Sinchecayová, jejíž shromáždění se rozpadlo, když na něm začala participovat, nikoli s ním však spolupracovat, komunistická skupina.

Většina příslušníků střední třídy, kteří tvořili převážnou část sousedských shromáždění, byla uchválena Kirchnerovým prezidentstvím. Odmítnutí neoliberální ekonomiky a otevírání otázky lidských práv, namířené vůči bývalým představitelům argentinské vojenské junty, dávalo velkou naději, že tato vláda bude jiná. Kirchnerovy reformy však v žádném případě nebyly radikálním krokem vstříc alternativní ekonomice a společenským reformám, jaké dříve navrhovala ona spontánní shromáždění.

„Všechno to, o čem jsme usilovali, bylo opuštěno,“ říká Sinchecayová, která o sobě tvrdí, že se neztotožňuje s žádnou politickou stranou. „Téměř nic se nezměnilo. Ráda bych viděla lepší možnosti v přístupu k lékařské péči, lepší vzdělání, více sociálního zabezpečení. Všude je ale strašlivá korupce.“

Adamovsky klade Kirchnera do jasné perspektivy, když vysvětluje, že „mnozí stoupenci si Kirchnerovo působení představovali jako vůdčí sílu ‚osvobození‘ či boje proti kapitalismu, zatímco vláda naprosto jednoznačně vyjádřila, že jejím cílem je ‚normální země‘ se zastupitelským státním aparátem a ‚seriózním kapitalismem‘.“

Jedním z nejvytrvalejších z těch projektů, jež se objevily během krize, se ukázaly být rekonvalescentní výrobní podniky. Od roku 2001 do dnes existuje 205 fungujících obnovených zařízení, která sahají od čokoládoven a továren na výrobu bot až po tiskárny a hotely. Namísto propouštění dělníků je přijalo 77 procent těchto společně vlastněných podniků zpět do práce a platí jim více než jiné závody v tomtéž průmyslovém odvětví. Největší obnovený podnik v zemi Zanon, továrna na keramiku okupovaná od roku 2001 a přejmenovaná na FASINPAT (zkratka pro továrnu bez šéfa), zaměstnává v provincii Neuquén v současnosti 470 dělníků.

V roce 2009 zákonodárny sbor provincie Neuquén potvrdil oprávněnost vyvlastnění FASINPAT, což znamenalo vítězství, které poskytlo novou naději ostatním společně vlastněným podnikům. Přesto však, protože neexistuje žádný zastřešující federální zákon, každý obnovený podnik musí hledat svou vlastní cestu bludištěm provinciálních soudů a žít stále jednak s hrozbou soudního zabavení podniku, jednak s dědic-tvím dluhů, jež zbyly po původních vlastních.

NÁSTROJE PRO BUDOUCNOST

Lze stěží pochybovat o tom, že tato hnutí zanechala stopu v životě Argentiny. Ačkoli možná nedosáhla všeho toho, o čem usilovala, posunula hranice politické představitosti a ukázala tvůrčí potenciál běžných lidí v mimořádných situacích.

Ovšem pro mnohé, zejména pro ty, kteří patří k nezávislé levici jako Fabián Pierucci a Eva Sinchecayová, promarnila tato hnutí svou historickou příležitost ke strukturální změně. Navzdory růstu ekonomiky v Argentině tvrdí, že ekonomický model je stále založen na nestabilitě a krátkodobých faktorech, jako je cena sóji na mezinárodním trhu a exploatace přírodních zdrojů.

„V rámci globalizované ekonomiky můžete mít rezervy, jaké chcete, a mít pod kontrolou zahraniční dluh, ale znamená to skutečně, že jste finančně nezávislí?“ ptá se Pierucci. „Jak dlouho takový model vydrží? Rok, dva roky, pět let?“

Sinchecayová, která dosud pomáhá cartoneros v její komunitě sbírat kartonový papír, tvrdí, že sociální programy se ukázaly pro boj s chudobou nedostatečné. „Měli jsme možnost vidět tři generace lidí bez práce,“ stěžuje si.

Pierucci je přesvědčen, že to nebyla poslední ekonomická krize, s kterou se Argentina potýkala, a že navzdory relativnímu klidu je další kolaps na cestě. „Nesmíme ztratit ze zřetele, že krize je v ekonomice cyklický jev a že bude pokaždé hlubší a hlubší,“ dodává.

Není divu, že poté, co se ekonomiky USA a Evropy dostaly do potíží díky stejným zběsilým finančním praktikám, jež tak zasáhly Argentinu, hledají lidé na celém světě inspiraci u sociálních hnutí, která vzbouřila celou zemi. I když dnes jsou oslabená, zanechala tato hnutí trvalou stopu v kultuře a ve vědomí argentinského lidu ve formě nevyhladitelného ducha solidarity a možnosti. Tentyž duch se může stát základem, na němž budou stavět budoucí hnutí, která možná postoupí zase o krok dále.

Zdroj

Tento článek byl původně publikován na UpsideDownWorld.org, webové stránce pro aktivismus a politiku Latinské Ameriky.

PROBLÉMEM JE KAPITÁL

ROZHOVOR O REKUPEROVANÝCH PODNICÍCH V ARGENTINĚ

K lepšímu porozumění fenoménu obsazování fabrik v Argentině po krizi z roku 2001 přinášíme rozhovor s Terezou, studentkou, která v loňském roce zkoumala z antropologické perspektivy jednu z rekuperovaných fabrik v Buenos Aires, a to přímo zapojením se do procesu výroby. O své zkušenosti, poznatky a postřehy se v uplynulých měsících podělila již na několika veřejných besedách, například v Liberci či Hradci Králové.

Co tě přivedlo do rekuperované továrny v Argentině?

Fascinovaly mě obrázky z roku 2001. Měla jsem pocit, že se v Argentině dělo něco velkého. V té době byla argentinská společnost v pohybu, vznikaly zajímavé projekty a aktivity zdola, jako třeba městská sousedská shromáždění (asambleas) nebo se výrazně organizovali piqueteros (nezaměstnaní pracující), začali se okupovat fabriky... Většina projektů ale postupem času téměř utichla nebo se úplně fragmentovala, ale fabriky zůstaly dodnes. A zůstaly navzdory tomu, že kapitalismus jede dál, což z nich dělá parádní fenomén na prozkoumání.

Pak se mi taky hodně líbilo, že pracovníci okupující a následně rozjiždějící výrobu nebyli žádným revolučním předvojem, ale prostě nějak zvlášť uvědomělé mámy a tátové od rodin, kteří neměli v době hluboké krize moc možností - buďto se nechat vyhodit s tím, že najít práci v době krize je téměř nemožné, nebo okupovat a následně zkusit rozjet výrobu na vlastní pěst, bez šéfa, bez manažerů, bez kapitálu. Podniky vznikaly z nutnosti, nicméně si nepředstavujeme proces rekuperaci jako úplně masový nebo spontánní. Z tisíců zbankrotovaných podniků jich byly převzaty jejich zaměstnanci pouze desítky a rekuperace vznikaly na základě diskusí s ostatními aktéry. V pár fabrikách radikální odboráři a aktivisti začali vzdorovat zavření továren, následně se tato strategie začala šířit - šeptandou, přes známé, médií a následně tito zkušenější „promotéři“ rekuperaci chodili na mítinky s pracujícími ze zavřených podniků, kteří se pak rozhodli, jestli se do rekuperace pustit. Promotéři se dělili o své zkušenosti, know-how, jindy se zcela zapojili do procesu, pomáhali s politickými a soudními náležitostmi. Často se okupovalo hlavně k donucení majitele, aby dostal svým závazkům a idea znovu vyrábět a hlavně pod samosprávou tak do fabrik přicházela nezdídká úplně zvenčí. Nicméně organizace podle samosprávných principů nezůstala u většiny fabrik dočasná, pouze k překonání krize, naopak tyto principy začali pracovníci rozvíjet a staly se pro rekuperované podniky charakteristické.

Co to vlastně znamená, takový rekuperovaný podnik? Na jakých principech funguje? Nebo jsou mezi jednotlivými podniky nějaké podstatnější rozdíly?

Rekuperovat znamená znovuzískat, zároveň ale taky zlepšit, vrátit do dobré kondice. Rekuperovaný podnik je takový, který byl dříve veden privátně a dnes je kolektivně spravovaný, zní nejrozšířenější definice. Od standardních družstev ho tedy odlišuje předně jeho vznik. Takováto definice ale dává příležitost k interpretaci a každý vidí pod takovým podnikem něco jiného, Naomi Klein a Avi Lewis v nich vidí celosvětovou alternativu k neoliberalismu a konzervativci zase označují podniky jako ráje flákačů.

Každý takový podnik pak funguje podle vlastních pravidel, nicméně mezi často sdílené principy fungování patří horizontální rozhodování, rozdělování si peněz stejným, nebo skoro stejným dílem, nehlédě na pracovní pozici. Někdy také pracující začali radikálněji experimentovat s organizací práce, třeba skrze rotaci na pracovních místech a například v emblematické fabrice Zanón (Fasinpat) se tak většina pracovníků střídá dva roky v administrativní části podniku a dva roky ve výrobě. Rotace mi přijde jako hodně progresivní krok ve snaze rozbít model opakující se, úzce specializované práce. Pracujícím osvětluje celý výrobní proces, nicméně je omezená specializací a taky je nákladná. Byla jsem se třeba podívat v jedné rekuperované nemocnici, kde si rotaci doktorky s vrátným jde asi těžko představit. Je nutné zmínit, že taky existují opačné, konzervativní tendence, kdy po počátečním negování veškerých kontrolních a manažerských mechanismů a následné obtížnosti při naplňování demokratizačních principů přistupují pracovníci zpět k zavádění norem, forem trestů za jejich nedodržování, popřípadě prý existují i případy úplného návratu k manažerskému vedení.

Kolik pokusů o obsazení podniků se v Argentině uskutečnilo a kolik jich přežilo až do dnešních dnů? Co jsou největší překážky v jejich fungování?

Převažuje názor, že rekuperace jsou v Argentině důsledkem roku 2001, což není tak úplně pravda. Podniky začaly vznikat v druhé polovině devadesátých let, s vrcholem v pokrizových letech 2002 - 2004, a pozvolna se jejich počet zvyšuje. Se světovou krizí posledních let se dokonce mluví o nové vlně rekuperací, i když rozhodně není tak silná, jako byla ta na začátku tisíciletí. K dnešnímu dni je podniků něco přes 200, pracuje v nich přibližně 10 000 lidí a jsou to nejčastěji fabriky metalurgické, grafické, tiskárny, textilky, ale najdou se i školy, nemocnice, hotely.

Myslím, že největší problém fabrik by se dal shrnout pod slovo kapitál. Podniky vznikaly tak, že je majitel, kapitalista, opustil nebo zavřel (protože byly z pohledu kapitalistické logiky prostě nevydělečné), předtím často ještě třeba rozprodal část vybavení továrny a nevyplatil mzdy. Tedy ve chvíli bankrotu, téměř z ničeho, začali pracovníci podnik okupovat, obnovovat výrobu, hledat si první zákazníky. První měsíce nebo i roky si odnášeli domů třeba jen pár pesos měsíčně, a proto spousta i nadšených pracujících musela podniky opustit z existenčních důvodů. Podniky se dnes potřebují kapitalizovat, koupit si nové stroje, na což většina nemá, a co se týká efektivty, tak až na výjimky zůstávají stále dál a dál za tradičně kapitalistickými projekty. Na to, že se vyprofilovaly jako politický aktér a jsou obecně populární v národním kontextu, tak na legálním poli dosáhly velmi málo a jejich opakující se požadavky jako společný zákon o expropiaci a usnadnění přístupu ke kreditu jsou víceméně ignorovány. Fabriky tak ještě většinou visí v jakémsi pololegálním vakuu, nejistotě, což je staví do pozice potenciálně nedůvěryhodného věřitele. Takže získat půjčky je skoro nemožné.

Dalo by se říct, že z konfliktní fáze obsazení fabrik charakterizované solidaritou, přímou demokracií v rozhodování, nenucenou kooperací, vazbami na ostatní hnutí a komunitu se fabrika typicky dostává do jakési tržní fáze - subverze je vystřídaná podnikovou racionalitou, stabilizováním metod samosprávy, zlepšováním kvality výroby a produktivity a přizpůsobením se tržnímu prostředí. Čím víc rekuperované podniky chtějí vydělávat, tím víc se stávají kapitalistickými, tím víc se musí podřizovat tržním pravidlům a začleňovat se do systému, proti kterému se vymezovaly. Každá fabrika se samozřejmě adaptuje jinak a trhu i snahám státu potlačovat antisystémový potenciál se brání nebo nebrání po svém. Přes počáteční nesnáze si třeba fabriky pomalu vytvářejí menší alternativní trh (který poslední roky zajímavě roste), kde si jsou ještě s dalšími neziskovkami a různými sociálními a mikro podniky navzájem klienty nebo dodavateli. Takže je tu jistá tendence normalizace, ta ale bývá alespoň částí hnutí reflektována a pracovníci na ni reagují. Ač je třeba obecně přijímána snaha o dosažení společného zákona o vyvlastnění, někteří se obávají, že čím víc budou fabriky institucionalizované, tím méně budou nezávislé a tím víc se u nich bude potlačovat jejich samotná podstata a smysl.

Přenesla se argentinská inspirace i do dalších zemí Latinské Ameriky?

Asi bych neřekla, že Argentina byla nějaké ohnisko, ze kterého se idea rekuperace šířila, spíš procesy vznikaly souběžně. Vzhledem k tomu, že neoliberalismus byl homogenní proud 80. a 90. let

v regionu, jako reakce na bankroty postupně vznikaly podniky od Puer-to Rica po Tierra del Fuego na samém jihu Argentiny, hodně jich je v Brazílii a Uruguayi, ale mám za to, že v Argentíně se staly populárním fenoménem. V Latinské Americe se událo několik setkání rekuperovaných fabrik, poslední v roce 2011 v Mexiku, dokonce s evropskou účastí.

Co je podle tvých zkušeností nejpřínosnější na fenoménu rekuperovaných podniků?

Rekuperované podniky se nestaly alternativou ke kapitalismu a otázkou je, jestli vůbec takový potenciál mají. A druhou otázkou je, jestli má vůbec smysl o nich takhle přemýšlet. Někteří radikální levičáci v nich nevidí víc než „socdemácké“ zaplácnutí krizové situace s nulo-vým revolučním potenciálem a naopak nebezpečným potenciálem do-jem o alternativě vytvářet. Pro mě fabрики otevřely možnost alespoň trochu zmírnit odcizenost práce, postavit se aktivně proti nezaměstnanosti a hlavně možnost prakticky se sebeorganizovat - poznávat mož-nosti a livity samosprávy, vymýšlet způsoby, jak je zlepšovat nebo překonávat, snahu čelit logice trhu a důrazu na efektivitu. Prostě neje-nom teoreticky mluvit o samosprávě a autonomii, ale dělat ji, každo-denně řešit a žít, a to i když vám vnější podmínky nepřejí... Je tu po-tenciál, až se zase lidi naštvou a vyjdou do ulic, fabрики tu budou jako centra rezistence, ostrůvky kontramoci.

Jakou podobu měla organizace práce v podniku, v němž jsi pracovala?

Pracovala a zkoumala jsem v jedné fabrice na výrobu drobných pro-dukty z hliníku, která má pověst silně politicky aktivní, autonomní a viditelné. Jeden z malých trnů v oku městského politického zastupi-telstva. Co se rozhodování týká, tak jak to bývá v rekuperovaných fa-brikách běžné, hlavním rozhodovacím orgánem byla asambleja - plénium všech pracovníků, kde se rozhodovalo o důležitých otázkách, třeba o politických krocích, prodeji strojů. Každodenní otázky rozhodovala administrativní rada složená z volených delegátů. V některých podni-cích jsou asambleas pravidelné - týdně, měsíčně, ve zkoumané fabrice se svolávaly jen tehdy, když bylo potřeba, takže v době, kdy jsem tam byla já, řekněme v politicky klidné době bez větších zvratů, nebyla žádná. V podstatě tak nebyly žádné pravidelné schůzky pracujících, což mě trochu vyvedlo z míry, protože jsem tam přišla s očekáváním, že práce v samosprávně továrně, ještě zahalené do tak silného politického étosu, musí být politika, pravidelné scházení se a diskutování všudypří-tomně. Politiku v každodenním životě jsem tak nejvíc cítila skrze vztah ven, ke komunitě, propojováním se se sociálními hnutími, otevíráním prostoru fabрики. Továrna zahrnovala kulturní centrum a komunitní střední školu pro několik stovek lidí ze sousedství, kam se chodilo vzdě-lávat i pár lidí z fabрики. Myslím, že politiku řešil pracovní kolektiv dlouho jako ústřední téma, pracující si prošli krušnými časy a tvrdými represemi, jenže já zrovna vplula do období klidu, takže jsem svědkem nějaké extra sebeorganizace pracujících nebyla.

Pro pochopení rekuperovaných podniků je ale důležité si uvědomit, že fabrika není debatní kroužek nadšených aktivistů, ale místo, v němž se, aby dostalo svému smyslu, musí předně vyrábět, pracovat. Práce je ústřední rámec celého fenoménu a reprodukce pracovního místa v době krize slouží jako silný zdroj společenské legitimacy fabrik. Váže se k tomu to, o čem jsem mluvila v otázce o organizaci, že z pocitu hrdin-ství přichází pocit „OK, ale musíme se uživit“. Měla jsem pocit, že produkce tak výrazně ovlivňuje vnitřní dynamiku, kdy v ekonomicky složitějších situacích jsou větší tendence k interním konfliktům a určité snaze za tento stav hledat viníka. Když se daří lépe, dává se víc prosto-ru alternativnější organizaci. Třeba co se týká rotace na pracovních místech, ta se všem mým blízkým spolupracovníkům ve výrobě zamlou-ovala, ale pokud by s ní měli někdy začít, tak až v době, kdy „snad bu-deme vydělavat víc“.

Jaká je podpora místních komunit a společnosti jako celku rekuperovaným podnikům? Jak je to v Argentíně s legalizací rekuperovaných podniků? Jak se vyrovnávají s represivními opatřeními?

Argentina žije kultem práce, což vnímám jako jeden z důvodů, proč právě tam jsou rekuperace možné. Fabрики se těší obecné popularitě, jsou respektovány. Sousedi, studenti, aktivisti byli naprosto zásadní při vzniku i udržování fabrik, získávání kontaktů a podpory. Továrny potom často otevřely své prostory pro komunitní projekty a začaly si také vzájemně pomáhat a usnadňovat proces rekuperace nově začínajícím podnikům a rozšiřovat tak koncept samosprávy. Celý proces stojí hodně na sociálním kapitálu a myslím, že třeba hotel Bauen nebo keramičku Zanon je už prostě politicky nemožné vyklidit. Už kvůli této popularitě. Proto nejsou represe proti fabrikám, alespoň ty přímé, tak časté.

Přístup státu by se dal charakterizovat starým dobrým rozdělem a pa-nuj. Stát se snaží tlumit antisystémový prvek fabrik a rozděluje je - vyjednáva s jedněmi, potlačuje druhé, některým dává dotace, další se pokouší vyklidit. Prezidentka Kirchner třeba nedávno s velkou slávou

inaugurovala jednu rekuperovanou fabriku a o rekuperacích mluvila jako o div ne argentinském národním rysu a ve stejnou dobu docházelo k pokusům vyklidit jinou fabriku. Stát se tedy nechová jednotně, neu-stále se opakující požadavky hnutí ignoruje, popřípadě udělá nějaký menší ústupek, ale na gró požadavků nedochází. Každá fabrika si tak musí řešit svůj partikulární případ po svém, protože neexistuje jednot-ná národní legislativa. Fabрики se tak nejčastěji snaží u soudu získat dočasnou expropiaci, o jejíž prodloužení musí pak opakovaně žádat, ale jsou i případy zamítnuté expropiace (hotel Bauen), trvajících oku-pací, různých forem pololegálních stavů atd.

Jak samotní pracující pohlíží na svůj život před obsazením podniků a po nich? Jaká je „politická uvědomělost“ pracujících z rekuperovaných podniků?

Tohle byla jedna z klíčových otázek, kterou jsem si před výzkumem položila. Vycházela jsem z předpokladu, že pracující začali nabývat uvědomělosti, když došlo ke krizi kapitalistického vedení a jejich akce se tak přenesla z plnění nařízení do diskuse, co dělat. Nicméně pracovníci jsou dál formováni kapitalismem a taky se musí předně uživit, takže pořad myslím, že u mnoha lidí nepřevládala nějak silná politická uvědomělost. Na druhou stranu jsem tam našla lidi, které rekuperace hodně zasáhla, takže v sektoru, kde jsem pracovala, byla jedna starší paní, které převzetí fabрики změnilo život, výrazně se zpolitizovala, stala se z ní aktivistka a začala zase chodit do školy. Byla tam ale i jiná, která zase tak trochu tesknila po starých časech, jak podnik hodně vydělával, jak jí vyhovovalo mít pevný řád a dohlížející ma-nagement, který vyřešil možné rozpory mezi pracujícími, jak je to dnes moc rozvěklé a ona nemá takovou motivaci, když nevidí pokrok. Kolik lidí, tolik názorů. Stejně jsem ale odjížděla s pocitem, že i když byli třeba lidi kritičtí k organizaci a stěžovali si na její nedostatky, pořád ve fabrice zůstávali a museli pro to mít svoje důvody. I když brali míň peněz a žili v nejistotě, tak si myslím, že implicitně vnímali výhody práce bez šéfa - bez nutných odpracovaných norem, to, že pracují v kolektivu, kde jsou všichni compañeros, že je práce lidštější a méně odcizená. Solidaritu a soudružství si do platu sice nevyčísli, ale podle mě byly rozhodujícím faktorem, proč i ti konzervativnější nebo z různých důvodů kritičtí ve fabrice zůstávali.

Záhy na začátku tisíciletí se fabрики začaly organizovat do dvou hlav-ních proudů - ten první je početnější, zasazuje rekuperace do širšího kontextu, propojuje se se sociálními hnutími a pod heslem „okupovat, odolávat, vyrábět“ hájí rekuperace, ať už jim budou legislativa a poli-tici nakloněni nebo ne. Ten druhá se snaží být apolitický, staví na logi-ce zachování pracovního místa a usiluje o co největší legalizaci proce-su. Tohle rozdělení na radikály a umírněné je nejen v hnutí, ale bylo i cítit ve fabrice - jednak tam byli lidé, kteří vnímali politizaci procesu jako škodlivou pro fabriku, stát ji pak nedává dotace a situace je nejis-tá, a na druhé straně compañeros, kteří vnímali proces v širokém kon-textu, chtěli se otvírat veřejnosti a měli i větší zájem se v kolektivu scházet, vnímali fabriku i práci v širší perspektivě a uvědomovali si výhody autonomie vůči státu.

Je něco z argentinské reakce na krizi ze začátku první dekády, co bychom mohli přijmout jako inspiraci u nás?

Je těžké porovnávat český a tamní kontext. Zdůraznila bych spíš, z čeho bychom se měli poučit. Potenciál roku 2001 byl velký - části buržoazie stály proti sobě, střední třídy měly zmrazené peníze, takže dokonce vyšly do ulic, ve společnosti vrcholila nedůvěra nejen k neo-liberalismu a mezinárodním finančním institucím, ale i politické repre-zentaci. Společnost byla nebyvale spojená a hněv se nezacítil na menši-ny a na ještě více vykořisťované. A já myslím, že se promrhala možnost získat mnohem více autonomie a využít, řečeno s Hollowayem, praskli-ny, respektive nechat kapitalismus mnohem víc popraskat. Možná lidem chyběla imaginace, možná na to nebyli připraveni, možná se báli (což má v argentinské historii vojenských diktatur svoje opodstatnění), kaž-dopádně příležitost byla využita dost okrajově. Takže, budme připra-veni, diskutujme, a hlavně - budme realisté, chťejme nemožné.

VRACÍ SE DO SRBSKA SAMOSPRÁVA PRACUJÍCÍCH?

ANDREJ GRUBACIĆ

Překlad jedné z esejí sociologa a anarchisty Andreje Grubacice, kterou uveřejnil ve své knize *Don't Mourn, Balkanize!*¹⁾ Esej pojednává o dlouholetém boji dělníků ze Zrenjaninu, kteří přišli na základě argentinské inspirace s požadavkem, aby byla jejich továrna převedena pod kontrolu pracujících. Na rozdíl od svých argentinských kolegů však i přes dílčí úspěchy a lokální podporu nebyli schopni konflikt zcela vyhrát a boj proti privatizaci tak trvá dodnes.²⁾

V roce 2006 se e-mailové schránky po celém světě zaplnily výzvou k mezinárodní solidaritě s pracujícími ze srbské továrny Jugoremedija - fabriky, která vzdoruje privatizaci a jejíž zaměstnanci se organizují na samosprávných principech. Text výzvy je následující:

*Draží přátelé,
my, pracující z Jugoremedija, srbské továrny vlastněné a provozované samotnými pracujícími, nutně potřebujeme vaši pomoc.*

Bojujeme za to, aby mohla být naše továrna samosprávná. Podobně, jako je tomu u některých bojů za udržení pracovních míst v Argentíně, i naším přáním je pracovat a rozhodovat se kolektivně, zefektivnit tím naši práci a dát smysl svým životům.

Během více než dvou let bojů proti privatizaci našeho pracoviště jsme byli kvůli stávkám a okupacím propouštěni a nyní jsme konečně zvítězili. Jsme částečně legálními vlastníky továrny a chceme v naší továrně zavést takový model, aby byla pod kontrolou pracujících.

Zbytkový vlastník továrny - a osoba chystající se koupit ji celou - se nyní snaží zreorganizovat výrobu tak, že se na svých pracovních dlouho neudržíme. Chce ji rozdělit tím způsobem, že část převede jinam. To by nám sebralo pracoviště i práci.

Prosíme, podepište výzvu a podpořte náš boj. Více informací v příloze, nebo navštivte naši stránku www.jugoremedija2.com.³⁾

Srbská farmaceutická továrna Jugoremedija ze Zrenjaninu byla privatizována v roce 2000, a to tak, že 58 % patřilo pracujícím a stát si vzal 42 %. V roce 2002 prodal stát svůj podíl Jovici Stefanovici, nechvalně proslulému místnímu kapitalistovi, který si ke svému jmění pomohl pašováním cigaret a jehož v době, kdy koupil podíl Jugoremedija, hledal Interpol.

Tak jako ostatní exponenti srbské privatizace, nebyl Stefanovic za praní peněz vyšetřován, protože pozice srbské vlády v té době byla (a stále je) taková, že je mnohem lepší operovat během privatizací se špinavými penězi než nechat pracující řídit podniky, protože „by nás to přivedlo do temných časů samosprávy pracujících“.

Podle PR oddělení továrny čelili noví vlastníci „obstrukcím ze strany akcionářů i pracujících od prvního dne“.

„Tohle jsou pozůstatky socialistického samosprávného systému, v němž bylo pracujícím dovoleno vměšovat se do všeho,“ prohlásilo PR oddělení. První útok na jugoslávskou samosprávu pracujících a na „pracující, co se vměšují do všeho,“ se odehrál hned po rozpadu

socialistické Jugoslávie. První organizovaný pokus o zničení systému samosprávy pracujících v Srbsku můžeme datovat do doby Slobodana Miloševiče. Ale skutečně plnohodnotný proces privatizace a redukce sociálních práv nastal až poté, co byl Milošević souzen před haagským tribunálem. V kontextu transformujícího se Srbska 21. století, během transformace ke kapitalismu a parlamentní demokracii, bylo v rámci boje proti (podle slov nové neoliberální vlády) „ideologickému monstru samosprávy pracujících“ dovoleno vše - dokonce i když to znamenalo porušovat zákony.

Bez jakýchkoli pravidel povolil stát novému spoluvlastníkovi Jugoremedija, Jovici Stefanovici, stát se dominantním vlastníkem továrny. Ten dokázal prostřednictvím řady ilegálních manévřů změnit vlastnickou strukturu firmy - dostal 68% podíl a pracujícím zbylo jen 32 %. V prosinci 2003 zahájili pracující stávku a okupaci továrny coby protest proti rekapitalizaci. Došlo tím k první okupaci továrny v dějinách postsocialistické Jugoslávie!

V květnu 2004 se stát pustil pod tlakem pracujících do vyšetřování privatizace a zjistil, že Stefanovic se během svých investic dopustil smluvních podvodů.

Stát ale ve věci vynutitelnosti smlouvy neudělal nic. Odpověď přišla záhy - pracující, zejména ženy, přišli do hlavního města Bělehradu a zahájili celodenní okupaci státního úřadu pro privatizaci. Teprve po okupaci začal stát brát záležitost vážně. Okupace továrny mezitím pokračovala. PR oddělení se vyjádřilo, že jde o „rebelii, stav anarchie a násilné zabírání továrny, které ospravedlňuje zásah, a proto byla najata profesionální bezpečnostní služba, aby se dostala dovnitř a zajistila pořádek“.

„Soukromá bezpečnostní služba“ způsobila mnoha pracujícím četná poranění, dokonce při použití cvičení psi. Jedna dělnice byla těžce zraněna, dvě skončily se zlomenou rukou a jeden z dělníků byl střelen do hlavy. V této situaci došlo k neuvěřitelné scéně, kdy si dělnice lehly na zem před dodávky bezpečnostní služby a dále bránily svou továrnu.

Během léta 2004 zkusila nesčetněkrát Stefanovicova soukromá armáda ovládnout továrnu, ale pracující ji vždy s dechberoucí odvahou vykopali pryč, přičemž někdy blokovali dodávky bezpečnostní služby vlastními těly. To šéfa znejistělo... ale neodradilo.

V září 2004 se soukromá bezpečnostní služba spojila se srbskou policií, která měla příkaz k vyklizení. Policie i bezpečnostní služba se násilně dostaly dovnitř, což skončilo mnoha zraněními pracujících a zatčením čtyř hlavních lídrů okupace. Pracující byli poté obviněni z výtržnictví a procesy s nimi stále probíhají. Šéfové následně začali továrnu vyklízet a bylo propuštěno na 200 lidí.

Pracující z Jugoremedija se na základě participace na konferenci People's Global Action (Bělehrad, srpen 2004) spojili s pracujícími z jiných továren a založili Svaz pracujících a akcionářů Srbska. Svaz se nejdříve omezoval na boj proti korupci v privatizačních kauzách, ale po zkušenostech s různými aspekty srbské privatizace přišel s novým požadavkem na ústavodárné shromáždění. Věřil, že nová ústava napomůže tomu, aby mohli lidé dělat rozhodnutí, která ovlivní jejich životy i pracoviště. Graffiti, které se objevilo na jedné bělehradské zdi, pokládalo otázku: „Kdo vlastní naše továrny?“ Pracující z Jugoremedija se mezitím stále odmítali vzdát, ačkoli byli již dva roky nezaměstnaní. Jejich bojovnost a kreativní přímé akce z nich v Srbsku udělaly symbol odporu proti neoliberálnímu kapitalismu.

Nakonec - jako odpověď na sérii legálních přímých akcí - rozhodl v květnu 2006 srbský nejvyšší soud, že rekapitalizace byla porušením smluv, a nařídil soudu v Zrenjaninu, aby případ znovu otevřel. Soud v Zrenjaninu následně vrátil vlastnickou strukturu do původní podoby 58 % : 42 %.

Chtějí-li pracující-akcionáři jmenovat management, musí na základě srbského zákona během tří týdnů svolat shromáždění všech akcionářů. Stefanovic musí zabránit dělení firmy a pracující se mohou na základě soudního příkazu demokraticky rozhodnout, kdo a jakým způsobem bude řídit jejich továrnu.

Poznámky překladatele

1) Recenzi na knihu *Nenaříkejte, balkanizujte!*, která vyšla v roce 2010 u nakladatelství PM Press a je chronologicky řazenou sbírkou autorových esejí k problematice a dění na Balkáně, jsme uveřejnili v *Existenci* 1/2011.

2) Případ blíže monitoruje aktivistická skupina Pokret za slobodu, na jejichž stránkách www.pokret.net lze vyhledat další zajímavé informace.

3) Tento odkaz již není funkční.

ŘECKÁ NEMOCNICE POD KONTROLOU ZAMĚSTNANCŮ

Během února obsadili zaměstnanci veřejnou nemocnici v řeckém městě Kilkis (centrální Makedonie). Stalo se tak na protest proti vládním úsporným opatřením, která vedou ke snižování a nevyplácení mezd, nedostatečnému financování provozu a následnému omezování a přímému zpoplatňování zdravotní péče. Škrty a úsporná opatření v Řecku jsou součástí stejné neoliberální politiky, ke které se svými reformami hlásí i česká vláda.

O chodu nemocnice od 20. února 2012 rozhoduje valné shromáždění všech zaměstnanců nemocnice. Nemocniční odbory 6. 2. vyhlásily stávkou, která potrvá do doby, než budou dopláceny dlužné mzdy, takže nemocnice ošetřuje pouze akutní případy. Zdravotníci před okupační stávkou (4. 2.) vydali následující prohlášení:

„Zaměstnanci Všeobecné nemocnice Kilkis: lékaři, sestry a ostatní zaměstnanci, kteří se zúčastnili valného shromáždění, dospěli k těmto závěrům:

★ Uvědomujeme si, že současné a přetrvávající problémy systému veřejného zdravotnictví nelze řešit specifickými a izolovanými požadavky nebo požadavky sloužícími našim zvláštním zájmům, neboť tyto problémy jsou produktem obecnější protilidové vládní politiky a troufalého globálního neoliberalismu.

★ Rovněž si uvědomujeme, že trváním na prosazení tohoto druhu požadavků v podstatě participujeme na hře, kterou hraje bezohledná autorita. Ona autorita, jež tváří v tvář svému oslabenému a rozdrobenému nepříteli, tj. lidu, chce zabránit tomu, aby na národní i globální úrovni vznikla všeobecná zaměstnanecká fronta se společnými zájmy a požadavky směřujícími proti ožebračování společnosti, které politika této autority přináší.

★ Z toho důvodu naše zvláštní zájmy zasazujeme do obecného rámce politických a ekonomických požadavků, které klade obrovská část řeckého lidu, jenž se dnes nalézá pod tím nejbrutálnějším útokem kapitalismu, a které mohou být plodné jen tehdy, budeme-li je až do konce prosazovat ve spolupráci se středními a nižšími třídami naší společnosti.

★ Jediným způsobem jak toho dosáhnout je prakticky zpochybnit nejen politickou legitimitu této autority, ale také zákonost svévolné autoritářské a protilidové moci a hierarchie, která se rychlým tempem posouvá k totalitarismu.

★ Zaměstnanci Všeobecné nemocnice Kilkis na tento totalitarismus odpovídají demokracií. Obsazujeme veřejnou nemocnici a převádíme ji pod naši přímou a absolutní kontrolu. Všeobecná nemocnice Kilkis se tak nadále bude řídit sama a jediným legitimním prostředkem administrativního rozhodování bude valné shromáždění jejich zaměstnanců.

★ Vláda tím není zproštěna svých ekonomických závazků platit zaměstnance a zásobovat nemocnici. Bude-li však nadále tyto závazky ignorovat, budeme nuceni o tom informovat veřejnost a žádat místní samosprávu a hlavně společnost, aby nám všemožně pomohly: 1) zajistit přežití nemocnice; 2) podpořit právo

na veřejnou a bezplatnou zdravotní péči; 3) svrhnout společným bojem současnou vládu a zabránit jakékoli další neoliberální politice, ať už přijde odkudkoli; 4) uskutečnit hlubokou a zásadní demokratizaci, která přenechá zodpovědnost rozhodovat o vlastní budoucnosti samotné společnosti a ne nějaké třetí straně.

★ Odbory zahájí 6. 2. stávku, takže budeme ošetřovat jen akutní případy, a to až do úplného doplacení odpracovaných hodin a zvýšení našich příjmů na úroveň z doby před příchodem Trojky (EU-ECB-MMF). Jsme si plně vědomi našeho společenského poslání a morálních povinností, a proto mezitím budeme chránit zdraví občanů, kteří do nemocnice přijdou, a potřebným poskytneme bezplatnou zdravotní péči a lůžko. Vládu vyzýváme, aby konečně přijala své závazky a ještě na poslední chvíli překonala svoji sociální bezohlednost.

★ Nové shromáždění se bude konat 13. 2., aby rozhodlo o procedurách nutných k efektivnímu provádění okupace administrativních služeb a k úspěšné realizaci nemocniční samosprávy, která tím dnem započne. Valná shromáždění budou hlavním nástrojem rozhodování o zaměstnancích a fungování nemocnice.“

Vedle toho zaměstnanci nemocnice vyzvali k podpoře svých snah širokou veřejnost, kolegy z ostatních nemocnic, zaměstnance z dalších oborů veřejného i soukromého sektoru a členy odborových a pokrokových organizací. Tuto podporu obdrželi a v otevřeném dopise z 26. 2. děkuje předsedkyně lékařských odborů a členka valného shromáždění zaměstnanců všem, kdo stávkujícím vyjádřili solidaritu a nabídlí pomoc. Také se obrací s výzvou do všech zemí světa k rozhodnému odporu proti neoliberální politice úsporných opatření:

„Zdravíme všechny a velmi Vám děkujeme za Váš zájem a podporu.

Obsazení naší nemocnice ve městě Kilkis jejími zaměstnanci začalo v pondělí 20. 2., v 8.30 místního času. Tato okupace se netýká jen nás, lékařů a dalších zaměstnanců v kiliské nemocnici. A nekoná se jen kvůli řeckému veřejnému zdravotnictví, které skutečně kolabuje. Do boje jsme se pustili proto, že nyní jsou reálně ohrožena lidská práva a naše životy. A tato hrozba se netýká jen jednoho národa nebo několika málo států či pár sociálních skupin, nýbrž nižších a středních tříd na celém světě.

Zaměstnanci nemocnice v Kilkis a zdravotních zařízení v Řecku nedostávají výplaty včas a mzdy některých byly seškrtnuty prakticky na nulu. Jednoho mého kolegu převezli na naši kardiologickou kliniku, poté co zjistil, že místo obvyklé výplatní pásky dostal od státu přípis, kde se pravilo nejen, že tento měsíc nedostane zapláceno nic, ale také že musí vrátit 170 euro! Další zaměstnanci tento měsíc dostali jen 9 či 4 euro! Ti z nás, kdo pořád ještě nějaký plat dostávají, jim všemožně vypomůžou.

Toto je válka proti lidem, proti celé společnosti. Ti, kdo říkají, že řecký státní dluh je dluhem řeckého lidu, lžou. Není to dluh lidí. Vytvořily ho vlády ve spolupráci s bankéři, aby lidi zotročili. Půjčky poskytované Řecku se nepoužívají na platy, důchody a veřejné služby. Je to právě naopak: platy, penze a služby

se používají k platbám pro bankéře. Lžou. Na rozdíl od toho, co prohlašují, nechtějí nezadluženou společnost. Sami ty dluhy vytvářejí (za pomoci zkorumpovaných vládních politiků) ve svůj vlastní prospěch. Do Řecka dosadili za premiéra bankéře, aby se ujistili, že odvede řádnou ‚práci‘. Premiér Papadimos nebyl ani v nejmenším zvolen. Jmenovala ho Evropská centrální banka a bankéři za pomoci zkorumpovaných evropských a řeckých politiků. Takto totiž chápou termín ‚demokracie‘!

Dluhy vytvářejí bankéři, kteří dělají peníze z ničeho a jen shrabují úroky, protože jim na to naše vlády daly právo. A neustále říkají, že tyto dluhy budete muset splácet Vy a já a naše děti a vnoučata našim osobním a státním majetkem, našimi životy. My jim ale nic nedlužíme. Naopak, to oni dluží lidem velkou část bohatství, které nahromadili díky politické korupci. Nepohlédneme-li této pravdě do tváře, brzy se z nás všech stanou otroci, kteří pracují za 200 či ještě méně euro měsíčně. A to jen ti z nás, kteří seženou práci!

Nejde nám o to líčit realitu v černých barvách - to vše je prostá pravda. Tuto situaci nezpůsobila žádná finanční nebo monetární nehoda či chyba. Je to začátek ošklivé fáze dlouhého procesu, který postupuje podle pečlivě sestaveného plánu, procesu, který začal před desítkami let! Proti tomuto neoliberálnímu plánu musíme bojovat společně. A právě to my v Kilkis a v tolika dalších městech na celém světě teď děláme.

Prozatím neuvažujeme o zřízení příspěvkového účtu. Možná však, že tak budeme muset učinit během několika málo měsíců či dokonce týdnů, pokud by se situace zhoršila. V současnosti ze všeho nejvíc potřebujeme morální podporu a publicitu. Místní boje na celém světě se musí rozšířit a získat si masivní podporu, máme-li vyhrát válku proti tomuto prohnílému systému. Bylo by skvělé, kdyby Vás napadly další způsoby, jak bychom mohli šířit zprávy o nás a naše myšlenky! Vaše solidarita pro nás hodně znamená.

Leta Zotaki, primářka radiologického oddělení nemocnice Kilkis (enos.kilkis@yahoo.gr)“

Ze stánek From the Greek Streets
(www.occupiedlondon.org/blog) pro imcmedia.cz
přeložil Starý Krtek, redakčně kráceno

PROHLÁŠENÍ KOLEKTIVU SALÉ

V PRAZE BYL OTEVŘEN NOVÝ ANARCHISTICKÝ INFOSHOP

V lednu 2012 jsme otevřeli na Žižkově nové infocentrum. Cítili jsme potřebu novým prostorem podpořit anarchistické hnutí u nás, dodat mu svěží vítr do plachet a dát mu prostor k realizaci a zároveň vytvořit místo, kde bude možné naše myšlenky šířit mezi další lidi. Infocentrum jsme pojmenovali Salé na počest pirátské kolonie v dnešním Maroku, která v 17. století byla po několik desetiletí ekonomicky, duševně i politicky nezávislým územím. Flotilu a tím i sílu pomohli Salé vybudovat Renegadoes - lidé, kteří z různých důvodů opustili křesťanskou Evropu a pod pirátskou vlajkou okrádali obchodní flotily prekapitalistických časů. I pro nás je Salé tolik potřebným zázemím pro naše subverzivní aktivity a zároveň prostorem, který můžeme postavit na principech a hodnotách nám vlastních a ne na těch, které jsou nám kapitálem vnucovány.

Žijeme ve vypjaté době plné možných zvratů a bez jakýchkoliv jistot, kdy lidé přestávají věřit v systém založený na vládě imaginárních číselných hodnot. Kapitalismus, donedávna nazíraný většinou jako něco neotřesitelného a stabilního, se pomalu začíná hroutit. Jaká má být naše role v době krize systému, proti kterému jako anarchisté a anarchistky odjakživa bojujeme? Zásadní je podle nás najít společný jazyk se všemi utlačovanými, kteří již nechtějí být jen loutkami v rukou mocných, a zároveň v lidech probouzet smysl pro solidaritu a kolektivní zodpovědnost spolu s odhodláním bránit své zájmy a být pány svých životů. Věříme v decentralizaci a přímou akci. V Salé pak chceme prohlubovat vztahy napříč lokální anarchistickou scénou a společně dělat všechno pro to, abychom ji opět mohli začít nazývat hnutím. Smysl vidíme především v afinitních skupinách a organizování se na neformální úrovni.

INFOCENTRUM SALÉ

V naší žižkovské zátocě netolerujeme projevy jakýchkoliv forem útla-ku a je pro nás více než cokoliv jiného důležité vytvořit zde bezpečné prostředí, kde se nebudeme setkávat s pocity nadřazenosti na základě rasy, původu, pohlaví nebo sexuální orientace, kde půjdeme skutečně do hloubky s naší kritikou státu a patriarchy a kde se nikdo nebude stydět projevit tak, jak je pro něj či pro ni přirozené. Stejně tak jako odsuzujeme nadvládu člověka nad člověkem, stavíme se i proti nadřazování lidské rasy nad ostatními zvířaty. Veškeré jídlo, které je v Salé k dostání, je proto veganské.

Společně pak pracujeme na vytvoření zázemí pro různé workshopy, přednášky, promítání a schůzky. Setkáváme se u pravidelných večerů, postupně vytváříme knihovnu a archiv radikálních tiskovin, šíříme materiály vydávané spřízněnými kolektivy.

Infocentrum Salé je spravováno anarchistickým kolektivem. Anarchismus pro nás ale není souborem dogmat a ani nejsme uzavřeni v nějaké subkultuře. Pokud tě cokoliv z našeho programu zaujme, jsi zde vítán, i když se třeba k anarchismu nehlašiš.

Aktuální program akcí a přehled novinek spojených s infoshopem Salé (Orebitská 14, Praha 3 - Žižkov) naleznete na webových stránkách sale.s.c.

BRAMBOROVÁ REVOLUCE

V ŘECKU SE UJÍMAJÍ SPOTŘEBNÍ ALTERNATIVY

Obyvatelé země zmítané krizí hledají cesty, jak ušetřit a dělat věci jinak. Jednou z nich se může stát i nové spotřebně-alternativní hnutí, v rámci něž lidé ignorují supermarkety a nakupují přímo od zemědělců.

„Bramborovou revolucí“ nazvala média novou spotřební alternativu, která se začátkem roku 2012 začala šířit Řeckem. Její princip je jednoduchý: organizátoři či radnice obce naváží kontakt se zemědělcem a vyhlásí, že proběhne hromadný prodej jeho výpěstků. Každý zájemce z daného sídla pak nahlásí, kolik brambor, cibule nebo mrkve chce koupit, zaplatí je a dostane účet. V krátké době dorazí kamion či nákladní vůz s pytlí plodin, které jsou po předložení účtu vydány zájemcům.

„Obě strany na tom vydělají,“ cituje deník *Guardian* Christose Kamenidese, profesora zemědělského marketingu ze Soluňské univerzity, z jehož iniciativy se systém rozšířil. „Spotřebitelé získají potraviny v dobré kvalitě a za zlomek ceny, již by zaplatili normálně, a producenti dostanou peníze na ruku.“

Cena potravin dodaných tímto způsobem nezhazuje marže pro prodejce a distributory, v Řecku obvykle supermarketové řetězce. Bývá tak většinou o polovinu nebo až o dvě třetiny nižší než cena běžná - tržně-obchodní.

„Platy jsou nyní velmi nízké a daně vysoké. Nevypadá to přitom, že by se ceny zboží přizpůsobily,“ řekla pro BBC Sofia Manidouová, jedna z nakupujících. „Za základní věci, jako například za brambory, dáme dnes spoustu peněz. Toto je bramborová revoluce a doufáme, že budou následovat revoluce i u dalších typů potravin. Velmi to potřebujeme.“

Systém se v podobě alternativního spotřebního hnutí začal během února šířit ze severu země. Podle dopisovatele BBC Marka Lowena jej dnes využívají „už i tisíce Athénanů“. V Athénách organizují přímý prodej různé skupiny, například odborový svaz zdravotních sester. Ve velkém se zatím prodávají jen brambory; Lowen však uvádí, že se má podobně brzy distribuovat i rýže, mouka či olivový olej.

„Příliš si takto nevydělám, jen trochu nad výrobní náklady. Peníze ale dostanu hned, což je za krize velmi důležité,“ uvádí pro *Guardian* zemědělec Apostolo Kasapis, podle něž supermarkety platily dodavatelům třeba až s ročním zpožděním. „Ti uprostřed kupovali za levno a vykořisťovali nás,“ uvádí Stelios Ioannidis, další z farmářů, a dodává: „Chceme pomoci spotřebitelům v těžkých časech. Celá ta věc navíc ukazuje, že není možné, aby malá skupinka lidí vydělávala na problémech nás všech ostatních.“ Zemědělci uvádějí, že své brambory byli donuceni prodávat za 11 centů za kilogram, přestože náklady na pěstování představovaly až 20 centů na kilogram. V supermarketech se pak brambory prodávaly za 70 centů. Poté, co se v Řecku konalo několik podobných přímých prodejů, supermarkety začaly prodávat brambory za cenu již od 29 centů za kilogram.

Elisabet Tsitsopoulou během toho, co odebrala pět čtvrtmetrákových pytlů brambor pro svou rodinu a sousedy, řekla *Guardianu*: „Toto hnutí je velmi důležité. Platy tu jsou nízké a stále klesají, ale ceny zůstávají stejně vysoké jako dřív. Výhodou mimo jiné je, že se můžete přesvědčit o kvalitě a o tom, odkud brambory pocházejí. V supermarketu si tím nemůžete být nikdy jisti.“

Kamenides, povzbuzen úspěchem hnutí, začal pracovat na širším systému sdružujícím družstva, která zahrnují jak výrobce, tak spotřebitele. Vedle toho agentura AP oznámila, že Elias Tsolakidis, vedoucí projektu, který pomáhá řeckým farmářům prodávat jejich produkty přímo zákazníkům za výhodnou cenu, doufá ve vytvoření celoevropské sítě, která by se vyhnula zprostředkovatelům a prospívala producentům a spotřebitelům.

17. března dohlížel Elias Tsolakidis v severořeckém městě Katerini na prodej 101 tun mouky. Výrobci ji prodávali za cenu 50 centů za kilogram. Mouku si objednalo skoro 2100 lidí. V supermarketu by za kilogram mouky zaplatili okolo 1,20 eura. Asociace producentů mouky poznamenala, že veškerá prodávaná mouka pochází z pšenice pěstované v Řecku.

Tsolakidis chce úsilí rozšířit i za řecké hranice. „V přímém kontaktu s výrobci je v Evropě již několik grassroot organizací. S podobnými organizacemi spolupracujeme třeba ve Francii a Španělsku,“ řekl agentuře Associated Press.

Tento způsob přímého prodeje se moc nelíbí vládě. Jeden z jejích členů se například snažil naznačit, že poskytované brambory nejsou kvalitní. Trnem v oku je také stalinistům z Komunistické strany, kteří během krize jasně ukazují svou protilidovou pozici, když brání parlament před radikálními demonstranty nebo vítají spojenectví s fašisty. Napadli iniciativu, že „odvádí lidi od skutečného nepřítele a drží zemědělce mimo jejich odborový svaz“ a že jde jen o jeden z triků supermarketů.

Zdroje: denikreferendum.cz, utopia.sk, faliriotissa-tailsofathens.blogspot.com, guardian.co.uk, athensnews.gr

TRIBUS BRATISLAVA

CESTOVÁNÍ „NAČERNO“ V MĚSTSKÉ HROMADNÉ DOPRAVĚ

Jsme skupina lidí, kteří cestují „načerno“ veřejnou dopravou v Bratislavě. Snažíme se to dělat organizovaně a účinně. Vyměňujeme si informace a zkušenosti, pomáháme při pokutách - pravidelně dáváme něco málo do společného fondu, z něhož se vyplácí naše pokuty. Odmitáme platit jízdné a snažíme se tak ušetřit v časech neustálého zvyšování cen.

Nejsme žádné občanské sdružení, ani nebudeme. Nelobbujeme na magistrátu či na dopravním podniku, nechceme vyjednávat o cenách jízdného. Jednáme přímo, v náš prospěch. Inspirujeme se několika myšlenkami:

Solidarita a vlastní aktivita. Všichni stejně snášíme riziko chycení a jeho následky. Díky tomu, že spolupracujeme, pokuta se stává mnohem menší hrozbou, než kdybychom ji měli čelit osamoceně. Pomáháme si, komunikujeme, předáváme znalosti a společně řešíme problémy, což nám dodává sílu.

Autoredukce cen. Taktika italského hnutí pracujících během ekonomické krize v 70. letech, známá jako *autoriduzione*. Tisíce domácností svévolně snižovalo své účty za energie, nájemné či potraviny nebo odmítalo platit úplně. Šlo o období boje za vyšší mzdy, jehož výsledkem bylo snížení cen základních potravin a elektřiny.

Bezplatná doprava. Mnoho iniciativ ve světě se snaží dosáhnout zavedení bezplatné hromadné dopravy, plně dotované z veřejných zdrojů. Argumentují výhodami, které by tento krok přinesl - zkvalitnění života ve městě redukcí počtu aut, snížení dopadů na životní prostředí a zvýšení mobility pro každého. Na rozdíl od zmínovaných skupin uvažujeme dále - proč služby nebo výrobky, které jsou obecně užitečné, dnes vystupují jako zboží na prodej a nejsou rovnou dostupné všem?

POJIŠTĚNÍ PROTI POKUTĚ

Tribus je něco jako pojištění proti pokutě, kterou dostaneme, pokud nás chytí revizor bez jízdenky. Samozřejmě o tom, jak se nedat chytit, by se dala napsat samostatná brožura, ale nebudeme jim to přece usnadňovat. O tom raději osobně, pokud někdo bude mít zájem.

Princip Tribusu je jednoduchý - skupina lidí cestujících „načerno“ platí měsíčně do společného fondu malý poplatek, ze kterého se platí pokuty. Nápad není náš, používají ho ve Švédsku, Francii, Polsku a určitě i jinde. My jsme tento systém skoro dva roky ladili a přizpůsobovali našim podmínkám, abychom se s ním dnes mohli podělit.

V následujícím textu je vysvětleno, jak to děláme, ale i některé důvody, proč to děláme právě takto.

TRIBUS DO DETAILU

Na začátku byl jednotlivec inspirovaný zahraničím a se snahou rozjet to i zde. Oslovil nejbližší známé a tato skupina se přes své přátele rozrostla asi na počet 20 lidí. Téměř všichni cestovali zdarma již dříve, aby ušetřili nějaké peníze, takže zorganizovat se byl jen vyšší stupeň něčeho, co jsme všichni už znali. Pokud na nás číhá skoro 30 revizorů, proč bychom jim měli čelit jednotlivě?

Příspěvky. Na daný počet zapojených, s přihlédnutím k 40euróvé pokutě, jsme vypočítali měsíční členský příspěvek ve výši tři eura. Z praxe vyvstal požadavek na stabilizaci financí ve fondu, kterou jsme vyřešili dvěma způsoby - o prvním si povíme trochu později, druhý spočíval ve zvýhodněném půlročním předplatném. Pokud zájemce zaplatí na půl roku dopředu, platí místo šesti jen pět měsíců.

Členské příspěvky se platí jednou za měsíc na pravidelných osobních setkáních před koncem měsíce člověku, kterého jsme si předem vybrali - řekněme mu kontaktní osoba. „Pojištění“ proti pokutě platí od 1. v daném měsíci, do jeho posledního dne. Pokud někdo nepřijde na schůzku, ale zaplatí později, pojištění mu stále platí jen do posledního dne měsíce jako ostatním. Není praktické, abychom si vedli přesné záznamy, kdy a komu „končí měsíc“. Zároveň se stává nevýhodným platit pozdě, protože člověk je tak méně času pod ochranou Tribusu. Pokud chce projekt, jako je ten náš, přežít, musí se jeho členové chovat zodpovědně a s ohledem na ostatní.

Členství končí automaticky, pokud si člověk nepředplatí další měsíc nebo měsíce. Pokud někdo sabotuje naše aktivity, vyhrazuje si právo takovou osobu na základě kolektivního rozhodnutí zbavit členství - vyhodit. Dosud se nám však nic takového nestalo a věříme, že ani nestane.

Pro „otůkání“ se a zaučení přijímáme dva členy za tři měsíce. Omezuje to sice růst, na druhé straně nám ale nehrozí vyčerpání fondu, pokud někdo bude mít prostě smůlu, bude se chovat nezodpovědně, nebo rovnou sabotovat projekt. Umožňuje to včas řešit vzniklé problémy.

Pokuta. Člen Tribusu, jehož chytí revizor, nejprve napíše zprávu o pokutě, která obsahuje: datum a čas, linku MHD, název zastávky a směr cesty, počet revizorů, popř. podle galerie revizorů i konkrétní z nich, popis celé události, každý detail, který považuje za důležitý. Může se to zdát jako zbytečná byrokracie, ale reálně to celé trvá pár minut a všichni v Tribusu budou mít z těchto informací užitek. Nemáme tolik prostředků, abychom si mohli dovolit učit se jen na vlastních chybách.

Následně „chycený“ zavolá kontaktní osobě a seznámí ji se situací. Dohodne si termín setkání, na kterém předá pokutu kontaktní osobě, a ta ji později zaplatí. Na tomto setkání si nešťastník ještě předplatí čtyři měsíce Tribusu dopředu (12 €). K tomuto kroku nás opět přivedla praxe - jde o formu spoluúčasti, kterou se stabilizuje stav financí ve fondu. Na rozdíl od tradiční spoluúčasti se tyto peníze neztratí hned ve vlastní pokutě, ale slouží jako předplatné. Oba tyto kroky - správa a čtyřměsíční předplatné jsou podmínkou pro zaplacení pokuty. Bez nich pokuta proplacena nebude. Tribus proplácí jen pokutu ve výši 40 €, proto je třeba vybavit vše do pěti pracovních dnů. Po této době se totiž pokuta zvyšuje na 50 €.

Komunikace. Probíhá na měsíčních setkáních, pomocí mailové komunikace nebo na interním internetovém fóru skupiny. Kdo nemá připojení na internet, může být informován o důležitých věcech esemeskou. O úpravách podmínek fungování nebo jiných důležitých

věcech se rozhoduje na osobních setkáních, která jsou předem dohodnuta, stejně jako program, který se bude řešit. Rozhodují přítomní členové Tribusu na základě dohody.

Žádný zisk. Jak vyplynulo z předchozího textu, celá naše činnost neprodukuje zisk, není to jejím cílem a odmítáme jakékoliv podobné snahy. Nikdo z nás nemá žádnou odměnu z aktivit týkajících se Tribusu. Z příspěvků se platí výhradně pokuty a příležitostné režijní náklady. Výjimečně můžeme na základě společné dohody a příznivého stavu fondu podpořit projekty a skupiny, s jejichž činností se ztotožňujeme.

ZAČNĚTE I VY!

Ušetřit nějaké peníze se hodí vždy. Zvláště v době neustálého růstu cen a nezaměstnanosti. Pokud obecně panuje představa politiků, že problémy ekonomické krize by měly řešit běžní lidé ze svých peněženek, my zastáváme přesně opačné stanovisko. Odmítáme neustálé utahování opasků a pokud je tohle cesta, jakou dokážeme pro sebe zachránit i jen jedno euro, jdeme do toho naplno. A rádi se podělíme s ostatními o naše zkušenosti.

Když jsme se rozhodovali jak rozšířit myšlenku Tribusu, zvažovali jsme různé varianty, například cestu, kterou se úspěšně vydali ve Švédsku. Malý počáteční kolektiv se prostřednictvím aktivní kampaně rozšířil na iniciativu fungující na masové úrovni, se společnou kasou v jednotlivých městech. My jsme však zvolili jinou variantu, sice náročnější, ale podle našich předpokladů bezpečnější, stabilnější a postavenou více na osobním a angažovanějším kontaktu než na „někom, kdo to za mě vyřeší“.

Vyzýváme vás tímto způsobem k založení vlastních autonomních skupin. Nechceme fungovat na bázi centrální pokladny, kam směřují peníze všech. Spojovat nás bude společný princip a taktika. V naší představě bude mít každá skupina vlastní pokladnu, vlastní kontaktní osobu a vlastní komunikační platformu. Tento přístup podporuje odpovědnost - skupina pracuje jen se svými prostředky, omezuje možnost sabotáže, posiluje navazování kontaktů a spolupráce v rámci skupiny a zároveň podporuje snahu řešit problémy vlastními silami. My jsme samozřejmě ochotni poskytnout vám všechny informace či pomoc, která bude v našich silách.

Víme, že se určitě ozvou i jednotlivci, kteří nenajdou dostatek kamarádů na založení skupiny. Proto chceme fungovat jako báze, na kterou se mohou obrátit, a my se pokusíme propojit a sesbírat takové jednotlivce do společné skupiny.

Můžeme čelit revizorům společně a ještě úspěšněji než dosud!

Pokud se chcete přidat, ozvěte se nám na náš mail tribus.info@gmail.com.

FRANTIŠEK MODRÁČEK A IDEA DRUŽSTEVNICTVÍ

DAGMAR MAGINCOVÁ

První stávku organizoval už na střední škole, ve Vídni ho mezi sebe bez váhání přijali anarchisté, ve vězení studoval knihy věnované sociálním problémům a v Paříži našel recept na překonání kapitalismu: družstevnictví. Jeho teorii a praktické realizaci zasvětil zbytek života.

František Modráček se narodil v roce 1871 v obci Habrovec, ležící mezi Skutčí a Chrudimí, jako nejstarší ze sedmi dětí v rodině rolníka. Po dvou letech na gymnáziu přešel z finančních důvodů na průmyslovku, kde se vyškolicil v oboru řezbářství. Podle vlastních vzpomínek už v této době silně tihl k bezvýhradně zásadovému uvažování i jednání. Není tedy náhoda, že v posledním ročníku průmyslovky zorganizoval a vedl stávku spolužáků a riskoval, že bude těsně před absolutoriem ze školy vyloučen. Zásadovost a důslednost ho mimo jiné přiměla k co nejdůkladnějšímu osvojení si nejen teoretických, ale hlavně praktických řemeslných znalostí, takže se vydal na zkušenou po řezbářských dílnách v rámci monarchie i mimo ni. Při tomto putování se současně formovaly jeho politické názory.

V Olomouci se seznámil se socialisty a fascinovalo ho rovněž vyhlášení mezinárodního dělnického svátku práce, který se roku 1890 demonstrativně slavil i v Čechách (na Střeleckém ostrově) jako výraz solidarity s krvavě potlačeným chicagským dělnickým hnutím z roku 1886. Za angažování v socialistickém hnutí dostal v Olomouci výpověď. Odešel do Velké Býteše, kde ho opět čekal vyhazov, ale i třídní vězení za porušení zákona o shromažďování. Znovu byl za politickou aktivitu propuštěn z dalšího místa v Jihlavě, v zimě 1892 se tedy vydal do Vídně.

ANARCHISTA

Vídeňští dělníci, se kterými začal spolupracovat, byli aktivní anarchisté s vlastním časopisem a Modráček se stal jeho redaktorem. Na jedné z veřejných schůzí citoval Proudhona, což byl důvod k dalšímu (několikátýdennímu) uvěznění a následnému vypovězení z Dolních Rakous. Dodejme, že podobné perzekuce vůči socialistům (ať už umírněným nebo radikálním, hlásícím se k anarchismu) patřily tehdy mezi ty běžné a každý, kdo se takto politicky angažoval, zřejmě počítal s ještě horšími postihy. Modráček se krátce po propuštění ocitl v Praze, kde založil anarchistickou organizaci napojenou na anarchisty vídeňské. Antonín Pravoslav Veselý ve své legendární knize *Omladina a pokrokové hnutí* dokonce spojuje novou generační vlnu českého anarchismu právě s tehdejší Modráčkovým pražským působením, protože Modráček byl podle něj „agitátor neúměrně činný a svým vzděláním ostatní své druhy převyšující“.

Nepředstavujeme si ovšem, že Modráčkův entuziasmus měl nějaké okamžité výsledky, pokud jde o činnost členů anarchistické organizace založené v červenci 1893 na Žižkově. Podle A. P. Veselého se mladí anarchisté nijak nestačili přidat k organizování chystaných demonstrací socialistů. Masové demonstrace vypukly v srpnu a po nich následovaly bezprecedentní policejní a soudní represe (včetně vyhlášení výjimečného stavu) a soudní proces s tzv. Omladinou. Hromadné zatýkání svedlo v Novoměstské trestnici dohromady mezi 38 zatčenými Modráčka například s S. K. Neumannem či právě A. P. Veselým.

František Modráček byl jako anarchista odsouzen na 18 měsíců a navíc mu přidali ještě dvouletý trest za anarchistickou činnost ve Vídni. Trest (nakonec zkrácený amnestií) si odpykával ve věznici na Borech v Plzni, převážně v samovazbě. Tehdejší vězeňská převýchova politických vězňů spočívala především v pobytu na samotce a někteří odsouzení v ní strávili až devět let. Modráček sice s odstupem času ocenil možnost četby a samostudia během věznění (knihovna na Borech měla na 3000 svazků) a mluvil o těchto letech jako o své univerzitě, nicméně tehdy v dopise napsal: „Jest mi nevysvětlitelným, jak to při-

jde (snad tím vinna samota), že jsem dostal prazvláštní holubičí povahu, neboť se dám nad každou hloupostí do pláče...“ Po propuštění začal spolupracovat se skupinou kolem Antonína Pravoslava Veselého.

SOCIÁLNÍ DEMOKRAT

Z odstupu řady let Modráček napsal, že ho od anarchismu k tzv. pokrokovému socialismu vedlo uvědomění si jisté zákonitosti: že je totiž „veliký rozdíl v tom vyznávatí nějakou ideu a podle ní se řídit i skutky lidí nejsou určovány ideami, nýbrž jejich kulturní a mravní vyspělostí“, že tedy není možné revolucí ze dne na den vytvořit ideální lidské společenství. My ovšem nacházíme ještě jiný, „obyčejnější“ důvod Modráčkova postupného začlenění do reálné institucionální politiky, a to bytostnou potřebu každodenní drobné práce podporující jeho iluzi o pravděpodobnějším dosažení spravedlivé společnosti touto cestou. Modráčkova houževnatost zkrátka našla v dané chvíli uplatnění v jiné ze skupin bojovníků za sociální spravedlnost, poté co jim založená žižkovská anarchistická organizace dávno přestala existovat: „Najali jsme si,“ píše o tehdejší skupině přispívající do *Pokrokových listů* A. P. Veselý, „vlidný pokoj v Rubešově ulici na Vinohradech a tam bylo od té chvíle naše centrum. Celý den bylo v něm živo. Večer vařivali jsme si čaj, debatovali a zpívali až do sytosti... Bez krejcaru jsme časopis vydali, zdarma jsme psali, zdarma přinesl do redakce jeden stůl, druhý lampu, třetí rychlovar, čtvrtý pohovku atd. atd. Obyvatelé v domě tleskali našim písničkám, půjčovali nám hrnky na čaj a měli nás rádi. Ukrývali nám i zabavená čísla před nenechavou policií. Když se vedlo *Pokrokovým listům* špatně, zastavili jsme budíka, čamary a jiné méně potřebné věci, nebo „pumpovali“ své známé.“

Nakonec tedy František Modráček skončil v řadách sociální demokracie, byl poslancem říšské rady a po založení Československa i Národního shromáždění. Na institucionální politice participoval až do roku 1939 (pak žil u svého syna mimo Prahu; zemřel roku 1960). Vždy nicméně vynikal jako politická osobnost právě díky propagaci družstevnictví.

DRUŽSTEVNÍK

Družstevnictví nebylo v Čechách neznámé a jeden z důvodů, proč ho Modráček „objevil“ v cizině, nikoli doma, lze spatřovat v tom, že první pokusy o samosprávné hospodaření z 60. a 70. let 19. století nebyly úspěšné, čehož bylo využito k mocensky podporované mediální diskreditaci tohoto alternativního ekonomického systému. Bylo tedy nutné s osvětou mezi dělníky, drobnými živnostníky a rolníky začínat od nuly.

Modráček se s družstevnictvím seznámil koncem 90. let 19. století za pobytu v Paříži, kde se mu poprvé dostala do rukou publikace o družstvech fungujících tehdy ve Švýcarsku a v Anglii. Šlo o knihu Hanse Müllera *Die schweizerischen Konsumgenossenschaften. Ihre Entwicklung und ihre Resultate* vydanou v roce 1896 v Basileji. Do týdne od jejího přečtení se stal členem pařížského konzumního spolku a po návratu do Prahy se pak věnoval družstevnictví jak v osvětových člancích a teoretických spisech, tak organizačně v rámci Rakouska-Uherska i po vzniku republiky. Modráček intenzivně vnímal nutnost řešení sociální otázky jako klíčového kroku v dalším společenském vývoji a pozdější ekonomické poměry po první světové válce ho jen utvrdily v nutnosti hledat řešení nekonfliktní a sociálně smírné. „Jsem toho mínění, že důsledky doby válečné projeví se všeobecným rozpoutáním bojů sociálních, ne-li sociálními převraty, jak vidíme již dnes v Rusku. I pakli uzavřen bude mír dříve, nežli poměry životní stanou se zcela neudržitelnými, dlužno počítati s tím, že drahotna potrvá po válce ještě dlouhou dobu. Proletarizace mas, příkré majetkové kontrasty, vyrostší za války - v každém státě zrodilo se z válečné konjunktury několik tisíc nových milionářů, ale současně miliony obyvatelstva byly zproletarizovány -, snaha převáliti část ohromných břemen daňových na nemajetné, rozvrácený život hospodářský, nezaměstnanost dělnictva, vrátivšího se

z front, zoufalá situace invalidů, vdov a sirotků atd. budou tvořit sociální prostředí jistě kritické," napsal v *Samosprávě práce* vydané roku 1918. V liberalismu s jeho dogmatem nedotknutelnosti hegemonie nejmajetnějších vrstev řešení jako socialista nenalezal, v marxistické nauce („nedovedl jsem srovnat se svým vývojovým názorem marxistickou tezi, podle níž celé dějiny jsou ovládány železnými zákony hospodářského vývoje, ale pojednou jsou tyto zákony anulovány, jakmile proletariát uchopí státní moc do svých rukou“) a v bolševické revoluci postavené na zestátnění ekonomiky rovněž ne - už necelý rok po říjnové revoluci v Rusku ostatně píše: „Nyní je již nade vši pochybnost jisto, že ztroskotaly všechny kolektivistické pokusy bolševiků, jak v ohledu zestátnění továren, tak v ohledu přenesení jejich správy na dělníky. Dělníci a zřízenci státních závodů jsou v permanentním stávkovém boji se státní správou a nyní přikloňují se i politicky hromadně k odpůrcům bolševiků. Příznačný je výnos vlády sovětů ze dne 2. června 1918, v němž se praví, že dekretem ze dne 28. června přecházejí všechny větší továrny a závody ve správu ruské socialistické republiky sovětové a zároveň se prohlašuje: „Za takových okolností nutno považovati každé zastavení práce, každou stávku za zradu na dělnické revoluci. Dělníci, kteří za těchto poměrů zastaví práci, budou považováni za odpadlíky hnutí dělnického.“ Tedy státní socialism se zákazem stávek.“

Družstvo vs. patronát

Zato v reformě správy práce řešení viděl. Její podstatou je podle něj vyloučení námezdní práce a zavedení smluvní participace sdružených pracujících na správu družstva i výsledcích jeho ekonomické činnosti. Ať už vysvětloval principy družstevnictví z hlediska vývoje lidské společnosti nebo z hlediska jeho praktických výhod soudobých, stavěl do opozice základní možné ekonomické vztahy: dobrovolnou spolupráci se společnou odpovědností a proti ní dobrovolnou nebo vynucenou služebnost a nerovnost kooperace. Dobrovolnou spolupráci soudruhů, společníků vyhrazoval právě pro sdružení či družstva; tzv. patronát popisoval jako tři historicky příznačné typy - otroctví, poddanství a námezdnictví, kde se mění jen míra podřízenosti tomu, kdo disponuje právem rozhodovat o práci druhých. Z historické perspektivy mluví Modráček o soustavné výpomoci ve společenstvích různého typu (od jedné rodiny po celé vesnice) a paralelní „nutkavé potřebě“ jednotlivců tato společenství ovládat. I proto bývaly podle něj ojedinělé pokusy o skupinovou kooperaci (například v rané středověkých mnišských bratrstvech) vždy důsledně potlačovány. Až průmyslová éra, která od základu proměnila sociálně-ekonomické vztahy, umožnila také rozšíření moderního družstevnictví. Po konzumních družstvech v Anglii a výrobních ve Francii postupně vznikají družstva mezi živnostníky, zemědělci i úředníky v Německu, Dánsku, Itálii či Rusku (v obou naposled jmenovaných zemích jsou družstva v podstatě zlikvidována tím, že si je přivlastní totalitní režim).

V Čechách tedy František Modráček navázal na práci Františka Ladislava Chleboráda, zakladatele proslulého konzumního spolku Oul a propagátora rochdalských průkopníků (britská Rochdale Society of Equitable Pioneers byla založena roku 1844 jako svépomocné družstvo obchodující s potravinami, šatstvem apod. - viz samostatný článek v tomto čísle *Existence*). Po tříletých přípravách byl zejména díky Modráčkovi založen v roce 1905 Ústřední konzumní spolek v Praze a později Svaz družstev i Velkonákupní společnost družstev.

Nuselské kolonie

Pokud ale hledáme Modráčkovu nepřehlédnutelnou zásluhu v praktickém družstevnictví, pak je to jeho iniciativa při řešení bytové otázky proletariátu. Od konce 90. let 19. století se totiž okrajové pražské obce stávaly regulérním předměstím, volné pozemky se zastavěly a hlavně se s nimi začalo spekulovat při vzrůstající potřebě bytů. Nájem dělnického bytu se postupně až ztrojnásobil a běžné bylo, že byt čítající jednu místnost (a samozřejmě společné příslušenství s dalšími byty) obývala v průměru šestičlenná rodina. V důsledku takto těsných podmínek byla nejběžnější - a smrtelnou - nemocí tuberkulóza, která se mezi vyhládlými členy domácnosti, z nichž dospělí a děti od čtrnácti let pracovali šest dní v týdnu v jedenáctihodinových směnách v málo hygienických továrních podmínkách, snadno šířila. V roce 1911 založil Modráček Stavební družstvo Nusle-Vršovice, vypracoval s využitím zákonných výhod program a ujal se realizace průkopnického projektu. Začala vznikat kolonie na svou dobu jedinečného, komfortního, hygienického a finančně dostupného bydlení s fixním nájemným a neomezenou nájemní smlouvou pro členy družstva. Velkolepé plány byly narušeny vypuknutím první světové války a po ní politikařením v novém státě, ale precedens tu byl a tak mohla vznikat další bytová družstva a kolonie činžovních domů, k nimž přibývaly družstevní pekárny, prádelny, obchody, restaurace, spolkové místnosti a dětská hřiště. Na vybudování jedné takto velkoryse pojaté kolonie na Vítězné pláni v Praze-Nuslích pro zhruba 3000 lidí měl zásluhu právě František Modráček.

Jednou...

Modráček podrobně popsal fungování družstev konzumních, peněžních, stavebních a bytových, výrobních, rolnických, živnostenských ad. Při svém optimismu nebyl ovšem nezřízeným idealistou: „Nekonečnému rozvoji družstevní svépomoci stojí v cestě překážky různého druhu. Není např. myslitelné, že by všechen obchod a všechna výroba mohla být provozována organizovanými konzumenty (např. obchod a výroba exportní) nebo že by konzumní spolky přemohly konkurenčně velké kapitalistické bazary. A zejména jest vyloučeno, že by výrobní družstva dělnická a rolnická mohla vytlačit kapitalistické továrny, jež jsou daleko lépe technicky vyzbrojeny a jejichž závodní kapitál vzrůstá nepoměrně rychleji. Dále jest mít na paměti, že družstevní hnutí jest stále oslabováno zpronevěrou velké části družstev, jež se přetvořují v podniky povahy kapitalistické (záložny, výrobní družstva i jistá část nákupních družstev). Oddávali bychom se tudíž upřílišněným nadějím, kdybychom se domnívali, že družstevní svépomoc opanuje někdy celé národohospodářství nebo že vytlačí řád kapitalistický. Je velmi pravděpodobno, že družstevní principy jednou opanují, ale to bude dosaženo spíše vnitřní přeměnou kapitalistických závodů nežli družstevní svépomocí.“ Dále vedle nesporných kladů rozebíral i standardní nevýhody projevující se při chodu samosprávných kolektivů, jako byly nespokojenost či osobní spory, egoistické či separatistické snahy některých členů či skupin a v neposlední řadě náboženské či politické neshody při případné doktrinární povaze členů. Nic z toho však nechápal jako fatální překážku.

A co my?

František Modráček věnoval družstevnictví několik knih (nejrozsáhlejší z nich jsou *Samospráva práce a Družstevní statek a pozemková reforma*) a více než 70 článků v *Akademii*, *Družstevníku*, *Socialistických listech*, *Pokrokových listech*, *Průkopníku*, *Sociální revui* a jinde. Kromě nich můžeme hledat inspiraci a zejména motivaci k realizování samosprávné ekonomiky v řadě dalších publikací. A nenechme se odradit, když si například půjčíme z knihovny *Dějiny povstávých průkopníků rochdalských* G. J. Holyoakea, publikované „na přání mnoha českých družstevníků“, jak se praví v předmluvě k českému vydání z února 1923, a zjistíme, že knižní archy jsou dosud nerozřezané - že tento výtisk ještě nikdy nikdo nečetl. Začínáme zase od nuly?

Zdroje:

- ★ František Modráček. *Kniha na oslavu jeho šedesátých narozenin vydaná jeho přáteli*. Ústřední výkonný výbor Československé sociálně demokratické strany dělnické, Praha 1931.
- ★ Modráček, František, *Družstevní statek a pozemková reforma*. Ústřední tiskové družstvo socialistické strany čsl. lidu pracujících v Praze, Praha 1921.
- ★ Modráček, František, *Jak jsem dospěl k socialismu a k družstevnictví*. Pražská odbočka Dělnické akademie, Praha 1930.
- ★ Modráček, František, *Nárys družstevní nauky*. *Socialistická revue Akademie*, 1928, roč. XXXI, s. 260-268, 318-326, 366-374.
- ★ Modráček, František, *Samospráva práce*. Ústřední dělnické knihkupectví a nakladatelství, Praha 1918.
- ★ Veselý, Antonín Pravoslav, *Omladina a pokrokové hnutí*. Nakladem vlastním, Praha 1902.

TÝDEN OBČANSKÉ (NE)POSLUŠNOSTI

STUDENTSKÉ PROTESTY BEZ RIZIKA MUSÍ NUTNĚ SKONČIT BEZ ÚSPĚCHU

Byl únorový studentský Týden neklidu úspěšný? Studenti se probouzejí, po dlouhé době se v nemalém počtu odváží veřejně vyslovit nesouhlas s vládními záměry. Za jakých okolností mohou být protesty úspěšné? Aby studenti zachovali svobodu vysokých škol, musí začít jako svobodní jednat.

Hlavním účelem protestních akcí by mělo být odvrácení hrožících nebezpečí. Postranním cílem, nebo spíše prostředkem k dosažení cíle hlavního, je přivést problém z příšeří vládních kabinetů na světlo veřejného prostoru. Tento vedlejší cíl se zdá být do značné míry Týdnem neklidu naplněn: ti, již neměli o plánovaném ruinování vysokého školství ponětí, jen stěží mohli projít centry většiny univerzitních měst, aniž by nebyli konfrontováni s vyjádřením odporu vůči vládním krokům. Pozorný konzument masových médií, který měl to štěstí a přečetl deník nebo zapnul přijímač ve správný den, sice příliš nepronikl do hloubky problému vysokých škol, ale dozvěděl se, že ulicemi prošlo na 20 000 demonstrantů. Kdo měl zájem zjistit o reformách víc a zakusit i kritickou reflexi a argumentaci, mohl se účastnit početných veřejných diskusí, přednášek a besed, jakož i přečíst mnoho studenty a kantory publikovaného materiálu. Problém se stal veřejným.

POBAVENÉ MINISTERSTVO

Ministr však dal na srozuměnou, že ani jedna z největších protestních akcí pro něj není důvodem, aby třeba jen na okamžik pochyboval o svých postojích. Toho, kdo by snad naivně očekával, že na naše končiny neobvykle masový protest bude brán vážně, ministr ujistil, že Týden neklidu považuje za „vcelku příjemné divadlo“. Zde se dostáváme k hlavnímu cíli, jenž nám bude zároveň sloužit jako hlavní kritérium zhodnocení úspěchu protestů: Nakolik se dosáhlo vytýčeného cíle? Nakolik byly odvráceny reformy, pro školství podle všeho vyložené zhoubné?

Samotný fakt ministerské demise nemá takřka žádný vliv na to, zda se budou realizovat v podstatě totožné reformy vysokých škol, právě naopak: zdánlivé uspokojení požadavků může mít za následek opadnutí aktivit vzpínajících se studentů. Tytéž reformy budou stále protlačovány a vnucovány, tentokrát však někým, kdo se v kontrastu se svým předchůdcem bude zdát jako duch mimořádně bystrý a pro studenty tudíž přijatelný, bez ohledu na to, že jeho ministerská agenda bude totožná.

Jeden z návrhů byl sice legislativní radou vrácen k přepracování, avšak důvodem nebyl nesouhlas veřejnosti, ale neúnosná formální podoba dokumentu. V nastaveném reformování se bude pokračovat. Ministerstvo pobaveno divadlem o 20 000 hercích se svého plánu drží dál navzdory všem nesouhlasům, navzdory všem argumentům a zdrcujícím odborným kritikám.

AUTONOMNÍ A SEBEVĚDOMÉ HNUTÍ

Týden neklidu ukázal, že nevole má nevidaně širokou podporu veřejnosti a - což je pro nás důležitější - že pouhý počet nestačí. Prostředky odporu musejí být voleny tak, aby odpovídaly míře arogance mocných. Hodinový pochod, jakkoli byl početný, a soubor přednášek, jakkoli byly poučné, se ukázaly jako zcela nedostačující. Bylo by nesprávné odvolávat se na to, že protesty proběhly a argumenty zazněly, avšak nikdo je nevyslyšel. Je třeba, aby protestující - navíc s ojedinělou podporou široké veřejnosti - volili takové formy občanské neposlušnosti, které vyslyšeny budou.

K tomu však, aby bylo možné uskutečnit smysluplné cílevědomé protesty, je zapotřebí, aby se studenti organizovali samostatně, bez závislosti na institucionálních zástupcích. Lze totiž očekávat, že Česká konference rektorů přistoupí na kompromisy, které budou pro studenty nepřijatelné. Ne vždy se záměry vedení univerzit shodují se záměry studentů. Například omezení počtu studentů v akademických senátech by pro mnoho rektorů bylo vítaným krokem, zavedení školního vedení univerzit nijak nepostihne, naopak. Proto je třeba, aby se studentské organizace nespolehlaly na podporu formálně nadřízených instancí, aby nečekaly na schválení shora, aby dokázaly samostatně stát za svými požadavky. Jedině autonomní sebevědomé studentské hnutí může něčeho dosáhnout, jedině takové hnutí nebude pouze prostředkem k dosažení cíle někoho jiného. Vztah studentů a univerzitních funkcionářů musí být partnerský, nikoli hierarchický. K legitimnímu protestu studentů se může kdokoli přidat, nikdo ho však nemůže povolovat. Jsou-li totiž studenti skutečně přesvědčeni o své věci - a důvodů je k tomu dostatek - pak povolení nebo zákaz jsou zcela irrelevantní. Dovedou-li však jednat pouze na popud a se souhlasem vrchnosti, pak hesla „Nejsme ovce“ a „Svobodu nedáme“, která zněla nad protestujícími davy, byla prázdná.

Miroslav Nosek

ČISTÁ ALTERNATIVA

KAMPAŇ ZA SVĚT BEZ SKLÁDEK A SPALOVEN

Čistá alternativa je kampaň, která se orientuje na problematiku produkce a zpracování odpadů. Byla zahájena v lednu 2012 sloučením dvou již existujících iniciativ Asociace Alerta.

Problematika produkce odpadu a problematika spaloven jsou dvě části jednoho celku, který je potřeba posuzovat v širších souvislostech a komplexně. Nárůst produkce skládkovaného odpadu byl způsoben mimo jiné díky dlouhodobému zanedbávání prevence vzniku odpadu a nedostatečné podpoře opakovaného užívání, recyklace a kompostování.

Podpora spaloven odpadu tento stav neřeší, jen ho konzervuje, nebo dokonce zhoršuje. Spalovny sice snižují množství vyprodukovaného odpadu, ale také blokují či brzdí alternativy založené na předcházení jeho vzniku. Na výstavbu spaloven jsou totiž používány veřejné prostředky, kterých se kvůli tomu pak nedostává na rozvoj preventivních opatření ani na zdokonalování systému recyklace a kompostování. Spalovny reagují na hromadění odpadu na skládkách. Současně ale vysávají veřejné prostředky, které by se daly efektivně využít na předcházení vzniku skládek nebo jejich redukování na minimum. Skutečným alternativám se nedostává potřebné podpory a spalovny se na tomto stavu významně podílí. Představují proto z dlouhodobého hlediska spíše bariéru než trvale udržitelné řešení.

Na spalovny se vážou i další problémy. Jejich provoz odpad neodstraňuje, ale pouze mění jeho formu a složení. Z komunálního odpadu se procesem spalování stávají toxiny, dioxiny, emise oxidu uhličitého i dalších škodlivin poškozujících životní prostředí a lidské zdraví. Výstupem z procesu spalování odpadu je navíc nezanedbatelné množství strusky, popele a popílku. Tyto vedlejší produkty spaloven nabývají charakter nebezpečného odpadu, který vyžaduje přísný režim zacházení.

V rámci kampaně Čistá alternativa prosazujeme a podporujeme:

★ **Opakované užívání** - Velké množství surovin, které průmysl nebo domácnost může znovu využít, často končí na skládkách nebo se spaluje. Takto znehodnocený materiál je pak pro potřeby společnosti náročně znovu získáván z přírodních zdrojů, což znamená další znečištění, plýtvání a urychlování klimatických změn. Prosazujeme proto důslednou separaci využitelných surovin z odpadu a jejich opakované navracení do cyklu výroby a spotřeby. Odmítáme také výstavbu a provoz spaloven odpadu, a to i pro energetické účely. Výroba energie ve spalovnách není přínosem, ale plýtváním. Nové použití téhož odpadu (materiálu) by ušetřilo několikanásobně více energie, než se získá jeho spálením. Opakovaným užíváním totiž zaniká potřeba získávat nový materiál energeticky náročnými způsoby. Aby nebylo nutné odpady skládkovat či spalovat, prosazujeme opatření a životní styl vedoucí k předcházení vzniku odpadu, k opakovanému užívání materiálů a důsledné recyklaci.

★ **Kompostování** - Biologicky rozložitelné suroviny tvoří v ČR kolem 40 % komunálního odpadu. Ve směsném odpadu je odvážena na skládky či do spaloven užitečná surovina, která by mohla zúrodnit zemědělskou půdu nebo pomáhat při rekultivacích zdevastované krajiny.

Na skládkách se navíc biologicky rozložitelné suroviny významně podílejí na produkci metanu a CO₂, které se řadí mezi skleníkové plyny. Kompostování produkci těchto plynů výrazně snižuje. Z uvedených důvodů prosazujeme třídění a kompostování biologicky rozložitelných surovin a jejich opakované využívání v zemědělství.

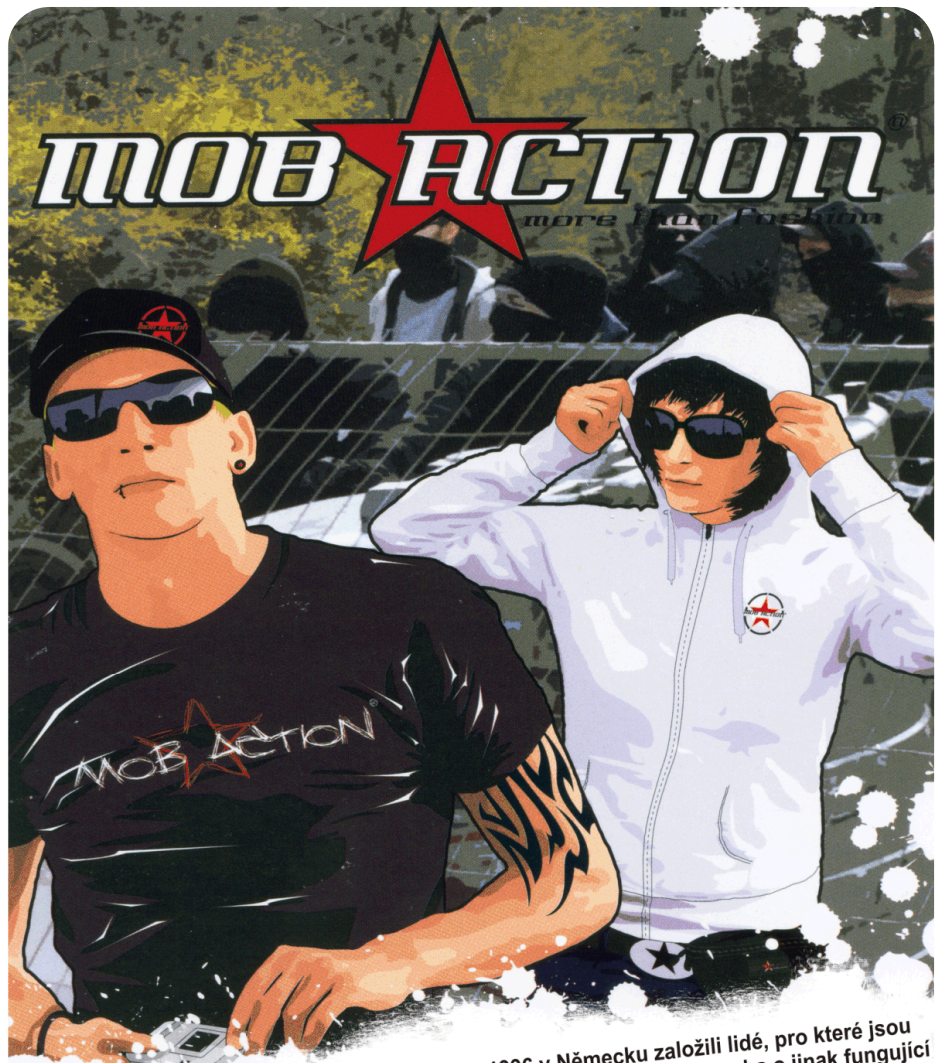
★ **Odpovědnost výrobců za odpad z výrobků** - Primárním původcem odpadu je především jeho výrobce. Usilujeme proto, aby výrobci dbali na výrobu trvanlivějších a snadněji recyklovatelných výrobků a neprodukovali zbytečné obaly. Dále usilujeme, aby se výrobci aktivně podíleli na recyklaci a jiném smysluplném využití jimi produkovanych odpadů.

★ **Ekovýchové a vzdělávací programy** - Informovanost a vzdělanost považujeme za významný prvek v rozvoji ekologické uvědomlosti a pozitivního jednání v odpadové oblasti.

Podporujeme proto dlouhodobé ekovýchové projekty a další způsoby šíření informací ohledně problematiky odpadů.

★ **Snahy o odstranění kapitalismu**, který na jedné straně představuje hromadění kapitálu a moci v rukou úzké elity a na straně druhé ekologickou i sociální nestabilitu a destrukci. Místo nadvlády elit prosazujeme rovnostářské struktury, které umožní každému jedinci podílet se na rozhodovacích procesech, a to nejen v oblasti odpadového hospodářství. Místo zastupitelské demokracie a stranické politiky prosazujeme principy přímé akce a samosprávy. Místo kapitalistického tržního hospodářství motivovaného pouze ziskem prosazujeme trvale udržitelné alternativy. Za alternativu považujeme netržní ekonomický systém orientovaný na šetrné naplňování lidských potřeb a respektování přírody.

Více informací na cista-alternativa.cz.

MOB ACTION je značka oblečení, kterou v roce 1996 v Německu založili lidé, pro které jsou solidarita, rovnost, kritické myšlení, antifašismus a vůbec všeobecná snaha o jinak fungující svět životním postojem. MOB ACTION chce právě tyto myšlenky aktivně podporovat. Z prodeje MOB ACTION se nikdy neobohacuje a veškeré finance jdou na podporu antiautoritářských aktivit, kampaní, iniciativ nebo projektů.

Prodej a objednávky EMERGENCY SHOP
Tachovské náměstí 5, Praha 3
www.mob-action.cz

NEVĚŘTE NA SPASITELE

ROZHOVOR S ROMANEM SMETANOU

ANTIFA.CZ

Černým fixem přiděloval politikům tykadla. K předvolebním heslům politických stran doplňoval slogany, které označovaly politiky za lháře, zloděje, korupčníky a prostitutky. Jeho aktivity někteří pokládají za vandalismus, ale většina lidí s nimi sympatizuje. Za jeho předvolební protest ho ale soudkyně Okresního soudu v Olomouci Markéta Langerová (manželka známého politika a bývalého ministra vnitra za ODS Ivana Langera) poslala, poté co odmítl splnění trestu veřejně prospěšných prací, na sto dní do vězení. Poprosili jsme Romana Smetanu o odpovědi na několik otázek, které od novinářů běžně nedostává.

Vaše výzdoba politických plakátů a následný proces vzbudily mnoho reakcí. Od těch, které si vašeho jednání vážily, až po moralizování o poškozování cizího majetku. Překvapily nebo potěšily vás nějaké konkrétně?

Spíše kladnou reakci jsem vzhledem k atmosféře ve společnosti očekával, stejně tak se daly čekat i reakce, které mne stavěly do role vandala. Vyznavači tohoto postoje si z celého příběhu vybrali jen ono „poškození cizí věci“, aniž by se snažili vidět souvislosti. Propagace politických stran je velmi specifický druh majetku - je placená z našich peněz (ať již přímo z příspěvků nebo přes odklony), má velmi krátkou životnost, slouží ke komunikaci s voliči, je manipulativní, lživá a má tedy nulovou morální hodnotu. Rozhodně se nedá srovnávat - jsem přesvědčen - s lakem auta či fasádou domu. Zajímavý názor na věc vyjádřil na facebooku senátor Štětina, podle kterého je i pomalování reklamy politických stran druhem násilí...

Jako negativní či varovné vnímám i ty hlasy, které mne vyzdvihují do hrdinských výšin a všelijak adorují. Myslím, že je to příznak stavu, kdy společnost hledá nějakého spasitele, někoho, kdo konečně „udělá pořádek“, vůdce. A to je velmi nebezpečné! V roli spasitelů by se jistě ráda viděla všelijaká individua - ať již Babiš, Okamura, lidé z DS(SS) a další.

Co podle vás reakce společnosti a médií vypovídá o stavu současné společnosti?

Vypovídá o naštvanosti a frustraci ze současného stavu politiky. I přes mediálně zkreslený obraz reality zde zřejmě existuje oprávněný důvod k nespokojenosti.

Váš protest měl mezi lidmi pozitivní ohlas zřejmě také proto, že překračuje běžně nabízenou formu politické aktivity „kandiduj za politickou stranu - chod' k volbám - nebo pouze nadávej v hospodě“. Myslíte si, že nastal čas, aby lidé v současné situaci hledali nové alternativy uspořádání společnosti nebo formy politického vyjádření?

Pokud lidé cítí nespokojenost s jednáním politických stran, prorůstáním byznysu do politiky, korupcí, nespravedlivou distribucí bohatství, rozevíráním mzdových nůzek, zpoplatňováním zdravotnictví a školství, ztotočením lidské práce, nhaním se za kdejakým vojenským dobrodružstvím našich „spojenců“ a z dalších jevů, tak by asi měli hledat nějakou alternativu k tomuto stavu. Slovy Slavojе Žižka, žijeme v „noční můře“.

Bylo to, že jste odmítl právníka, součástí vašeho pevného a morálního postoje, který jste vůči svému procesu zaujal?

Ano. Nemám zrovna pozitivní vztah k právníkům a navíc jsem případ chtěl vést sám a po svém, bez ohledu na možná rizika. Právník by jistě měl snahu mě z toho stůj co stůj vysekát, to ale nebylo mojí prioritou.

Zde bych chtěl ještě dodat, že jsem měl možnost se vězení vyhnout, mohl jsem vykonat obecně prospěšné práce, jeden člověk mi dokonce nabídl vykonání OPP naoko v jím řízené organizaci. Mohl jsem přijmout trest domácího vězení v délce zhruba dvou až čtyř týdnů, přičemž by mi tento trest nijak nebránil třeba v chození do práce. Pro mne byl ale jakýkoliv trest a pokus o moji nápravu už z principu nepřijatelný. Zdůraznit bych rovněž chtěl, že jsem záměrně neoznačil soudkyni za podjatou, ani jsem nevyužil opravné prostředky, tedy možnost odvolat se. U soudu jsem se ke své činnosti vyjádřil, odmítl jsem, že bych udělal něco zlého, za co bych měl být trestán. Poté jsem využil nesoudnosti z principu podjaté soudkyně, která se sama nevyloučila, a přešel jsem do pasivního odporu. Ve výsledku si ODS se svým nestoudným návrhem solidně naběhla na vidle a já se ani nebudu snažit předstírat, že z toho nemám radost. Zcela otevřeně se k použité strategii přiznávám, nevidím na ní nic špatného, je nenásilná a zdá se být i vcelku efektivní. Když systém chce soudit a trestat za projev nesouhlasu, tak prosím, nech sa páči.

Dělnická strana sociální spravedlnosti (DSSS) se snažila na vaši kauze nahnat politické body. DSSS požádala oficiálně prezidentskou kancelář o milost pro vaši osobu. Co na tuto aktivitu DSSS říkáte?

O aktivitě DSSS vím a nemám z ní žádnou radost. Nechci mít cokoliv společného s žádnou partají, tím méně s tou, která pouze šíří nenávist a je ve spojení s neonacisty. Navíc je ta žádost bezpředmětná, já o milost nestojím, ať si ji Václav Klaus nechá pro své korupčnícké kamarády.

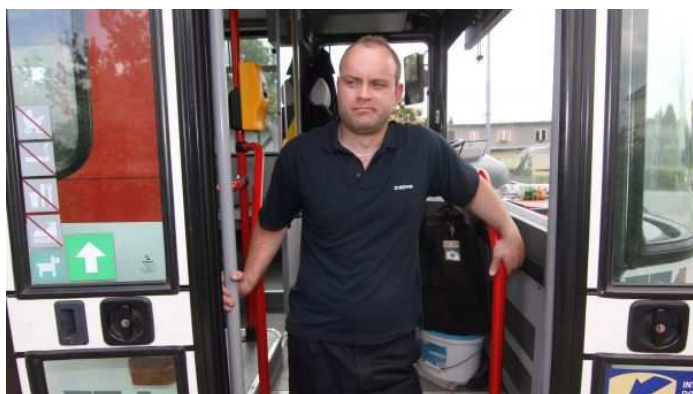
Pro nás byla určitě sympatická vaše odpověď některým opozičním politikům, kteří se snažili (a o jejich pohnutkách nepochybujeme) o angažování ve vaší kauze. Myslíte si, že si opravdu někteří politici vezmou váš vzkaz jako zpětnou vazbu?

Snad ano. Vzkaz zní jasně: nedůvěřuji vám, nestojím o vaši pomoc a nechci s vámi mít nic společného.

Bylo pro vás důležité vyjádřit se právě na předvolebních plakátech? Myslíte, že volby a nákladné a masivní kampaně jsou charakteristické pro dnešní podobu demokracie?

Vzhledem k tomu, že byla polepena většina autobusů dopravního podniku a já se na ně musel dívat, čist ta rábdy všeřešící hesla, dívat se na smějíci se, vysmáté a vysmívající se tváře potentátů, tak jsem jakousi potřebu vyjádřit se cítil. Předvolební kampaně vnímám jako nesmyslné megalomanské a ve výsledku kompletně placené z našich peněz. Vadí mi ale i ostatní reklamy, vnímám neskutečné zohyzdění našeho životního prostoru reklamou všeho druhu.

Zaznamenal jste, nebo všiml jste si v minulosti podobných kampaní „úpravy billboardů“ politických stran jako Růžový

útok, Vykopejte politiky, Nevolit je mojí volbou? Myslíte, že takovéto symbolické akce mají cenu?

Zaznamenal, byť alespoň u nás v Olomouci ne v nějakém větším rozsahu. Ano, myslím, že smysl mají, slouží jako ona potřebná zpětná vazba. A kdo ví, možná se v příštích volbách množství „úprav“ zvýší natolik, že si partaje rozmyslí, zda budou i nadále investovat nesmyslné sumy peněz do své prezentace, a třeba přestanou zamořovat prostředí svými ksichty.

Chodíte nebo nechodíte volit, případně proč?

U voleb jsem byl jen párkrát (tedy dvakrát) v životě, naposledy tuším v roce 2002 a tehdy jsem volil KSČM. Od té doby k volbám nechodím, nedůvěřuji stranám a jejich slibům, nezaslouží si můj hlas, protože vnímám čím dál větší rozklad morálních hodnot. Volby mají jediný prokazatelný efekt - legitimizují současný režim. Mám vážné pochybnosti, zda lze volbami něco reálně změnit, kromě podružností. V hromadné neúčasti u voleb ale také nevidím nějaké vysvobození, politici by se sice nemohli ohánět legitimitou, zároveň se dá ale předpokládat, že sněmovna by ovládli zástupci stran s pevným voličským jádrem - a z toho by myslím veselo nebylo. Každopádně - nevolit je také volba, obzvlášť když chybí důvěra.

Po vašem činu mnoho lidí jistě napadla otázka, jak byste sám charakterizoval svoje politické názory, případně jaký politický systém by vám vyhovoval?

Pokusím se ve své odpovědi vyhnout všelijakým -ismům. Rád bych žil v solidární, sociálně spravedlivé společnosti, bez přehnaně ekonomizujícího pohledu na život, bez zotročení lidské práce, bez hnání se za neustálým zvyšováním HDP, produktivity, zisků, a s tím související stresovou zátěží a buzerací lidí. Představuji si více rovnosti mezi lidmi, spravedlivou distribuci bohatství a harmonické soužití s přírodou. Nevídetelná ruka trhu tohle evidentně zajistit neumí. Větší podniky by měly být v nějaké formě společenského vlastnictví.

Jsem ale přesvědčen, že k vysněnému stavu je nutné dojít cestou evoluční, nikoliv revolučním běsněním. Nejdůležitější je změna myšlení, pohledu na svět a systému hodnot. A to chce čas. Snad těchto pár myšlenek k přibližné charakteristice mého pohledu postačí.

Za váš protest vás prý udal kolega z práce. Chcete tento jeho krok nějak komentovat, co ho k takovému udání podle vás vedlo?

On jen cítil potřebu chránit svěřený majetek. Já mu nic nezalívám, už se spolu normálně bavíme. Svým způsobem jsem mu vděčný, on mě totiž nakopl k tomu, abych se k věci postavil čelem. K mému odsouzení totiž nevedlo jeho svědectví, ale mé doznání a vyjádření se k věci, které jsem následně zaslal policii. Na tomto místě bych chtěl také popřít informaci, kterou jsem zaznamenal na internetových diskusích, že kolega je členem ODS. Není a o politiku se vůbec nezajímá.

Díky tomu, že jste byl odsouzen k odnětí svobody za svoje postoje, vás mnozí považují za „politického vězně“ demokracie. Vnímáte se tak?

Já sám jsem se takto nikdy neoznačil. Jsem jen člověk, který se svobodně a v souladu se svým svědomím vyjádřil, stál si za svým postojem a byl nespravedlivě odsouzen nesoudnou soudkyní.

Co vnímáte jako hlavní problém soudního systému v České republice?

Neschopnost a neochotu stíhat skutečné zločince, především ty vysoko postavené režimní zločince. Naopak schopnost odsoudit někoho k odnětí svobody prakticky pro nic, dále tupé lpění na liteře zákona, bez ohledu na skutečnost, že trest je bezúčelný, neslouží ani k nápravě (ta v mém případě není myslím třeba), ani k izolaci společensky nebezpečného individua.

Je na závěr něco, co byste chtěl k našemu rozhovoru dodat?

Děkuji za zajímavé otázky.

DEPORTACE VENEZUELSKÉHO AKTIVISTY

Osobní svědectví, které nám zaslal Jesus Varela, účastník hnutí 15M, o svém zadržení a deportaci ze Španělska v prosinci 2011.

19. prosince 2011 mi mobilem přišla běžná nabídka práce (pracuji jako cvičitel problémových psů). Schůzka byla domluvena na adrese San Vicente Martir 227 ve Valencii. Když jsem zazvonil, objevilo se za mnou několik chlāpků v civilu. Beze slova mi dva z nich zkroutili ruce dozadu a nasadili pouta, sebrali kolo, na kterém jsem přijel, a se slovy „*jsme národní policie*“ mi drželi hlavu u země. Ptal jsem se, co se děje, a jediná odpověď byla „*zavři hubu*“. S hlavou u země jsem zřetelně viděl, že je kolem víc než šest policistů. Hned nato mě strčili do černého auta. Slyšel jsem, jak jeden z nich říká do telefonu „*obdrželi jsme balíček... nemůžu, mám ho u sebe, zavolám, až přijedeme*“. Znovu jsem se ptal, o co tady jde, a pokaždé dostal stejnou odpověď: „*Ted máš na vybranou, buď to uděláme po dobrým, nebo po zlým!*“

Asi ve tři hodiny odpoledne jsem byl v cele předběžného zadržení, aniž by mi bylo sděleno proč. Prvního policajty, kterého jsem viděl, jsem žádal o zdravotní prohlídku. Po chvíli za mnou přišel seržant se slovy: „*Vypadáš jako dobrý týpek, ale jsou tu lidi, co se tě potřebujou zbavit*.“ V tu chvíli mi došlo, že to má zřejmě souvislost s hnutím 15M ve Valencii, kde jsem působil jako koordinátor se skupinou Animal liberación Valencia.

Asi v 16.30 se mě někdo přišel zeptat, jestli vím, proč jsem tady. Odpověděl jsem mu, že ne. Odešel a za chvíli mě přišel informovat, že jsem ilegální imigrant a s největší pravděpodobností budu deportován do Venezuely. Poté mě odvedli do jiné cely. Požádal jsem o právníka a zavolal toho, který asistoval při mém

zadržení v létě na demonstraci 15M. Odmítl mi však pomoci, protože nešlo o hnutí 15M.

Nezbylo mi než požádat o právníka *ex offio*. Když právníčka přijela a bylo mi dovoleno s ní mluvit, dožadoval jsem se svého práva na obhajobu proti ilegálnímu zadržení. Zopakoval jsem jí to aspoň pětkrát. Mluvila, jako by mě neslyšela. Na její žádost byli při našich rozhovorech vždy přítomni policisté. Žádal jsem ji, aby mé zadržení oznámila mojí přítelkyni a ta mi mohla nějak pomoci. Nikdy jí nezavolala. Také jsem nedostal k podpisu smlouvu s advokátkou o zastupování. To se zatím nikdy nestalo. Než jsem se vrátil do cely, ptal jsem se, jestli někdo uvědomil venezuelskou ambasádu. Prý jsem o to nepožádal, takže se s ní nespojili. Po nové žádosti řekli, že odešlou fax.

Po páté hodině ranní mě vytáhli z cely. Myslel jsem si, že konečně jedeme do nemocnice. Ale když mě strkali do auta, říkali: „*Jedeme do Madridu, po dobrým, nebo po zlým*.“ Převzeli mě z Valencie do Madridu s jednou zastávkou na natančování a snídání pro policajty. Mě nechali v autě ve dvou stupních pod nulou. Auto se podobalo mrazáku a policajty mi ani nekoupili kafe nebo něco k snídání.

Dorazili jsme do Madridu kolem jedenácté dopoledne. Byla mi vyměněna pouta a také jsem si zevnitř prohlédl služebnu letištní národní policie. Byl jsem deportován, aniž bych se dostal do kontaktu s jediným člověkem, kterému bych mohl sdělit, co se mi děje. Moje letenka stála 1548 eur. Policie měla navíc zpáteční let. Je dost těžké odhadnout, kolik peněz se utratilo touto operací, ale minimálně dvacet tisíc eur z kapes španělských daňových poplatníků.

Při nástupu do letadla mi sundali pouta. Cestovali se mnou dva policisté jako eskorta a další tři mě přišli informovat, že jsou na

palubě a v pohotovosti. V následujících hodinách mi mimo jiné policisté říkali: „*Jdeme po tobě už od 20. listopadu, kdy byly volby do parlamentu... Byli jsme v Mandragoje [alternativní místo, veganská restaurace a základna Animal liberación Valencia]... Byli jsme na Las Torres [historická část Valencie, kam hnutí chodilo na společné obědy]... Byli jsme v Paiportě [místo, ve kterém jsem žil asi měsíc po ukončení kempování 15M v červenci 2011]... jen jsme čekali, až bude po volbách*.“ Tajni prý za mnou chodili všude, kde jsem bydlel. Sledovali mě asi tři roky.

Když jsme přiletěli do Venezuely na mezinárodní letiště Maiqueria, agenti mě rovnou vedli jako normálního pasažera a nechali mě tam bez sdělení důvodu mého vyhoštění. Chtl jsem jít za letištní policií a žádat vysvětlení zadržení a ilegálního vyhoštění, na španělských agentech byla ovšem vidět nervozita. Nebylo mi to dovoleno v jejich přítomnosti.

20. prosince 2011 v 21.00 jsem byl v Caracasu. Sám, bez peněz a daleko od svoji rodiny a kamarádů.

Jesus Varela (23. 12. 2011)

ZAPATISTÉ: 18 LET REBELIE A ODPORU

Stovky aktivistů a akademiků z celého světa se sešly na mezinárodní konferenci „Planeta Země: Antisystémová hnutí“, aby u příležitosti 18. výročí diskutovaly o významu povstání zapatistů z roku 1994.

V kontextu lidových povstání, která se v roce 2011 objevila po celém světě, zakončil konferenci, která se konala od 30. prosince do 2. ledna v San Cristobal de las Casas v jihomexickém Chiapasu, portugalský sociolog Boaventura de Sousa Santos konstatováním, že při pohledu zpět byl zapatistický vliv tak silný, že „nelze pohlížet na levici či boj proti kapitalismu bez ohledu na tento referenční bod“.

De Sousa Santos uvedl, že nástup Zapatistické armády národního osvobození (EZLN) na scénu 1. ledna 1994 byl prvním výrazným momentem globálního odporu vůči neoliberalismu. Povstání obrátilo pozornost k bojům původních obyvatel, které v Latinské Americe narůstaly od osmdesátých let 20. století, a brzy se stalo předzvěstí dalších hnutí.

„Naučili nás jinému způsobu nazírání na svět. Rozešli se s marxistickou ortodoxií a otevřeli nový diskurz, novou sémantiku a nové myšlenky. Naučili nás nové organizační logice, která měla zásadní vliv na celý svět,“ prohlásil v rozhovoru de Sousa Santos.

Paulina Fernandez, profesorka politologie na UNAM, která sleduje zapatistické hnutí od jeho počátku, mluvila s *Desinformémonos* o přesahu zapatistů. „Stále není možné zcela docenit význam zapatistického povstání. Každý den sleduji novinky na internetu a EZLN je citována všude z toho či onoho důvodu - jde o trvalý odkaz.“

„I přes snahu je umlčet, schovat, marginalizovat je a izolovat hnutí v horách, bez mediálního pokrytí toho, co dělají, pokračují zapatisté každý den ve skutečném alternativním procesu. Jsou důkazem toho, že tato země může fungovat i jinak, když jsou její lidé zapojeni, a to bez intervence zákonů, institucí, stran, politiků a zlořádů, jimiž jsou vinny oficiální instituce korumpující tuto zemi,“ dodala Fernandez.

Zástupci původních národů, mezi nimi Salvador Campanur (indiánské etnikum Purhépecha z Charan v mexickém státě Michoacán) a Santos de la Cruz (indiánské etnikum Wixárika z Bancos de San Hipólito v mexickém státě Durango), se shodli, že „ve všech procesech, které jsme zkusili coby původní národy, byli zapatisté velmi důležití. Předtím byly boje původních obyvatel izolované a neprovázané, ale od roku 1994 jsme si začali uvědomovat, že trpíme společným problémem, a tak jsme začali spolupracovat a rozvíjet solidaritu mezi lidmi, a to nejen v Mexiku, ale po celém světě.“

Campanur poznamenal: „Ačkoli slova ‚důstojnost‘, ‚svoboda‘ a ‚spravedlnost‘ již existovala, byli to zapatističtí bratři a sestry, kdo nás je v roce 1994 naučil používat v každém z našich bojů.“

Javier Sicilia, básník a předák Hnutí za mír, spravedlnost a důstojnost, v interview řekl, že „posledních 18 let bylo zásadních, protože zapatisté - tím, že odhalují popírání světa původních obyvatel, k němuž po staletí dochází - také odhalili dysfunkci státu a neoliberalního systému a dali nový obsah a nové možnosti nejen národu, ale celému světu.“

NOVÁ HNUTÍ A ZAPATISTÉ

Mnoho účastníků spojovalo zapatistické hnutí s novými hnutími ve Španělsku, Řecku, USA, Tunisku, Egyptě a dalších zemích. Francouzský historik Jerome Baschet uvedl, že „logika kapitalismu zapříčinila, že jsme ztratili kontrolu nad našimi životy, a je na čase tuto kontrolu znovu získat. Celosvětové hnutí vzniká na křižovatkách všech bojů: boje proti rabování hmotných statků, půdy, způsobů života, možnosti rozhodovat. Je to hnutí, které vyzývá každého, kdo se cítí oloupený.“

Feministická antropoložka Mercedes Olivera poznamenala, že zapatistické komunity se rozvinuly mimo merkantilistickou logiku, která může být živým východiskem pro „muže a ženy, aby se odvážili budovat jinou civilizaci založenou na solidaritě, nikoli na vykořisťování; aby se pokusili obnovit smysl lidské existence, znovunabýt životadárny smysl pro půdu a udržitelnost produkce pro spotřebu; aby byli schopni praktikovat nové formy využití přírodních zdrojů a péče o ně, a tímto způsobem změnit a přeorientovat naše strategie směrem k budování nového paradigmatu vývoje a pokusit se o civilizační proces založený na životě, a ne na destrukci; tak jako to činí zapatisté ve své autonomii.“

V hnutí Occupy Wall Street (OWS) ve Spojených státech, které se rozšířilo do měst po celé zemi i do zbytku světa, „je mnoho lidí, kteří byli silně ovlivněni bojem zapatistů“, říká Marlina z Hnutí za spravedlnost v Barriu, latinoamerického kolektivu, který je součástí Jiné kampaně v New Yorku a hnutí OWS. Marlina tvrdí, že „to, o co se pokouší mnoho lidí z hnutí Occupy, je snaha nabourat vztah mezi kapitálem a lidskostí“, a upozorňuje, že zapatisté poskytli jasné a inspirující poselství pro lidi v USA. „Odpor zapatistů nás povzbuzuje, abychom se usilovně snažili vybudovat jiný svět,“ dodává Marlina. Mimo jiné obšírně líčila, jak „ženy z hnutí přišly jednu noc na Liberty Plaza a místo debat o hospodářské politice a politickém boji mluvily o tom, co to znamená být v USA ženou, matkou a mišenkou. Mluvily o svých rodinách a své důstojnosti a já během toho plakala, protože pro mě to byla řeč o ‚pravém životě‘ či ‚vivir bien‘, něco úplně odlišného od efektního projevu o ekonomické politice. A věřím, že síla Hnutí za spravedlnost v Barriu spočívá v mluvení o pravdě lidské zkušenosti a pravdě pustošení Země, a to je diskurz, kterému nelze dobře porozumět v kapitalistických termínech.“

Daniela Carrasco na konferenci zastupovala jedno z nejvýznamnějších hnutí roku 2011 - Chilské studentské hnutí. Studentka z kolektivu Tendencia Estudiantil Revolucionaria reflektovala poučení zapatistů pro latinoamerické studentské hnutí: „Skvělým příkladem toho, co jsme převzali od zapatistického hnutí, je shromáždění jako forma organizace. Po mnoho let se dalo chilské hnutí charakterizovat jako velmi byrokratické a personalistické, bylo zastupováno předsedy, kteří končili vyjednáváním s vládou a často zradou hnutí. V roce 2011 byla tato logika zlomena, pravice křídlo, které tvořilo část Konfederace studentů, bylo vykopnuto a shromáždění byla přijata coby metoda stvrzování veškerých rozhodnutí, která činíme. Dostali jsme se do bodu, kdy jsme hlasovali i o stavbě barikád - ano či ne - na shromáždění, což je opravdu uspokojující. Všichni naši členové hlasují zdviže-

ním ruky, vědí, že jsou aktivními participanty, nejen diváky aktu přijetí boje v ulicích.“

Dlouho se říkalo, že se studenti nezapojovali, že neměli politické vzdělání, že se téměř ničeho neúčastnili, že se nestarali o to, co se děje ve společnosti. Ale rok 2011, jak se shodli členové panelu na konferenci, „ukázal opak jak v Latinské Americe, tak v USA, arabských zemích a v Evropě, kde se mládež - otrávená systémem, který vytváří nerovnosti, chudobu, nezaměstnanost a bezradě - zajímá o to, co se děje, a vyrazí protestovat“, vyjádřila se Carrasco. „Vybudovali jsme chilské hnutí, které se rozšiřuje do ‚studentského jara‘ v Kolumbii, Kostarice, v Mexiku...“

Carlos Marentes ze Svazu hraničních zemědělských dělníků z El Pasa v Texasu řekl přítomným: „Vliv zapatistů se mezi námi dále šíří, a to zejména kvůli potřebě organizovat se zdola s dalšími hnutími a důležitosti protlačování alternativy k průmyslovému modelu zemědělství, který ohrožuje naši planetu.“

INTELEKTUÁLOVÉ ZASAHUJÍ

Fernanda Navarro, doktorka filozofie, která od roku 1994 sleduje hnutí zapatistů, vystoupila na odpoledním panelu posledního dne konference. Řekla *Desinformémonos*, že hlavní výzvy, kterým zapatisté čelí, „jsou pokračovat v budování autonomie, silnit a prokázat, že špatné vlády a korupce a násilí nemohou vyrvat ze země semena, která byla zaseta a vyrůstají v horách Chiapasu“.

Zapatistické hnutí „bylo úplně novým politickým fenoménem, který zryl zeminu, a proto se stal výchozím bodem pro mnoho hnutí za sociální spravedlnost, pro ženy, drobné zemědělce, dělníky, lidi, kteří žijí na okraji, díky svým novátorským přístupům, kdy se rozešel s třídním marxismem“, říká pro *Desinformémonos* Sylvia Marcos, profesorka zaměřená na genderové otázky.

Julieta Paredes z bolivijské organizace Ženy tvořící komunity odsoudila způsob, jakým sociální hnutí žen jako obvykle nahlíží na ženy jako na „jen další odvětví“ a na ženskou problematiku „jen jako na jednu z mnoha otázek levice“. „Ale ženy tvoří polovinu všech odvětví a polovinu všech otázek a komunitní feminismus (...) bere patriarchát coby systém historicky založený na útlaku žen, jenž artikuluje všechny formy útlaku.“ V tomto smyslu může skrze odmítnutí patriarchátu „komunita zahrnovat plný sociální celek, aby mohla budovat vztahy svobody“.

Pablo Gonzalez Casanova, významný mexický intelektuál, se nemohl zúčastnit, ale poslal na konferenci dopis, v němž uvádí: „Vezmeme v úvahu jen ohromnou mobilizaci hnutí Occupy a indignados, kteří usilují o jiný možný svět... Nikdy nebyla [mobilizace] v takovém rozsahu a začala právě v lesích Chiapasu na principech integrace a dialogu.“ Gonzalez Casanova dodává: „Stále více lidí po celém světě bojuje za to, co se v roce 1994 zdálo pouhou ‚postmoderní domorodou vzpourou‘.“

Marcela Salas Cassani

Vyšlo 3. ledna 2012 na cipamericas.org. Marcela Salas Cassani píše pro *Desinformémonos.org*, „autonomní, globální komunikační projekt“, a sesterskou organizaci Americas Program. Jejich tým byl v chiapaském San Cristobal de las Casas, odkud referoval o mezinárodní konferenci připomínající a reflektující 18. výročí zapatistického povstání.

SPOLEČNOST PROTI STÁTU

ALTERNATIVY EXISTUJÍ UŽ TISÍCE LET

ČESTMÍR PELIKÁN

Padesát let staré texty francouzského antropologa Pierra Clastrese znovu nabývají na aktuálnosti při současném hledání antiautoritářského modelu společnosti.

Současná vleklá hospodářská krize zpochybňuje trvalou udržitelnost západního modelu kapitalistického společenského uspořádání, legitimizovaného politickou organizací takzvané zastupitelské demokracie. Společnost služeb a blahobytu se začíná potýkat s mnoha problémy: populační stagnace či dokonce úbytek obyvatelstva spolu s prodlužováním věkové hranice snižují výkon hospodářství již téměř třicet let. Odkládání řešení problému pomocí zadlužování je čím dál tím obtížnější. Levná pracovní síla v rozvojových zemích nemá konkurenci, což ještě prohlubuje úpadek produktivity. Naprostá ekonomizace života se projevuje i ve vzrůstající privatizaci veřejného sektoru, který představuje poslední útočiště pro investice, protože zde je spotřeba nevyhnutelná. To dále omezuje základní sociální funkce státní organizace.

Situace si tedy žádá hledání alternativ. Za jednu z možností alternativního řešení se považuje marxistický projekt socialistické revoluce. Jak se ovšem ukázalo u několika předešlých pokusů, nedokázaly se zatím realizace tohoto projektu zbavit zásadních nedostatků: hrozby zneužití moci, koncentrování do státního aparátu (stalinismus), a potíže s vyřešením rozporu mezi postulovanou podmínkou existence spravedlivé společnosti, kterou je vyřešení ekonomických vztahů (vlastnictví výrobních prostředků), a deklarovaným cílem, jímž má být harmonické soužití plně se rozvíjejících jedinců. Přechod od ekonomické determinace k humanistickému ideálu nedokázal marxismus vyřešit dosud ani teoreticky.

APOLITICKÁ SPOLEČNOST?

Dílo Pierra Clastrese, v němž klíčové místo zaujímá kniha *Společnost proti státu*, jinou alternativu nabízí. Představuje model společenské organizace, jehož funkčnost je ověřena staletími. Ukazuje, že mohou existovat společnosti, které nadřadí politickou sféru nad ekonomické zájmy, tedy spravedlnost a obecný zájem nad zisk jednotlivce, a tedy že politika nemusí být nutně jen bojem o přerozdělení státních prostředků, vybraných ve formě daní a jiných poplatků, ale že je možné se vrátit k jejímu původnímu smyslu, jímž je péče o to společné, obecné, o zájem všech členů daného kolektivu.

Západní civilizace uvažuje o moci jako o vztahu donucení, o společenském svazku založeném na principu nařizování a poslušnosti. Cestovatelé ze západu si proto jen těžko dokázali představit společnost bez moci a označovali takzvané primitivní kmenové společnosti za apolitické, tedy jak říká Pierre Clastres, připodobňovali je animálním společenstvím, ovládaným přírodními zákony dominance a podřízení. Podle Clastrese však společnosti bez politické moci neexistují, politická moc je univerzální vztah, je imanentním rysem společnosti. Pouze je třeba rozlišit, jde-li o společnost, v níž se praktikuje moc donucovací (jak je

tomu v našich západních společnostech), nebo moc nedonucovací (jako je tomu ve společnostech indiánských). A dokonce i když v takové společnosti neexistuje žádná politická „instituce“, je v takové společnosti politika přítomná. Clastres to demonstruje na studii o náčelnictví v jihoamerických indiánech, kterou napsal ještě před svou první výpravou do Jižní Ameriky. Jedinou funkcí indiánského náčelníka je předcházet konfliktům, eliminovat je svou řečí a svou autoritou, avšak rozhodně bez použití moci či násilí. V případě, kdy svou pozici zneužije a začne ji uplatňovat mocensky, skupina ho zavrhně a zvolí si jiného náčelníka. Indiáni chápou moc jako projev přírodní nespoutanosti a jako nebezpečí, které ohrožuje jejich společnost a kulturu. Svěřují proto moc náčelníkovi, avšak s tím, že sama jeho funkce mu brání autoritativně ji zneužít: jeho vlastní činnost, která ustavuje politickou sféru, mu znemožňuje tuto složku moci rozvíjet. Náčelník neodděluje svůj soukromý zájem od zájmu celého kmene, dává celou svou osobní autoritu do služby společenství.

ODDĚLENÍ POLITICKÉ MOCI

Tyto společnosti se vyznačují mimo jiné setrvalou snahou zachovat tento společenský řád netknutý. Co tedy způsobilo, že se v historii lidstva objevil onen nástroj, který umožňuje jedné třídě vykonávat svou násilnou nadvládu nad třídou ovládaných, tedy stát? Pierre Clastres neodpovídá přímo na tuto otázku. Poukazuje na to, že neolitická revoluce na její zodpovězení nestačí. Jinými slovy, příčinou je spíš politické rozhodnutí než materiální podmínky rozvoje. V každém případě teprve objevení se státu představuje podle Clastrese skutečnou revoluci v dějinách lidstva a mezní kritérium pro rozlišení mezi primitivními společnostmi a společnostmi tzv. rozvinutými. Protože tam, kde se konstituuje stát, musí vzniknout společenská organizace, která umožňuje existenci oddělené politické moci, která umožňuje oddělení soukromých zájmů „náčelníků“ od obecného zájmu společnosti.

OBHRANĚ MECHANISMY

Pierre Clastres se věnoval rozmanitým kulturním aspektům primitivních indiánských společností Jižní Ameriky (různým rolím obou pohlaví, indiánskému smyslu pro humor, smyslu náčelníkovy řeči, jejich náboženství, rodinným vztahům a podobně), aby dospěl až k oné syntéze – indiánské společnosti neexistují bez politické moci, ale mají v sobě zabudované obranné mechanismy, jež násilnou podobu moci, kterou ztělesňuje stát, preventivně vylučují: jsou to společnosti, které existují nejen bez státu, ale přímo proti státu. Clastres nám ukazuje, že ne každá společnost nutně musí postupovat od ekonomie „soběstačnosti“ k ekonomii trhu a obchodu, od společenské organizace bez státu ke společnosti v rámci státu. Navzdory našim představám o historii existují i společnosti vnitřně zaměřené proti vzniku státu.

PROMÝŠLET ALTERNATIVY

Lze pochopitelně namítat, že model společenské organizace jihoamerických indiánů není možné brát jako alternativu pro řešení současné krize, že se nemůžeme vracet do doby pravěku, že model indiánských společenství funguje pouze v omezených skupinách kmenů, že je závislý na primárních přírodních podmínkách, ve kterých přežití nevyžaduje komplikovanou dělbu práce, a tedy sociální diverzifikaci. Odpověď na tyto námítky je jednoduchá: nechápejme Clastresovy teze jako nedotknutelné dogma, ale jako podněty, které je třeba nejprve rozvíjet a teprve po jejich důkladném promyšlení lze na jejich základě budovat konkrétní alternativní program změny.

Pierre Clastres se narodil 17. května 1934 v Paříži. Již za studií byl ovlivněn levicovým hnutím a stal se členem Unie komunistických studentů. Jako u mnoha jiných francouzských intelektuálů i u něho skončilo spojení s komunistickou stranou po Chruščovově odhalení Stalinova kultu osobnosti a definitivně po krvavém potlačení maďarského povstání koncem roku 1956. Původně studoval filozofii, ale pod vlivem Claua Lévi-Strausse se začal zajímat o výzkum života jihoamerických indiánů. Měl neobyčejné štěstí, neboť na doporučení svého učitele Alfreda Métrauxa odjel roku 1963 na výzkum dosud téměř neznámého kmene paraguayských pralesních indiánů Guayakí. Poté se účastnil ještě několika dalších výzkumů v Paraguay a v Brazílii. V roce 1972 převyprávěl své zážitky ze života s indiány kmene Guayakí v knize *Kronika indiánů Guayakí*. Mnohem větší význam však měly jeho teoretické eseje, vycházející průběžně v 60. a 70. letech a souhrnně vydané v knize *Společnost proti státu* v roce 1974, v níž na základě studia společenského života kmene zobecnil svůj antiautoritářský model kmenové společnosti. Pierre Clastres zemřel 29. července 1977 při automobilové nehodě v Gabriac v departementu Lozère.

ANARCHISMUS?!

HLEDÁNÍ VIZE PRO 21. STOLETÍ

MICHAEL ALBERT

Tak jako většina sociálních hnutí je i anarchismus rozmanitý. Obecně vzato anarchista vyhledává a identifikuje struktury moci, hierarchie a nadvlády všude v lidském životě a snaží se je napadnout v té míře, v jaké to dovolují podmínky a dohled justice. Anarchisté usilují o to eliminovat podřízenost. Zaměřují se na moc politickou, ekonomickou, na moc vyplývající ze vztahů mezi muži a ženami, na moc působící ve vztahu rodičů a dětí, na moc ve vztazích mezi kulturními společenstvími, na moc nad budoucími generacemi prostřednictvím účinků na životní prostředí a na mnoho dalších typů moci. Anarchisté pochopitelně napadají stát a korporace, ovládající domácí i mezinárodní ekonomiku, ale útočí rovněž proti každé instanci a manifestaci nelegitimní moci.

Proč tedy každý, komu jde o to, aby lidé měli přiměřenou vládu nad svými životy, neobdivuje anarchismus?

Problémy vyplývají z faktu, že být „oponentem nelegitimní moci“ může vést jednak k hnutím, jimž se nic nevyrovná co do vznešenosti, nebo na druhé straně k hnutím naprosto neúčinným.

Pokud anarchismus znamená především to první, dobří lidé jej budou obdivovat a anarchismus je bude přitahovat. Pokud však anarchismus znamená z větší části to druhé, pak vůči němu budou mít dobří lidé výhrady či k němu budou dokonce nepřátelští. Co tedy dnes představuje tu nepřilíhající obdivuhodnou nebo dokonce opovrženihodnou verzi anarchismu? A co je tou verzí hodnou obdivu? A dokážou vůbec i ty obdivuhodné proudy upoutat dostatek pozornosti na to, aby byly úspěšné?

Opovrženihodná je ta odnož anarchismu, která odmítá politické formy jako takové, či instituce jako takové, nebo dokonce obyčejné staré technologie jako takové, nebo která odmítá bojovat za jakékoli reformy vůbec, jako kdyby politické struktury, institucionální uspořádání či dokonce technické inovace ze své vnitřní nutnosti prosazovaly nelegitimní nadvládu nebo jako kdyby jednání s existujícími společenskými strukturami za účelem dosažení okamžitých, byť omezených zisků, bylo automaticky znakem pokrytectví.

Lidé zastávající tyto názory chápou podle všeho způsob, jímž současný stát užívá svou moc a vládne, jako nástroj utiskování většiny, a usuzují, že je to přímý důsledek snahy zavádět či přímo uzákonit nebo uskutečňovat sdílené cíle, nebo dokonce vůbec jakkoli spolupracovat ve velmi širokém měřítku s vládnoucí mocí, místo aby si uvědomili, že je to jen přímý důsledek vykonávání těchto činností určitým způsobem, ve službě úzkým elitám, takže potřebujeme pouze to, aby byly tyto funkce naplněny něčím pozitivnějším.

Pozorují, že většina či dokonce vlastně všechny naše instituce, když zajišťují lidem potřebnou organizaci, slavnosti, jídlo, dopravu, bydlení, služby atd., rovněž omezují to, co lidé mohou dělat, a to způsobem, který odpo-

ruje lidským touhám a lidské důstojnosti. Chybně z toho však vyvozují, že tomu tak je nutně u všech institucí jako takových, takže namísto institucí potřebujeme pouze dobrovolné spontánní interakce, z nichž se všechny stránky života vždy plynule a spontánně rodí a jsou v nich také plynule a spontánně řešeny. Ve skutečnosti jsou ovšem rozvinuté vztahy mezi různými populacemi a dokonce i mezi jednotlivci bez stabilních a trvalých institucí, které mají jasně koncipované a stále normy a role naprosto nemožné. Chyba spočívá v tom, že zatímco institucionální role, jež nutí lidi popírat jejich lidskost a lidskou důstojnost druhých, jsou jistě ohavné, instituce, které dovolují lidem svou lidskost plněji a svobodněji vyjádřit, nijak ohavné nejsou, ale tvoří naopak součást, nedílnou součást spravedlivého společenského řádu.

Podobně je tomu i s technologiemi. Kritikové hledí na montážní linky, zbraně a využívání energie, jež plundruje náš svět, a tvrdí, že existuje něco jako snaha o ovládnutí člověka pomocí technologií, jež s sebou nerozlučně přináší tento typ hroživých následků, takže by nám bylo lépe bez technologií. Pochopitelně opomíjejí fakt, že i psací pero je určitá technologie, šaty jsou technologie a ve skutečnosti jsou veškeré lidské výtvořiny technologiemi a že život bez technologií by byl přinejlepším velmi krátký a surový. Úkolem tedy není technologií jako takovou ostře odsoudit a snažit se jí uniknout, ale vytvořit a udržovat pouze takové technologie, jež slouží lidským cílům a odpovídají lidským možnostem.

A konečně, pokud jde o reformy, slabošské názory připomínají, že z mnoha reforem vyprchaly jejich výdobytky a že elity dokázaly dokonce s jejich pomocí posílit svou legitimitu a rozšířit oblast své nadvlády, když nejprve jejich postupy garantovaly, poté si je přisvojily a nakonec je eliminovaly. To ale opět nevyplývá ze změny či reformy jako takové, ale ze změny pojmání, vyžadované a zaváděné reformistickými způsoby, které předpokládají udržování systému, a nikoli jeho zpochybnění. Místo toho je třeba nikoli neusilovat o žádné reformy, což by znamenalo jednoduše kapitulaci a uvolnění herního pole elitám, ale bojovat za reformy, které budeme koncipovat, prosazovat a uskutečňovat my, a to způsoby, jež povedou aktivisty k hledání ještě výraznějších výsledků v trajektorii změny, vedoucí nakonec k novým institucím.

Nebylo by vůbec třeba rozebírat zde „chybné směřování“ anarchismu a jeho anti-politické, antiinstitucionální, antitechnologické a antireformistické omyly. Je naprosto přirozené a pochopitelné, že lidé jsou zpočátku citliví vůči nedostatkům politických forem, institucí, technologií či při prvním setkání s reformními boji, jímž se momentálně nedaří, a obviňují pokaždé celou kategorii ze špatnosti té nejhorší instance každé z nich. Pokud by však byl tento omyl proto chápán jako přirozený postoj, představoval by jen zcela provizorní řešení. Koneckonců, bez politických struktur, bez institucí vůbec, a/nebo bez technologií, nemluvě o pokrokových reformách, by lidstvo stěží přežilo, daleko méně by prospívalo a sotva by naplnilo své rozmanité možnosti a schopnosti. Ovšemže média a elity se chopí

jakéhokoli negativního zaměření anarchismu a ještě ho podpoří, vydávajíc jej za obraz veškerého anarchismu, vyzdvihnou v něm to mylné a bezcenné, aby vytlačily to hodnotné a celkově ho zdiskreditovaly. V tomto kontextu bývají někteří z nejextrémnějších (ale také nejbarevnějších) zastánců těchto kontraproduktivních názorů středem pozornosti médií. Celý tento neudržitelný a problematický přístup tak získává mnohem více pozornosti, kterou mu zaručuje spíš počet jeho stoupenců než jeho logika či hodnoty, a následkem toho také jistou tvrdostí.

A co ten pravý směr současného anarchismu, méně viditelný v masových médiích? Zdá se mi mnohem více povznášející a inspirativní. Představuje daleko uvědomělejší popud k boji na straně utlačovaných v každé oblasti života, od rodiny přes kulturu, stát, ekonomii až k nyní značně sledované mezinárodní aréně „globalizace“, a vybízí ke kreativním a odvážným postupům, zaměřeným na dosažení bezprostředního zlepšení lidských životů, ačkoli v budoucnu povedou k prosazení zcela nových institucí.

Ten pravý anarchismus dnes přesahuje omezenost, jež v minulosti často doprovázela jeho snahy. Místo výhradně politického, antiautoritářského zaměření, jak tomu často dříve bývalo, být dnes anarchistou zahrnuje stále víc také kulturní a ekonomickou, stejně jako politicky zakotvenou orientaci, přičemž každý aspekt je rovnocenný těm ostatním a také se všechny navzájem pronikají. Je to relativně nový rys anarchismu, alespoň v mé zkušenosti s ním, a je užitečné připomenout, že už před několika desetiletími, a možná dokonce i ještě zcela nedávno, by mnoho anarchistů řeklo, že anarchismus se sice pouští do všeho, jistě, ale vždy je přitom antiautoritářsky zacílen, spíš než aby současně vyzdvihoval jiné koncepty s jejich vlastními nároky. Tito anarchisté minulosti se domnívali, ať implicitně či explicitně, že analýza vycházející z všeobíhajícího antiautoritářského hlediska může vysvětlit tradiční rodinu lépe než analýza založená na koncepci přibuzenství, že může objasnit rasu či náboženství lépe než analýza založená na kulturně teoretických pojmech a že může vysvětlit výrobu, spotřebu a přerozdělování peněz lépe než analýza vycházející z ekonomických pojmů. Mýlili se, a je velký pokrok, že většina dnešních anarchistů to ví a že v souladu s tím rozšířili svůj intelektuální přístup, takže anarchismus dnes upírá svou pozornost nejen na stát, ale rovněž na vztahy mezi pohlavími, nejen na ekonomii, ale také na kulturní vztahy, ekologii a sexualitu. Tento anarchismus hledá svobodu v každé formě, kde ji lze nalézt, a všude, nejen skrze prizma

mocenských vztahů, ale také v inspiraci bohatšími a rozmanitějšími koncepcemi.

Tento žádoucí anarchismus pochopitelně nejenže technologii jako takovou neodsuzuje, ale vstupuje s různými typy technologií do důvěrného styku a přiměřeně je využívá. Nejenže neodsuzuje instituce jako takové nebo politické formy o sobě, ale snaží se koncipovat nové instituce a nové politické formy, určené pro aktivismus a pro novou společnost, včetně nových forem setkávání, nových způsobů rozhodování, nových postupů koordinace atd., zahrnuje v to nejnověji také znovu oživené spřízněné skupiny, originální decentralizované struktury a všeobecná shromáždění.

A tento anarchismus nejenže neodsuzuje reformy obecně, ale razí si cestu, aby definoval a prosadil nereformistické reformy, chápané ve vztahu k bezprostředním potřebám lidských životů dnes, ale i s ohledem na jejich budoucí přínos, a nakonec vedoucí k úspěšným dalekosáhlým proměnám v budoucnosti. Jak jinak si vysvětlit snahu ochraňovat lidské domovy a umožnit návrat těm, kteří byli pro nesplácení hypotéky vystěhováni, abychom připomněli jen jeden z mnoha příkladů?

Proč tedy ale ten správný anarchismus nepřetržitě ten nesprávný v přitažlivosti a nápadnosti, aby takřikajíc umetl cestičku pro naprostou většinu lidí na levici, které přitahuje ta lepší stránka anarchismu? Částečně je odpověď, jak již bylo řečeno, fakt, že elity a média činí středem pozornosti ten nepřítis vhodný anarchismus, a dodávají mu mnohem více vážnosti a houževnatosti, než kolik by jinak vykazoval. Část odpovědi však také spočívá ve skutečnosti, že ta světlá stránka současného anarchismu je v mnoha ohledech příliš vágní na to, aby převážila nad ostatními věcmi. Co je příčinou této vágnosti? Domnívám se, že je jí fakt, že ten pravý anarchismus si neklade jasné a vyzývavé cíle.

Historicky byl anarchismus vždy soustředěn na politickou sféru života. Ale ani zde - přes tože má za sebou dlouhou historii - nám anarchismus dnešních hnutí dosud nevyjasnil, jaká by měla být politika anarchismu. Za předpokladu, že společnosti musí v politické sféře plnit své rozhodovací, zákonodárné a prováděcí funkce, a nutně to činí prostřednictvím institucí, na nichž se občané podílejí a které sami ustavují, by mělo být zřejmé, jaké tyto instituce mají být. Spočívá-li špatný trend v tvrzení, že zavrhujeme jakékoli politické instituce a dáváme přednost pouze spontánním interakcím svobodných jedinců, odehrávajícím se tvář, kdy každý dělá, co chce, bez omezení, jak je tedy formulováno lepší hledisko toho správného trendu? Jaký druh struktur s jakými společenskými rolami a normami bude v anarchistickém politickém zřízení uskutečňovat politické funkce, aby zároveň prosazovaly hodnoty, které vyznáváme?

Je možná předčasné očekávat od nově se šířícího anarchismu, že ze svého nitra vyprodukuje přesvědčivou vizi budoucího náboženství, etnické identity nebo kulturní komunity, nebo budoucí vizi příbuzenství, sexuality, rozmnožování či společenských vztahů, nebo dokonce budoucí vizi vztahů výroby, spotřeby a přerozdělování peněz. Ale zdá se mi, že pokud jde o dosahování a uskutečňování společného politického programu a o obranu proti jeho zneužívání, pokud jde o rozsuzování sporů a utváření a posilování norem kolektivní součinnosti, právě zde se jedná o věci, u nichž by anarchismus měl být. Nicméně, byl někdy učiněn nějaký vážný anarchistický pokus o vysvětlení, jak by se měly řešit soudní spory?

Jak by se měly nalézat rozsudky? Jak by mělo být dosahováno právní a politické koordinace? Jak by mělo být nakládáno s přestupky a s roztržkami? Jak by měly být pozitivně zaváděny společné programy? Jinými slovy řečeno, jaký je kompletní anarchistický soubor pozitivních institucionálních alternativ k současné legislativě, soudnímu systému, policii a různým dalším exekutivním činnostem? Nejde mi pochopitelně o nějaký detailně propracovaný plán, ale přinejmenším o stanovení minimálních klíčových rysů, jež učiní svět politické samosprávy napohled přijatelný a inspirativní.

Jaké instituce, v nichž by rozvinuli solidariitu, rovnost, samosprávu se spoluúčastí všech členů, rozmanitost a všechny další životu prospěšné a osvobozující hodnoty, které zastávají, jaké instituce, jimiž by také zajistili nutné politické funkce, anarchisté hledají?

Ohromné počty obyvatel rozvinutých společností nejsou ochotny riskovat to, co mají, jakkoli málo to v některých případech je, aby usilovali o cíl, který jim není jasný. Jedna věc je dokázat lidem naštvat a přimět je, aby se spojili v relativně skromném počtu prudkých a oprávněných protestů za zlepšení toho, co máme. Jinou věcí je udržovat trvalý, pozitivní aktivismus desítek milionů lidí. Když se něco takového objeví, tak jako například nedávno v Egyptě, je tu jasný cíl - svrhnout diktátora, nastolit demokracii. Ukazuje se, že demokracie není zase tak úžasná. Není úplně dokonalá. Nevyřešená otázka, nejasnost při hledání následujícího kroku pro jednání shromážděných milionů, desítek milionů, se ukazuje ve srovnání s jasností cílů, žádoucích cílů, které skutečně vycházejí najevo, jako mnohem obtížnější.

Jak často se nás lidé musí ptát, o co nám jde, než jim dáme seriózní, dostatečně rozsáhlou, pečlivě promyšlenou a přesvědčivou odpověď? Opět, nejde o nějaké detailně propracované plány - jež představují beztak jen nemožné a chybné vodítko. Jde o přesvědčivý a naléhavý obraz klíčových struktur toho, za co bojujeme a co uskutečňujeme, jako řešení, na kterém se konkrétní detaily objeví až v praxi.

Nabídnout politickou vizi, která zahrne legislativu, způsob jejího uvedení do praxe, soudní rozhodování a jeho prosazování a která v celé šíři ukáže, jak může být vše účinně vykonáváno neautoritativním způsobem, jenž uvádí do života pozitivní výsledky, to by nejen poskytlo našemu současnému aktivismu velmi žádanou dlouhodobou naději, ale také by to zřadilo naše bezprostřední odpovědi dnešního volebnímu, zákonodárnému, právo vynucujícímu a soudnímu systému a rovněž oporu mnoha našim strategickým rozhodnutím.

Neměla by tedy dnešní anarchistická komunita vytvořit takovou politickou vizi? Myslím, že by měla, a pevně doufám, že k tomu brzy dojde. Jistě, mám obavy, že dokud tu nebude široce rozšířená složka anarchismu, která by předložila nějaké pozitivní a věrohodné politické cíle, a možná i cíle v jiných oblastech života, bude ta negativní složka anarchismu, popírající všechny politické struktury a dokonce i všechny instituce - jakkoli malé ve skutečnosti může být -, stále značně viditelná a stále bude silně redukovat potenciál přitažlivosti anarchismu.

Někdo bude namítat, že anarchismus již předložil více než dost různých vizí. Příliš mnoho vizí potlačí vynalézavost a schopnost inovace. Moje odpověď zní, že se jedná o stejný typ omylu, jako je zavrhování politic-

Jméno Michaela Alberta (*1947) zaznělo již v *Existenci* č. 2/2011, a to v souvislosti s ekonomickým modelem nazývaným *parecon* (participativní ekonomika), který v roce 1991 vytvořil společně s Robinem Hahnelem. Michael Albert se v 60. letech stal členem hnutí Studenti za demokratickou společnost a zapojil se do protestů proti válce ve Vietnamu. V roce 1977 se podílel na založení vydavatelství South End Press, které dodnes pracuje podle principů *pareconu*. Později založil časopis *ZMagazine*, který stále vede, a internetovou stránku zcommunications.org.

kých struktur či veškerých institucí, všech technologií a jakýchkoli reforem. Problémem není vize sama o sobě. Problémem je vize, která je zastávána a vlastněna pouze elitami a která slouží jen elitám. To, co přesně potřebujeme, je veřejnosti přístupná vize, politická či jakákoliv jiná, která bude skutečně sloužit celé populaci. Vize, která nebude příliš přesahovat hranice našeho myšlení. Vize, která nepůjde za rámec našich oprávněných cílů. Chceme samosprávnou budoucnost. Dobře, a jaké základní centrálně definované instituce jsou nezbytné k vytvoření samosprávy pro naše děti a děti našich dětí? A budou schopné ji realizovat? Naším cílem by nemělo být činit dnes rozhodnutí, která jsou právem jejich a před která budou postaveni ve své budoucnosti. To by znamenalo uzurpaci jejich svobody, přestoupení našeho pole působnosti. Avšak mají-li si vládnout a spravovat své věci sami, bude nutné definovat politické instituce odpovídající systému samosprávy. Poskytnout jim je, to je věc naší politické odpovědnosti. Předvídat je, to je náš vizionářský politický úkol.

Jaký je tedy potenciál toho správného anarchismu? Domnívám se, že jsem vyložil, že pokud anarchismus doopravdy uznal potřebu kulturně, ekonomicky, stejně tak jako politicky založených pojmů a praktik a pokud anarchismus dokáže podpořit vizi vycházející z jiných hnutí, týkajících se nevládních zásahů do sociální oblasti, zatímco sám poskytne přesvědčivou politickou vizi, a pokud se anarchistická komunita dokáže vyhnout zvláštním omylům ohledně technologií, politických struktur, institucí jako takových a pokusí se prosadit nereformistické reformy, potom jsem přesvědčen, že anarchismus má mnoho důvodů, proč se o to snažit, a může se stát v 21. století hlavním zdrojem inspirace a moudrosti při úsilí učinit náš svět mnohem lepším místem pro život.

Zdroj:

zcommunications.org/anarchism-by-michael-albert-1
(Text byl napsán v prosinci 2011 jako příspěvek pro turecký časopis *Özgür Gündem*)

KOMIKS NENÍ JEN O SUPERHRDINECH

ROZHOVOR S UNDERGROUNDOVOU KRESLÍŘKOU ISY MORGENMUFFEL

JAN HANUŠ

V průběhu let se mi v různých distrech dostal do rukou anglický komiksový fanzin *Morgenmuffel*. Jeho autorka v něm vyprávěla své příběhy, a at' už šlo o squatterské historky, výlet transsibiřskou magistrálou do Koreje nebo o masové protesty proti nadnárodním institucím, měly spád, šmrnc a samozřejmě politický přesah. Když pak můj kamarád vydal výběr prací z těchto zínů knižně, napadlo mě udělat s její autorkou rozhovor. Isy totiž ukazuje, že kreslit komiks může každý a její nadšení může být inspirací pro další kreslíře a kreslírky, aby se chopili pera a šli do toho. A protože ČSAF je u nás jediným subjektem, který se vydávání politických undergroundových komiksů věnuje, bylo hned jasné, kde by rozhovor měl být otištěn...

Ahoj. Nejdřív bych tě požádal o krátké představení. Víš, že je to nuda, ale v Česku tě moc lidí znát nebude a pro rozhovor to je tudíž nezbytnost. Pak by mě zajímalo, jak a kdy ses začala zajímat o kreslení a kdy a jak jsi začala kreslit komiksy?

Jmenuji se Isy a přes deset let kreslím svůj autobiografický fanzin *Morgenmuffel*. Výběr z něj byl nedávno vydán anarchistickým kolektivem Last Hours v knižní podobě pod jménem *Diary of a Miscreant* (Deník lumpa). Také jsem během těch let byla zapojena do spousty různých anarchistických, feministických a ekologických projektů, od podpory vězněných přes přímou akci až po feministický medicínský kolektiv a skupinu Anarchist Tea Pot (Anarchistická čajová konvička), což je na dobrovolné práci založená mobilní kuchyň. S kamarádem jsem také napsala knihu *Another Dinner is Possible* (Jiný oběd je možný), přičemž některé recepty jsou založeny na našem veganském vaření ve velkém. Jsem také zapojena do provozu Cowley klubu, anarchistického sociálního centra v Brightonu. Tato zkušenost doopravdy ovlivnila můj život. Nedávno jsem se odstěhovala na vesnici, až tam, kde lišky dávají dobrou noc, a znovu se zapsala na univerzitu na obor nutriční terapie. Zkouším také přijít na to, na jaké nové zajímavé projekty mám teď ve svém životě místo.

Malování mě zajímalo od malička, ale nikdy jsem nestudovala umění, ani jsem se nějak zvlášť nesnažila. Znáám spoustu lidí, co jsou více talentovaní než já, co se týká umění, kreslení, designu a všeho okolo. Ale já ráda vyprávím historky a dělat to skrz komiks je pro mě zábavné a uspokojující. Svůj první zín jsem udělala před třinácti lety a brzy jsem přišla na to, že když do nich dáš komiks, udělá je to mnohem zajímavější. A jak šel čas, zabraly komiksy celý časopis. S podporou přátel, bez kterých bych nikdy nenašla odvahu na to se sebrat a vydat svůj vlastní zín, jsem kreslila příběhy, které jsem zažila. Nejsem totiž příliš dobrá ve vymýšlení si. Kreslila jsem o mém životě - například o squattingu, masových mobilizacích, přímé akci, přátelích a komunitě, sebeobraně, cestování, punk rocku...

Pamatuješ si na svůj první tištěný komiks? Jaké na něj byly reakce? Když se dnes podíváš na své starší práce, jsi s nimi spokojená? A dostává se ti na tvé komiksy obecně nějakého ohlasu?

Moje první komiksy byly dost vachrlaté - až později jsem třeba objevila, že můžu používat pravítko! Na začátku jsem zkoušela různé věci, pera, styly, velikost písma... Také jsem čas od času zkoušela vyprávět příběhy, které jsem nezažila a které nedopadly dvakrát dobře. Ale své první komiksy mám ráda, zvláště pak ty o událostech, ke kterým cítím jistou nostalgii nebo kde vidím sebe samu před deseti lety - za ty roky jsem se změnila. A některé z mých komiksů se vlastně nedají vůbec číst. Kdyby lidé na prvních několik číslech mého zínu nereagovali tak dobře, neobtěžovala bych se s ním pokračovat. Byla to právě pozitivní odezva z míst, kde jsem to nečekala, která mě opravdu povzbudila a ujistila mě, že dělat ziny má cenu. Vypadalo to, že anarchisté, kteří normálně komiksy nečtou, a čtenáři a čtenářky zínů a komiksoví fandové a fanynky, kteří normálně nepřemýšlí nad anarchismem, byli nějakým způsobem schopni se spojit a z mých zínů si něco vzít.

Myslím, že jsem měla štěstí a dostalo se mi odezvy na mé věci z celého světa, ale poslední roky jí nějak ubývá, částečně ruku v ruce s poklesem počtu poštovních dister a recenzí na ziny.

Jak vidíš budoucnost zínů a alternativních tiskovin jako takových? Zmínila jsi pokles v počtu dister a recenzí a zdá se, že obecně je zínů méně než dřív... Mohou blogy a podobné záležitosti tištěné ziny nahradit?

Přestože internet hodně zahýbal se způsoby, jakými komunikujeme a děláme věci, oblibnost zínů trvá. Znovuobjevení estetiky zínů a úsilí, které lidé vkládají do fajnových tištěných fanzinů, ukazuje, že je zde pořád dost těch, co mají rádi tištěná média a neinternetové způsoby komunikace. Blogy a podobně jsou médii, ale nejsou ziny a myslím, že tohle je lidem jasné. V tištěném slově je hodnota.

Podělíš se s námi o to, jaké práce tě na poli komiksu inspirují? Máš nějaké oblíbené komiksové autory, jak z undergroundu, tak hlavního proudu?

Miluju čtení komiksů, od X-menů přes Julii Doucet po všechno napsané Neilem Gaimanem a Alanem Moorem. Co se týká vizuální, mám ráda hodně různých autorů, například P. Craig Russela nebo Glenna Fabryho a Roberta Crumba. Ale nemyslím, že bych si od kohokoliv z nich brala inspiraci pro moje komiksy. Ty se prostě stanou, nepřemýšlím o nich ani jako o tom samém médiu! Způsob, jakým pracuji, čmáraním na papír lacinými tužkami bez používání počítače, je na hony vzdálený technicky vymazlenému, umělecky nadanému a promyšlenému procesu, jakým se vytváří „skutečný“ komiks. Dokonce i většina dalších komiksových umělců a uměleký, kteří si své věci vydávají sami, jsou v jiné lize: například Carrie McNinch je hodně talentovaná, nebo Edd z Hey Monkey Riot, který má na rozdíl ode mě

technické a designérské znalosti a nad svým uměním tráví výrazně více času. Já jenom čmárám. Nepřestane mě překvapovat a těšit, že některým lidem se to i tak moc líbí!

Můžeš nám popsat proces, jakým komiks maluješ? Je to spíš spontánní, nebo si musíš sednout a cíleně pracovat? Děláš si scénáře? Jak si vybíráš příběhy, které zpracuješ?

Většinou kreslím o věcech, které se staly v mém životě: jistě události, cestování, kampaně a akce, projekty a další události, které považuji z nějakého hlediska za důležité nebo které vytváří dobrou historku. Takže obvykle si nejdřív zkusím vybavit, co se stalo, pobavit se o tom s přáteli a udělat si poznámky, zjistit, co si o tom myslím. A pak, když mám volný čas a cítím inspiraci, sednu si a udělám si ve skicáři hrubý náčrt a pak si prostě sednu a začnu kreslit. Nic sexy, mám levné kreslicí prkno a levná pera, a často kreslím pozdě v noci při špatném světle.

Myslíš, že komiks je dobrým způsobem, jak šířit politické poselství? Existuje způsob, jak v takovém formátu vyjádřit složité politické myšlenky?

Komiksy jsou podle mě skvělým způsobem šíření myšlenek. Na rozdíl od dlouhých, složitých textů o ekonomice nebo povstání mohou být lépe přístupné. Jsou jednoduché a číst je je zábavné. Ale myslím, že mohou být i dost vypovídající. Vzájemná souhra slov, obrazů a příběhu pomáhá proniknout hlouběji a do větších detailů, umožňuje lidem sdělení lépe porozumět. Píšu a kreslím o tom, jak se na věci a situace dívám, nesnažím se je do hloubky popisovat, a i když jsou pak podané hodně stručně, myslím, že čtenáři si odnesou dobrý obecný přehled. I když někdy mám problém vyjádřit to, co chci.

Zdá se mi, že jsi v téhle otázce docela optimistická. To já mám problém s tím, že komiks je žánr, který obecně směřuje k vytváření (super)hrdinů. Když si vezmu ty nejúspěšnější politické komiksy (třeba

V jako Vendeta), příběh je vždycky o jednom superhrdinovi, který se o všechno postará. Myslíš, že jde o vlastnost komiksu jako takového? Nebo je šance, že může být nakreslen dobrý komiks, ve kterém bude zvyrazněna kolektivní akce a způsob práce?

Standardní komiksový příběh je o superhrdinech, není tak žádným překvapením, že někteří lidé využívají tento formát pro politický příběh. Přestože *V jako Vendeta* je jeho nejokrajovější anarchistický příběh, jako takový je postavený na jednom hrdinovi, který pracuje sám, Alan Moore vždycky posunoval hranice toho, jaký komiks může být, a vyprávěl skrz něj i složité příběhy, jako třeba *Z pekla* [česky BB art, 2003] o Jacku Rozparovači nebo chytlavý a nesuperhrdinský příběh *Ballad of Halo Jones*.

Ale dostat do komiksu kolektivní akci není jednoduché (zkusila jsem to!), zatímco vytvoření hlavního hrdiny, na kterém se tvůj příběh soustředí, je víceméně prvním krokem návodu „Jak kreslit komiks“. Samozřejmě existují výjimky. Například *Palestina* Joa Sacca [česky BB Art, 2007] nebo grafické romány Erica Drookera jsou naprosto jiným stylem, přesto hodně populární a přístupným. *Dykes to Watch out For* (Bacha na lesby) od Alison Bechdel ukazuje příběhy neuvěřitelně širokého rozpětí postav z lesbické komunity, *Stuck Rubber Baby* (Zaseknuté gumové dítě) od Howarda Kruse je o organizování se v boji za svobodu gayů, *Persepolis* [česky BB Art, 2006] o ženě vyrůstající v Íránu - všechny tyto komiksy mají hlavní postavy, které ale rozhodně nejsou hrdiny, a příběhy se soustředí na širší příběh komunity nebo společnosti.

Existují také zvláštní komiksy o politické historii, jako je sbírka o Wobblies nebo grafické převyprávění *People's History of American Empire* (Historie lidu amerického impéria) od Howarda Zinna (velmi doporučuji!). Také příběhy pravidelně sesbírané pro politický komiksový časopis *World War 3 Illustrated* využívají grafický formát pro vyprávění příběhů politického boje. Tudiž se dá najít pár věcí, které se vymykají obvyklému formátu.

Myslíš, že komiksová scéna je politice otevřená? Napadá mě, že ve spoustě nejslavnějších děl žánru jsou zcela zřetelně obsažena politická témata (Alan Moore je dobrým příkladem, stejně tak jako Joe Sacco, Fahrenheit 451, ale i některé ze současných seriálů, jako DMZ, jsou jasně politickými díly), určitě víc, než by člověk očekával od žánru zaměřeného na zábavu.

To si nejsem jistá. Řekla bych, že u komiksu to není více než třeba v románech. Většina příběhů má politickou povahu, když se podíváš k jejich kořenům. Ale myslím, že vyjádřit kritiku moderní společnosti komiksem je dost jednoduché, tudiž to v tomto žánru může být víc patrné.

A na druhou stranu, myslíš, že anarchisté a anarchistky neberou komiks dost vážně? Když se podíváš na katalog jakékoliv anarchistické distribuce, vidíš tam stovky knih, ale jen pár komiksů. Co je podle tebe důvodem?

Není hodně lidí obecně, ať už jsou to anarchisté nebo ne, kteří by se na komiks dívali jako na vážnou záležitost. Zvláště pak ve spojení s politikou. Lidé předpokládají, že není možné vyjádřit komplexní politické a kritické myšlenky kreslením.

Nakonec osobní otázka, doufám, že to nevádí - ale tvůj zín je beztak hodně o tvém osobním životě. Nedávno ses přestěhovala na venkov, jak se ti tam líbí ve srovnání s aktivistickým Brightonem, kde jsi žila doposud?

S několika kamarády jsem to chtěla udělat už delší dobu. Vždycky jsme si vesnický život idealizovali jako méně odcizený, pomalejší a žitý více mimo kapitalismus. Když jsem se rozhodla, že půjdu zpátky do školy, vybrala jsem si jednu na jihozápadě a začali jsme tam hledat nějaké místo k pronájmu. Už rok žijeme na úžasné farmě. Je to velký rozdíl oproti životu ve městě, obzvláště Brightonu, který má aktivní, ale neustále se měnící „scénu“, zavedené sociální prostory, spoustu různých skupin a kampaní. Do všech těch věcí jsem byla hodně zapojená, můj život je teď o dost jiný a ještě pořád si na to zvykám. Nikdy dřív jsem nežila mimo město, takže je pro mě všechno nové, divné, ale také zajímavé a vzrušující. Učím se spoustě nových věcí. Městský život mi vůbec nechybí. Naopak, když tam jedu na návštěvu, dostávám se do stresu a ptám se, nakolik je zdravé být pořád s tolika

lidmi a věcmi. Ale chybí mi možnosti podílet se na organizování odporu, to je na vesnici mnohem těžší! Ale neodstěhovali jsme se proto, abychom utekli a žili privilegovaný život, a tak hledáme možnosti jak zůstat politicky aktivní součástí anarchistického/feministického/ekologického hnutí.

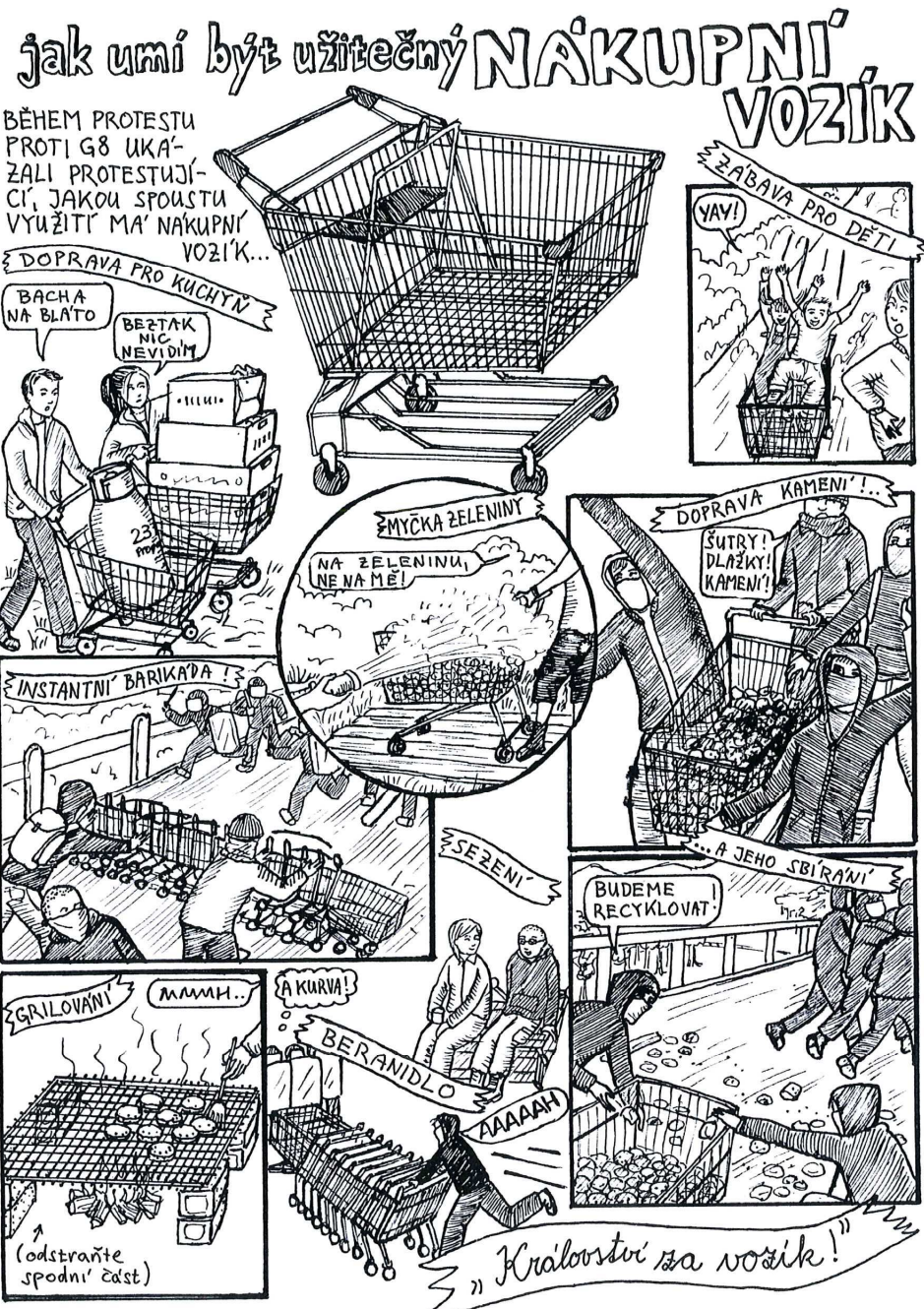
Jste na konci rozhovoru, pokud chceš něco dodat, máš možnost.

Nedávno jsem dodělala nové číslo mého komiksu zinu, číslo 19, a už pracuji na novém čísle. Můžete se na ně zkusit podívat na www.morgenmuffel.co.uk, ale protože ty stránky nedělám já, ale moji přátelé, nejsou vždycky zrovna aktuální.

Díky za rozhovor a hodně štěstí s tvými aktivitami...

Poznámka:

Na uvedené stránce www.morgenmuffel.co.uk naleznete ke stažení čísla 2 až 16 zinu *Morgenmuffel*. V tištěné podobě si zín, stejně jako další publikace od Isy, můžete objednat na e-mailu morgenmuffel@yahoo.co.uk.

A3 je projekt nástěnných novin, které každý měsíc vydává Československá anarchistická federace (ČSAF) a vylepují ho její členové a členky. Přidat se však může každý, kdo má zájem a rád by šířil A3 ve svém okolí. Každé nové číslo je ihned k dispozici ke stažení v tiskové podobě na stránce www.csaf.cz nebo si o něj můžete napsat na e-mail: csaf@csaf.cz.

A3 - LEDEN 2011

NENÁVIDÍME PONDĚLKY

Míra nezaměstnanosti se pohybuje kolem alarmující úrovně. Máme tu stovky tisíc pracujících, kteří by brali jakékoliv zaměstnání. Stále lepší než přežívat z podpory. To je ostatně podstata nezaměstnanosti. Je to zbraň, kterou zaměstnavatelé používají k tomu, aby udrželi své zaměstnance v pokoře. Aby udrželi jejich platy nízké. Aby je donutili k vyššímu pracovnímu tempu. Někteří lidé tomu vzdorují, jiní jsou rádi za to, co mají.

Tlak, pod kterým pracujeme, nás také nutí zapomenout na to, jakou je dnes práce zoufalou záležitostí. Nenávidíme pondělky, protože pracovní týden před námi nenabízí nic jiného než minulý pracovní týden a ten předminulý. Většina práce je nudná a stále se opakuje. Většinu dne trávíme činností, kterou jsme dělali včera a předevčirem.

Lidé nejsou pány své práce. Nerozhodují o tom, co se bude vyrábět, jak hodně se toho vyrobí, kdy a za jakých podmínek. Práce nám nepřináší pocit naplnění a její výsledek má příliš často minimální společenskou hodnotu. Jediný smysl pro nás má výplata na konci měsíce, bez které bychom nedokázali žít. Nemáme žádnou naději, že by se v dohledné době zvýšila, abychom nemuseli obracet každou korunu. Vždyť je tu šéf, který si pořád stěžuje, jak jdou kšefty mizerně a jak jsou vysoké daně. Jistě by si přál ještě větší auto, ještě větší dům a ještě dražší dovolenou.

Práce v anarchistické společnosti vypadá úplně jinak. Ekonomika je plánovaná a není náchylná na výkyvy jako v kapitalismu. Neplánuje ji stát ani úředníci, ale všichni lidé tak, aby si zajistili veškeré své potřeby a tužby. Tisíce lidí nejsou vyhazovány z práce proto, že pokračování ve výrobě nepřináší majiteli zisk. Produkce naplňuje potřeby společnosti, ne firem a korporací. Ekonomika lidí neovládá, ona jim slouží.

Pracovní den je radikálně zkrácen. Všichni bývalí nezaměstnaní jsou zahrnuti do výrobního procesu. Se zbytečnými odpověďmi, jako je například reklamní průmysl, je konec. Reklamy jsou užitečné pouze k vnučování bezcenného zboží, které po krátké chvíli plní skládky. Pracující potom plývají svým časem k jejich opakované výrobě. Anarchisté a anarchistky chtějí vyrábět pouze užitečné věci, které dlouho vydrží, které lze opravit nebo po skončení životnosti recyklovat a přetvořit v jinou užitečnou věc. Ušetřený čas věnují rodině, zábavě, sportovnímu a kulturnímu využití, umění a sebevzdělávání.

Technologie musí být vyvíjeny tak, aby šetřily lidskou práci a životní prostředí, ne aby plnily kapsy zbohatlíků. Nikdo nesmí být nucen do nudné, špinavé a namáhavé práce. Nepřijemnou a namáhavou činnost si musíme mezi sebou rozdělit tak, abychom všichni měli dostatek času a energie na rozvoj svých dovedností, které mohou být prospěšné v našem sousedství i celé společnosti.

To ale neznamená, že bychom se oddávali pouze řeši dlouhodobých plánů a snů. Stejně jako mnozí jiní bojujeme za vyšší mzdy a pracovní smlouvy, které přinášejí alespoň minimální jistotu. Nebojme se současně přemýšlet o lepším a svobodnějším světě. Bez zbohatlíků, politiků a bezduché zábavy. Bez dluhů, nudné práce a mizerných vyhlídek. Nebojme se bojovat za svobodnou práci!

TOVÁRNÍ BEZ ŠÉFŮ

Ve společnosti stále panuje mýtus, že jsou lidé bez vedení nečinní a brzy zleniví. Společenská shoda nad tímto tvrzením mimo jiné udržuje v chodu systém námezdní práce, kde hrstka privilegovaných díky přebytku majetku určuje práci a životní podmínky nemajetných. K jeho vyvrácení významně přispěli pracující, kteří před deseti lety reagovali na finanční krizi v Argentině obsazováním uzavřených továren, kde

sami na vlastní pěst rozjeli výrobu. Stalo se zvykem, že jakmile majitelé továren zavětřili razantní snížení zisku, uzavírali podniky a jejich vybavení co nejrychleji rozprodali. Své zaměstnance zanechali osudu, aniž by jim vyplatili mzdy, často za několik posledních měsíců, o dostupném ani nemluvě. Praxe, jakou jsme sami okusili před pár lety v České republice. Jenomže v Argentině se strhla vlna okupací a pracující začali bránit holýma rukama své živobytí před bezpečnostními agenturami najatými šéfy a policií, které zajišťovaly stěhování strojů ze zkrachovalých továren. Mnozí z nich byli ve svém boji úspěšní a postupem času se jim podařilo rozjet výrobu na vlastní pěst a dokonce pro své počínání vybojovat legální status družstva. Během celosvětové krize se takтика obsazených továren rozšířila i do Severní Ameriky, Evropy, Jihoafrické republiky a Turecka. Argentinští pracující přinesli světu velké poselství: „Lidé si sami dokážou organizovat práci na zcela rovnostářských principech a tuto organizaci zvládají lépe než jejich šéfové.“ Továrny bez šéfů navzdory represím obstály v kapitalistické konkurenci. Mnozí si ale uvědomují, že jsou jejich životy stále určováni trhem, kde nejvyšší ctnost představuje konkurence a zisk. Továrny a podniky bez šéfů, kde dodnes pracuje na 15 000 lidí, se tak z velké části orientují na obchod mezi sebou a poskytují prostor pro svobodnou organizaci práce a rovné odměny za její vykonávání.

A3 - ÚNOR 2011

ACTA - DALŠÍ BIČ NA LIDI

Na utajených jednáních upeklo horní „jedno procento“ novou dohodu, která bude mít dopad na zbývající svět. Údajně jde o ochranu duševního vlastnictví, ve skutečnosti je to jen další krok, jak na jedné straně ještě více obohatit ty, kteří už mají víc než dost, a na straně druhé utáhnout šrouby a zintenzivnit systém kontroly a dohledu nad obvyčejnými lidmi.

Není žádným překvapením, že státní představitelé v tichosti dohodu podepsali, aniž by o svém záměru informovali ty, jejichž jménem se tak rádi zaštiťují. Potají a za našimi zády podobným způsobem dojednávají například umístění americké vojenské základny v Česku, k čemuž neměli žádný mandát. Proti základně se zvedl lidový odpor. Stejně tak se lidé, kterým nejsou lhostejné jejich svobody, nyní postavili i proti tzv. protipirátské dohodě ACTA, jejíž dopady by byly mnohem širší, než se z oficiálních míst přiznává.

Dohoda ACTA je sama o sobě ale jen dalším krokem na postupné cestě neoliberální ofenzivy. Skutečné duševní vlastnictví společnosti se postupně stává soukromým majetkem korporací. Nejenže s sebou tento trend nese postupnou privatizaci životně důležitých oblastí pro jedince i společnost, jako je vzdělávání či zdravotnictví, privatizována je i kultura, tvůrčí činnost a myšlení. Nesmlouvavá logika kapitalismu a nekontrolovatelná moc v rukou bohaté menšiny mění v globálním měřítku společnost podle svých potřeb a s jasným cílem: ještě více moci a ještě větší zisky. S dopady takové bezohledné nenasytivosti ať se každý vyrovná, jak umí - vždyť podle novodobých ideologů společnosti „rovné příležitosti“.

Podívejme se ve stručnosti na pár důsledků údajné ochrany duševního vlastnictví, které již zažíváme nebo nás čekají: šikanování, pokutování a věznění kvůli sdílení nahrávek hudby a filmů, a to v zájmu korporací, které se topí v nadbytku. Kontrola a omezování přístupu k informacím na internetu. Slídění v soukromí - vždyť každý je potenciální pirát a každé záznamové zařízení může sloužit ke „zločinu“ kopírování. Zamezení přístupu k lékům, které se dají levně vyrobit, ale kvůli patentům jsou extrémně drahé. Strach ze svobodné tvorby a rozvíjení již vytvořeného, abychom se nedostali do problémů. Zpoplatnění či zákaz zpívání „chráněných“ písní u táboráků. Finanční likvidace nekomerčních interpretů a pořadatelů kulturních akcí ochrannými svažy. A tím výčet zdaleka nekončí...

O tom, že jsou autorská práva a patenty obrovský byznys, svědčí mimo jiné i to, že často nejsou v rukou samotných umělců či vynálezců, ale dají se dědit a především se s nimi dá výhodně kšeftovat. To, co by při normálním fungování společnosti (tzn. kdy je vše organizováno ve prospěch člověka a samotné společnosti) sloužilo právě jí a jejímu rozvoji, je v případě neoliberálního kapitalismu zpoplatněno, nebo i společnosti zapovězeno.

Některé důsledky ACTA nám mohou připomínat nepovedené sci-fi, ale tak bychom před dvaceti lety vnímali i vyprávění o kamerových

systémech na každom kroku; o statisčích odposlechů; o exekutoch, ktorí nesmyslně likvidují celé rodiny; o bezdomovcích, ktorí umírají na podchlazení; o placení školného; o poplatcích ve zdravotnictví; o dlouhodobé nezaměstnanosti; o strádajících důchodcích a odchodu do důchodu v 70 letech...

ACTA, to je jen jedna z facek, ktorou nám neoliberalizmus uštedřil. A je jen na nás, jestli se necháme dál bez známky odporu fackovať, šikanovať a okrádat. Zvítězit ale můžeme jedině v tom případě, že vedle aktivního odporu budeme zdola vytvářet nezávislé struktury stojící proti tomuto systému a že svůj odpor k cenzuře spojíme s odporem proti dalším neoliberálním krokům, které poškozují celou společnost i každého z nás jako individualitu.

A3 – BŘEZEN 2011

KDYŽ NEKLIDNÍ POCHODUJÍ

Koncem února o sobě dali vědět studenti a učitelé vysokých škol v tzv. týdnu neklidu zorganizovaném proti účelovým reformám veřejných vysokých škol. Proběhly veřejné tematické diskuse, přednášky, happenings, nocování na školách a v několika městech protestní pochody.

Vysoké školství za posledních 20 let na politickou objednávku zmasovělo do té míry, že studenty ani vyučující nelze obecně pokládat za intelektuální předvoj společnosti. Tradiční duchovní avantgarda se na vysokých školách ztrácí v mase pasivních konzumentů, prošíkované kariéristickými uchažebci o moc. (Ti se poznají podle toho, že se derou do funkcí, aniž by měli sebemenší představu o jejich původním účelu, a mají jen jakousi povědomost o tom, že je to nutný stupeň na cestě za akademickým korytem). Přesto byla ona avantgarda vidět. Zatím si musejí říkat neklidní a vyrovnávat se s mocenskými zásahy akademických kariéristů. Dokázali ale i za nepříznivých podmínek uvnitř akademické obce zmobilizovat studenty. Když neklidní studenti pochodovali městy, nedali se přehlédnout. A přitom někteří akademičtí funkcionáři (od studentských senátorů po rektory) nedovolili studentům ani použít výraz *protest* a zglajchšaltovali jejich aktivity až na výjimky na neškodné alibistické symbolické happenings.

Jaký je ale širší kontext navrhované reformy vysokého školství? Vůdce je celkem jednoduché: řekne-li demagogický politik občanovi, že po zavedení školného už nebude občan ze svých daní sponzorovat „flákače a parazity“ na vysokých školách, jak to, že nedodá, že tomuto občanovi o příslušnou částku sníží daně? Proč si tyto peníze stát stejně ponechá? Podobnost s ostatními reformami, kde stát škrtá, kašle na občany, odmítá se jim zodpovídat, ale desátky z nich dře nehanebně dál, není náhodná. Zdravotní, důchodová, daňová, sociální, školská reforma - ty všechny mají jediný cíl, a to umožnit kšefty soukromému sektoru na úkor sektoru veřejného, na úkor občana. Výsledky už pociťujeme na vlastní kůži: máme dluhy, nejistotu práci, nejistotu střechu nad hlavou, nejistotu zdravotní péči, nedůstojné stáří. Čistá minimální hodinová mzda už nestačí ani na bochník chleba a lahev minerálky, nemluví o tom, že člověk potřebuje někde bydlet a něco si obléknout a obout, aby aspoň přežil.

K čemu je stát, který slouží jednomu procentu bohatých na úkor devadesáti devíti procent ostatních občanů? Politici jako nástroj ovládaný byznysem likvidují obecné zájmy zaručené zákonem: rovné právo na vzdělání, právo na vyhledávání, přijímání a šíření informací a myšlenek, právo na zdravotní péči, na důstojný život. Vzdělání, sdílení informací, zdraví, lidský život a správa společných věcí mají být podle našich politiků podmíněny byznysem. Mysleme na tuto aktuální hrozbu komercializace obecného zájmu. Odmítněme ty, kteří nám ji chtějí vnutit.

Každý, kdo se nechce stát klientem a nechce všechno od vzdělání až po informace považovat za zboží, kvůli kterému by se měl stát vazalem banky, začal být mediálně označován za *extremistu*. Dospěli jsme do bodu, kdy je právo na důstojný a plnohodnotný život chápáno jako extrém. Jestliže jsme my obyčejní občané mocenskou propagandou označováni jako extremisté, pak bychom měli podle stejného klíče propagandistům říkat *fašisti*, tj. elitářští diktátory. Ať už jim budeme říkat fašisti nebo mocenské autority, postavme se jim společně, přidejme se k neklidným, až se znovu vydají do ulic.

A3 – BŘEZEN 2011 (SLOVENSKÁ VERZE)

ORGANIZUJME SA ZDOLA

Veřejné priestranstvá, ulice a námestia v našej krajine znova nadobudli svoj zabudnutý účel. My, obyčajní ľudia, sme postupne prestali veriť demagogii vládnucej oligarchie. Začali sme sa stavať na odpor, ku ktorému nás primáli absurdné skutočnosti zo spisu Gorila. Zdá sa, že máme dost korupcie, podvodov, lži a útlatku. Máme dost manipulácie, zastierania reality, nadvlády nadnárodných korporácií a kapitálu nad vlastnými životmi. Máme dost pokrytcov a zločincov, ktorí sa z nás snažia dostať čo najviac, aby sme neboli schopní žiadneho vzdoru. V hĺbke duše však cítime, že niečo zmôžeme. Že je našou povinnosťou obhajovať svoje prirodzené práva a rozhodovať za seba samých.

Od revolúcie prešlo vyše dvadsať dva rokov a my sme naivne verili v prosperitu, transparentnosť a realitu amerického sna, ktorú nám s vervou naočkovali. Dnes však tápeme v rovnačkej situácii, pretože namiesto vytrhnutia koreňa problému iba zmiernujeme následky. Závery kapitalizmu sú neúprosne a nikoho z nás nevynechajú. Rastúca nezamestnanosť, prehĺbujúce sa sociálne rozdiely, vykorisťovanie, nehumánna práca za minimálnu mzdu, živorenie od výplaty k výplate, exekúcie, privatizácia verejných služieb a sektorov, na ktoré máme ako občania právo - to všetko je súčasťou každodennej drivej reality, ktorú ani jeden z privilegovaných nepozná. Prvoradý je zisk a moc na úkor tých dole, čiže nás. Sme modernými zaslepenými otrokmi, hoci si to nevedomujeme. Sme prostriedkom k dosiahnutiu cieľov autorít. V krajine, kde peniaze viťazia nad hodnotou ľudského života. V štáte, v ktorom je spravodlivosť a rovnosť prázdny pojem nahradeným materiálou či zločinom. A to všetko z dielne tých, ktorým deň čo deň zverujeme do správy vlastné životy.

Prvým krokom na našej dlhej ceste vzdoru je práve vyjdenie do ulíc. Protesty sú jednou z našich zbraní, naučme sa ju využiť aspoň v prospech nášho sebedomadia. Sme svedkami toho, ako našu snahu verejne znevažujú a skresľujú všetky mainstreamové médiá vrátane tých verejnoprávných. Odmietnime ich. Zámerne bagatelizovanie akcií zo strany vlády a podplácanie informačných kanálov v snahe odradiť čo najväčší počet ďalších potenciálnych demonštrantov už nie je ničím novým. Sami sa dívame na pascu klamstiev, do ktorej sme sa nechali chytiť. Oni svoju vládu stavajú na našej nevedomosti a vyčerpaní skrz lži, strach a násilie. Blížiac sa voľby sú len ďalšou fraškou, pretože výmena predstaviteľov nikdy nemala ani nebude mať vplyv na náš bežný život. Ide len o formálnu obmenu farieb a miňanie našich peňazí na nepredstaviteľne drahé kampane. Naš hlas nie je hodný absolútne nikoho. Nestačí však voľby ignorovať, je potrebné prinútiť politikov k ústupe a odprieť im legitimitu!

Vieme, čo potrebujeme. Okrem vyšetrenia kauzy, ktorá samo o sebe nezlepí naše životy, minimálne zmenu volebného systému, vertikálnej delby moci, ako aj zavedenie funkčných nástrojov referenda a zníženie samosprávy na regionálnu až lokálnu úroveň. Každý z nás prahne po celospoločenskej zmene založenej na iniciatíve, sebaorganizácii a zvýšení podielu účasti všetkých občanov na tvorbe a spravovaní verejných záležitostí. Aby naše požiadavky získali odozvu, musíme si uvedomiť, že samotné protesty sa autorit nedotknú, rovnako ako snaha o presadenie občianskych názorov komunikáciou so súčasnými politikmi. Aj v tejto chvíli sme vládncim iba na smiech a každý náš pokus o vymávanie sa z nimi povolených hraníc je ihneď potlačený represívnymi orgánmi. Máme povolené kričať, vzdorovať a nesúhlasiť, no iba do ním stanovenej miery.

Preto sa nesmieme nechať odradiť - naopak, musíme byť radikálnejší. Nedegradujeme náš potenciál na symbolické stretnutia, ale pretvárame ich na efektívne a deštruktívne voči hierarchickému systému, štátnej ekonomike a tým, ktorí nás okrádajú o vlastné životy. Organizujeme sa zdola, vytvárame zhromaždenia a efektívne hnutia, berme si príklad z Islandu či iných európskych krajín, v ktorých práve priame akcie ľudu dopomohli k presadeniu zmien. Kolektívizujeme sa na pracoviskách a školách, snažíme sa o čo najúčinnnejšie formy protestov vrátane okupácií či štrajkov. Naš boj musí byť úderný - pôsobiť na zraniteľné miesta štátu a takticky musí spočívať v transformácii nás samotných. Nebudeme ako tí, proti ktorým sa staviame. Začneme od seba a dostávajme do povedomia ľudu myšlienky priamej demokracie, rozširujeme verejnú diskusiu, vyjadrujeme názory, hlasujeme, odstraňujeme prvky autoritárstva. V škole, na pracoviskách, na domových schôdzkach, v obchodoch, na zástavkách, v uliciach - jednoducho všade!

Je len na nás, aby sme vyjadrili svoj nesúhlas so spoločenskou situáciou v našej krajine a vo svete. V čase, kedy mocenské mechanizmy ťahujú naše obojky, nastala chvíľa povedať dosť. Zostať pasívny a ľahostajne mlčať sa totiž rovná vražde našej slobody. Týka sa to nás všetkých bez ohľadu na vek, pohlavie, rasu či zamestnanie. Všetci sme si rovní, všetci môžeme byť jednotou. Oživme pozabudnutú solidaritu a bojujme spoločne za seba a svoju dôstojnosť. Kedy, ak nie teraz?!

RECENZE

OKUPAČNÍ KUCHAŘKA

V souvislosti s komercializací vzdělávání probíhají několik posledních let napříč Evropou a dalšími kontinenty masové studentské protesty. Od chvíle, kdy se politické jako nástroj byznysmenů snaží modifikovat zejména terciární vzdělávání podle tržních pravidel, se totiž ze studentů stávají klienti, kteří tu nejsou proto, aby nabývali vědomostí a mohli být jednou experty ve zvoleném oboru, ale proto, aby ve své klientské roli zprostředkovali zisky bankám v obchodu s penězi. Vzdělání se má stát drahým zbožím a klienti dlužníky bank.

Českou specialitou by pak mělo být ještě velmi primitivním způsobem provedené odstranění tradičních akademických svobod, aby se i z veřejných vysokých škol co nejrychleji staly trafiky ovládané vlivnými kšeftaři. Trpělivost tedy došla téměř celé české akademické obci a jedinou možnou formou obrany se v tuto chvíli zdají být nátlakové akce - veřejná prohlášení, demonstrace, okupační protestní stávky.

Zdejší zpožděná reakce na komodifikaci vzdělávání má jednu výhodu, a tou je možnost využít zkušenosti z protestů na univerzitách jinde ve světě. Nejde jen o to zvolit osvědčený způsob protestu - okupační stávku -, ale hlavně o to dát mu co největší legitimitu. Tu mu může poskytnout jedině princip přímé demokracie, kdy mají všichni zainteresovaní přístup k informacím, právo vyjádřit svůj názor a jejich hlasy jsou si při rozhodování rovné. Rozhodnutí jsou přijímána zcela demokratickým způsobem: majoritou hlasů všech zúčastněných. Nikdo nemá absolutní mandát, nikdo není oprávněn rozhodovat sám za ostatní (jak je tomu v zastupitelské demokracii), nikdo tedy není vystaven pokušení nechat se korumpovat ze strany těch, proti kterým se protest vede. Zásady přímé demokracie při okupačních stávkách univerzit uplatnili například chorvatští studenti v boji za bezplatné vzdělávání v letech 2008-2010. Vše, co se jim osvědčilo a co je použitelné kdekoli, kde mají lidé potřebu demokraticky organizovat kolektivní protesty, sepsali do *Okupační kuchařky*, která vyšla v českém překladu v Nakladatelství ČSAF.

Okupační kuchařka popisuje krok za krokem smysl a princip organizace protestu zdola. Je tu detailně vysvětleno fungování pléna (všeobecného shromáždění), které je otevřeno všem; pro které má každý zúčastněný právo spoluvytvářet agendu; na kterém se veřejně diskutuje o všem, co bude předmětem hlasování; na kterém mají všichni přítomní rovný hlas; na kterém se každé rozhodnutí přijímá většinou hlasů všech přítomných; ze kterého vzejdou rozhodnutí závazná pro účastníky shromáždění. Dále je v „Kuchařce“ podrobně popsán způsob organizace tzv. pracovních skupin a týmů, zajišťujících efektivním způsobem komunikaci s médii; bezpečnost a logistiku protestů; program během okupační stávky; komunikaci s dalšími protestujícími kolektivy; akce prezentující cíle protestů veřejnosti; propagaci přímé demokracie; vydávání zpravodaje a zveřejňování veškerých informací na webu. Uplatňování zásad přímé demokracie je konsekventní ve všech uvedených složkách, včetně komunikace s médii, která důsledně ignoruje pravidla fedrovaná masmédií (bulvarizaci a skandalizaci, zjednodušování, neobjektivitu, manipulaci, personalizaci protestů díky požadavku jediného tiskového mluvčího atd.).

Koordinované protesty zdejší akademické obce proběhly na konci února. Jejich spíše symbolický charakter měl i symbolické výsledky a nijak se významně nedotkl požadavku odstranění rovnice student = klient (= dlužník = nevolník), který navíc není prioritou ani politiků, ani vedení univerzit. Podstata politického zadání při tvorbě nové koncepce terciárního vzdělávání se nezmění, vedení univerzit se spokojí se zachováním jejich samosprávného statutu. *Okupační kuchařku* budou tedy v dalších vlnách protestů o to víc potřebovat studenti-klienti odkázáni na skutečnou revoluci zdola. A budou ji potřebovat i zaměstnanci, kteří byli podobně degradováni na lidské zdroje. Legitimita zastupitelské demokracie byla praxí zpochybněna. Nemá-li politická elita manipulovat majoritou, jak se jí zlíbí, je nutné začít uplatňovat skutečnou demokracii. Bez okupačních protestů se to neobejde.

Publikaci o rozsahu 60 stran A5 si můžete za 48 Kč objednat na e-mailu csaf@csaf.cz. Zakoupit ji můžete na následujících místech: Rekamando (Trojanova 9, Praha 2), Emergency shop (Chvalova 8, Praha 3 - Žižkov), Autonomní infocentrum Salé (Orebitská 14, Praha 3 - Žižkov), Antikvariát Černý pes (Sedláčkova 20, Plzeň).

AKCE! č. 15

V loňském roce uběhlo 15 let od vzniku Antifašistické akce (AFA), organizace, kterou opravdu netřeba představovat. Ta si toto výročí připomněla v novém čísle svého časopisu *Akce!*, které právě vyšlo.

Úvodní článek je rozšířenou verzí textu, který vyšel před pěti lety v časopise *A-kontra* a jenž mapuje vývoj českého neonacistického hnutí a antifašistických aktivit, které na něj reagovaly. Začíná tedy obdobím neorganizovaného antifašismu první poloviny 90. let, které bylo završeno vznikem AFA v roce 1996. V následujícím období ale článek neopomíná ani aktivity, které šly mimo AFA, například angažování se Jakuba Poláka ve věci pomoci rodinám obětí rasového násilí. Jsou zde zmíněny události, které měly stěžejní význam pro formování antifašistického hnutí, stejně jako zaměření aktivit AFA v posledních letech.

Zajímavou reflexi 15 let AFA je anketa, v níž odpovídá 11 respondentů, současných a bývalých členů AFA či neorganizovaných antifašistů. Je však škoda, že byli dotazováni jen muži, ženský pohled by možná mohl být přínosem. Tři otázky, které byly všem položeny, se týkají významu vzniku AFA, úspěchů a proher a názoru na to, jakým směrem by se měla AFA vydat.

Na několika stránkách je přiblížena současná politika a strategie Antifašistické akce. Autor se věnuje zásadní změně ve směřování, která nastala v letech 2006-2007, vyvrací mýtus o AFA coby depolitizované organizaci a předkládá obraz hledání nových forem aktivismu. Přibližuje vztah k médiím a v obecné rovině zmiňuje příběhy neonacistických aktivistů, kteří tvrdě narazili na antifašistický odpor. Vedle úspěchů ale rozebírá i situace, na něž antifašistické hnutí nebylo schopné zareagovat.

Známy podporovatel AFA, rapper a výtvarník Vladimír 518, nejen navrhl pro 15. číslo *Akce!* obálku, ale také ji poskytl rozhovor, kde odpovídá na otázky ohledně svého antifašistického postoje, poměrů na raperské scéně a své nové knihy *Kmeny*.

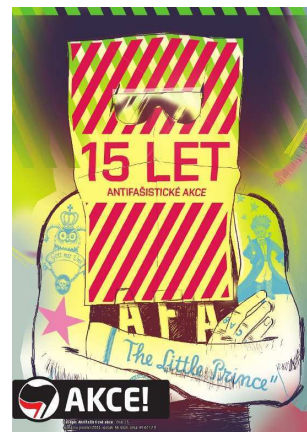
Podobně jako minulé číslo anarchistické revue *Existence* věnuje se i *Akce!* svým vedlejším tématem vyhraněné situaci na šluknovsku. První text se zabývá především podílem médií na rozpoutání proticikánských vášní v regionu, a to především důrazem na etnickou příslušnost účastníků několika incidentů, což v důsledku vedlo k mediální kriminalizaci celého romského etnika. Další článek je reportáží o sobotě 15. října, kdy na jedné straně probíhala „pravidelná“ demonstrace proti „nepříznivým“ a na straně druhé se lidé s protirasistickými postoji věnovali romským dětem, které jsou těmito projevy nenávisi nejvíce zasaženy. Na pozadí Festivalu pro radost je tu ve stručnosti popsán život místních Romů, sociální situace v regionu, dosavadní soužití a chování policie a úřadů.

Na šluknovskou zkušenost navazuje rozsáhlá analýza „Rozděl a schvaluj“, která se věnuje kriminalizaci chudoby a vyhlídkám, které pro lidi na nejnižších příčkách sociální hierarchie znamenají asociální reformy současné pravice vlády. Zabývá se mimo jiné fenoménem anticiganismu, předsudky ohledně pobírání sociálních dávek, situací sociálně vyloučených v oblasti bydlení či kriminalitou chudých, která je ve skutečnosti nespočetná s kriminalitou bohatých.

Ze oblasti antifašistického monitoringu se můžete na stránkách *Akce!* seznámit s podrobnou případovou studií poslední pětiletky olomouckých rowdies, mezi něž patřil nejen jeden tamní neonacista. Na jejich příkladu poznáte, co vše patří do „morální výbavy“ těchto „hrdých bílých mužů“.

Stručná historie řeckého anarchismu představí čtenářům počátky anarchistického hnutí v této zemi, jež sahají ke skupinám vznikajícím v 60. a 70. letech 19. století. Pokračuje přes podzemní činnost ze začátku 20. století, vliv anarchistů na odborové hnutí ve 30. letech až k násilné likvidaci anarchistů ze strany bolševiků. Znovuobjevení anarchismu v Řecku přichází ještě během vlády vojenské junty, kdy bylo mnoho řeckých studentů inspirováno květnovými událostmi roku 1968 ve Francii. Naplno se ovšem anarchistické myšlenky rozšířily až po pádu junty. Populárním proudem se v Řecku stal tzv. povstalecký anarchismus a převládly organizace na bázi neformálních afinitních skupin. V textu jsou mimo jiné zmíněny rozpory vyvolané různými názory na užití politického násilí. Konec je věnován „řeckému prosinci“ 2008, který následoval po policejní vraždě mladého anarchisty. Díky těmto událostem vzniklo nespočet nových sociálních center a squatů.

Hned na dalších stránkách se máme možnost podívat na východ od nás - do země bývalého Sovětského svazu a na to, jak si vede tamní antifašistické a anarchistické hnutí, v jakých sociálních podmínkách se (nejen) jeho aktivisté nacházejí a jaká je realita tamního pouličního boje proti neonacismu. Tento cestopisný exkurz je doplněn výběrem zpráv z Ruska, které mapují dění na tamní antifašistické, anarchistické a environmentální scéně.

THE DAY THE COUNTRY DIED

Papagájův hlasatel Records vydal obsáhlou (476 stran formátu A5) knihu od Iany Glasper s vševysvětlujícím podtitulem *Historie anglického anarcho-punku 1980 - 1984*. Knihu seženete například na e-mailu distro@csaf.cz, její cena je 350 Kč. V časopise *A-ko* vyšla v roce 2007 recenze na anglické vydání, která je natolik obsáhlá a vypo-vidající, že jsme se rozhodli ji použít u příležitosti vydání českého překladu:

Punk jako revoluční hnutí:

odlesk zašlé slávy

Na sklonku minulého roku vyšla v nakladatelství anglického punkového labelu Cherry Red kniha Iana Glasper *The Day The Country Died* s podtitulem *A History of Anarcho Punk 1980 - 1984*. Ačkoliv by se po prvním prolistování mohlo zdát, že publikace je svým popisným až encyklopedickým stylem určená pouze fajnšmekrům s hlubokým zájmem o ostrovní hudební scénu, je ve skutečnosti velmi čtivá a vedle výčtu vydaných desek a členů sestav jednotlivých anarcho-punkových kapel nabízí i vhled do subkultury jako takové: její politiky, dynamiky i praktického způsobu fungování.

Punk chytá druhý dech

Na počátku osmdesátých let byl původní protestní náboj punkové vlny ten tam - pokud byl ovšem někdy vůbec přítomen a nešlo pouze o chytrý marketing v rebelském rouchu. Punkové kapely první vlny skončily na matutích korporativních labelech a pokud kdy měly nějaké poselství, pak se se vstupem na velká pódia rozplynulo v rock'n'rollovém životním stylu nových celebrit. „*Hodně původních kapel se prodalo nebo rozpadlo a scéna se stala více komerční, což většina původních punks snášela s nelibostí. Celá podstata punku byla ztracena,*“ shrnuje Key z kapely Youth Of Asia. Ale na ulicích a v garážích to znovu vřelo. Mladí lidé poslouchající a naslouchající punkovým kapelám měli pocit zrady a prodaná rebelie se jim začala odcižovat.

Anotace knihy o tomto období říká, že „*šlo o dobu, kdy punk přestal být pouhou radikální oděvní módou a stal se silou bojující za skutečnou sociální změnu; opravdovým revolučním hnutím poháněným jedním z nejprovokativnějších hluků, jaký byl kdy nahrán.*“ Řada čtenářů tohoto textu se na tomto místě jistě začala kroutit. Punk jako revoluční hnutí? Pojdme se na to podívat blíže a uvidíme, že toto prohlášení není tak daleko od pravdy...

Myšlenkové a praktické základy

Ian Glasper nedefinuje anarcho-punkovou kapelu pouze zvukem, ale i myšlenkami, které zastávala, a způsobem, jakým fungovala. Najdete zde i pár kapel, které se do publikace dostaly spíše díky hluku, který produkovaly, a o svých myšlenkách se buď téměř nezmíní, nebo je kapely zpětně bagatelizují. Drtivá většina zahrnutých kapel se ale pod vlajku anarchie hrdě hlásila a hodně z nich naopak do škatulky nezapadalo muzikou, kterou hrály - většinou proto, že na rozdíl od klasik žánru nešlo o žádný hlučný „bordel“, ale popové a melodické záležitosti, případně různé experimenty.

Co pro druhou punkovou vlnu anarchie tedy vlastně znamenala? Celou knihou prostupují tři základní principy, které tuto scénu spojovaly. Zaprvé to bylo DIY, tedy princip „udělej to sám“. Kapely se zcela úmyslně a plánovitě postavily mimo hudební byznys; samy si navzájem organizovaly koncerty, samy si nahrávaly a vydávaly desky, psaly své vlastní časopisy a zakládaly své vlastní labely - nikoliv za účelem tvorby zisku, ale vzájemné pomoci a spolupráce.

Druhým principem byla levicová antiautoritářská politika. Kapely ve svých textech mluvily o právech zvířat, squattingu, válce o Falklandy a antimilitarismu, boji proti ultrapravicí, nukleární hrozbě, teroru pravického neoliberalismu, stávkách pracujících, anarchismu, pacifismu... A zdaleka nešlo pouze o verbální vyjádření.

Tím se dostáváme ke třetímu principu: Anarcho-punkové kapely kladly velký důraz na převádění slov do praxe, podle hesla „action speaks louder than words“ (Činy hovoří hlasitěji než slova).

Na tomto místě je nutná malá historická exkurze. V době, kdy se anarcho-punkové hnutí formovalo, dostala se v Británii k moci železná lady Margaret Thatcher a zahájila své neoliberalní tažení. Začalo osekávání sociálních výdajů, omezování moci odborů, privatizace, dokonce došlo i na válku (o Falklandy). Ruku v ruce s tím samozřejmě šlo utuzování represe a pronásledování jakékoliv alternativy. Ale každý útlak vyvolává odpor a ozývat se začaly i jiné části společnosti. Stoupaly počty stávek a sociálních nepokojů, které v letech 1984 - 1985 kulminovaly velkou hornickou stávkou.

Ale zpět k anarcho-punkové subkultuře, pomalu se přetavující na hnutí. Členové a členky kapel neřídka bydleli v komunitách založených v zasquatovaných domech a aktivně se podíleli na vyhledávání a obsazování dalších domů. Vydávali řadu benefičních kompilací a pořádali benefiční

koncerty, které vydělaly statisíce liber - mezi nejčastější příjemce peněz a podpory patřila militantní organizace na ochranu práv zvířat Animal Liberation Front (ALF) a právě stávkující horníci a dokaři. Pořádali demonstrace a přímé akce a podporovali nejrůznější kampaně (nejvíce asi CND, Kampaně pro jaderné odzbrojení). Přimo z anarcho-punkového prostředí vzešla iniciativa Stop the City, pořádající okupační street party ve finančních a obchodních centrech velkých měst, a v neposlední řadě také legendární militantní organizace Class War.

Velký důraz se kladl na práva zvířat. Naprostá většina kapel sestávala z vegetariánů a vegetariánek, silné bylo i zastoupení veganů a veganek. Lidé z anarcho-punkového prostředí se velice aktivně účastnili protestů a přímých akcí, téměř masově podporovali hnutí sabotování honů atd. Silnou pozici měly i feministické myšlenky, existovalo i několik ženských feministických kapel. Ian Glasper vysloveně zdůrazňuje, že v anarcho-punkové scéně byla účast žen mnohem vyšší než v první punkové vlně, kde se téměř nevyskytovaly.

Crass: otcové anarcho-punku

Základní anarcho-punkovou kapelou, jiskřičkou, která zažehla plamen, se stali Crass. Když vzděláním, věkem i sociálním statutem velmi nesooudá komunita, obývající vesnický dům, založila kapelu, nikdo asi nečekal, jakým fenoménem se brzy stane. Do mobilizující punkové muziky přidali chytré, ale radikální texty, a i jako kapela samozřejmě projevovali své jasně vyprofilované politické postoje, které kombinovaly anarchismus a pacifismus.

V undergroundovém punkovém prostředí se brzy stali neuvěřitelně populárními. Někak se jim podařilo trefit do srdce těch nejmladších, které oslovila první punková vlna. Jejich desky se prodávaly v desetitisícových nákladech a zástupy následovníků na sebe nenechaly dlouho čekat. Skoro každý jednotlivec v knize neopomene zdůraznit, že se k anarcho-punku dostal právě díky prvnímu albu Crass. Dokonce zazní i pravděpodobně oprávněný názor, že tato kapela udělala pro propagaci anarchismu více než všechny poválečné anarchistické organizace dohromady.

Crass nebyli jenom kapelou či kolektivem spolubydlících, ale opravdovou komunitou. Rozvíjeli alternativní způsob života a vedle pěstování vlastní zeleniny stihli nejen zorganizovat mnoho koncertů, ale např. také založit svůj vlastní label. Skrz něj pak naprosto v DIY duchu pomáhali mladým nezkušeným kapelám s vydáním jejich prvních desek. Crass label vydal každé nové kapele vždy jeden sedmipalec. Myšlenka, která se za tím skrývala, byla: ukázali jsme vám, jak na to, teď už to je jenom na vás. Crass label navíc brzy získal velkou popularitu, vydával desky v ohromných nákladech a singl na něm znamenal pro neznámé kapely jedinečnou možnost, jak dostat sebe a své myšlenky do povědomí posluchačů a posluchaček.

Conflict: nenecháme si nic líbit

Crass začali anarcho-punku až příliš dominovat a pomalu se z nich stávali jakýsi leaderi či vůdci, ačkoliv oni sami o tuto pozici vůbec nestáli a aktivně se jí bránili. Jejich filozofie, která by se dala popsat jako anarcho-pacifismus, se stala ve vznikajícím anarcho-punkovém hnutí převládajícím politickým názorem. Ale tváří v tvář situaci na ulicích názorem dost nepraktickým. Vznikající oi! hnutí, které se velmi rychle transformovalo v hnutí skinheads a začalo lákat neonacisty, začalo být pro anarcho-punk skutečným nebezpečím. A anarcho-pacifisté se neuměli a z principu nechtěli bránit...

Andy Martin z Apostlet popisuje typickou situaci z koncertu té doby: „...a najednou vidím ty šmejdy v těžkých botách a kšandách. Pět skinheadů - pět ubohých, tlustých, stupidních, zbabělých rváčů - si razí cestu davem a odstrkuje lidi stranou cestou k pódiu. Takhle se mnou nikdo jednat nebude - a tak jsme za nimi s Davem vyrazili, ale než jsme je dohnali, tak začali brutálně mlátit a kopat toho asijského kluka - asi jediného ne-bělocha na celém koncertě. Přesně tak jak říkám, pět na jednoho. A co udělalo těch pět set lidí, co přišlo na koncert? Udělali kolem nich velký kruh a koukali, co se děje... Tak jak říkám, tyhle pacifisticky zbabělci stáli

a sledovali, jak pět fašistů mlátí patnáctiletého kluka. Punk, jo? Ani bych se na ně nevyčkal, kdyby jim hořeli lakýrky.“

Tak zhruba z těchto pocitů a situací vzniknul v anarchopunku nový, alternativní politický proud. Jeho nejviditelnějším reprezentantem se stala kapela Conflict, která se stala takovým protějškem Crass. Stejně tak jako oni byli neuvěřitelně aktivní, stejně tak jako oni založili svůj vlastní label Mortarhate. Pořádali koncerty, benefiční akce atd. a aktivně propagovali svou filosofii. Nejednou člověk v knize vzpomíná na proslulou „tašku plnou překvapení“, ve které vozili Conflict na koncerty nejrůznější tyče a další zbraně, s nimiž rozháněli pravidelné útoky neonacistů.

Conflict velmi hlasitě propagovali také ALF a kampaň Stop The City, které věnovali desetitisíce liber. O síle anarchopunkového hnutí vypovídá i to, že když tahle kapela vydala benefiční sedmipalec (právě na kampaň Stop the City), během jediného roku se ho prodalo na čtyřicet tisíc kusů!

A pokud se zajímáte, jak dopadl výše citovaný incident, tak jakmile na místo skrz dav dorazili lidé z Apostles a Conflict, tři náckové skončili v nemocnici. Dva zbylí byli vyhozeni bez šrámu - ti se dostali do rukou Crass, kteří, ač pacifisté, také samozřejmě okamžitě vyrazili Asiatovi na pomoc.

Solidaritou proti útlaku

Celé hnutí bylo prodchnuto duchem solidarity a kooperace. Pomalu vznikala první mezinárodní podzemní síť, která nezávislým punkovým kapelám, vydavatelům a distributorům umožňovala vyměňovat, a tudíž efektivně šířit své desky a organizovat mezinárodní turné. A všechno bylo organizováno nevydělečně.

„Hráli jsme spoustu benefičních koncertů; vlastně se mi zdálo, že každý koncert, který jsme hráli, byl benefitem... na Anarchistický fond pro zatčené atd.“, vzpomíná Seans z Legion Of Parasites. Snaha o non-profitnost a férové ceny šla občas až příliš daleko. Conflict například po roce zjistili, že na výše zmíněném benefičním singlu pro Stop The City trati 2 pence na kusu a další edice tak musela být o něco dražší...

Na koncertech se rozdávala spousta literatury. Kay z Youth Of Asia v knize popisuje svůj první koncert: „Němčenské kapely byly skvělé, zvláště Crass, a dostal jsem tam spoustu letáků a fanzinů, všechny o anarchii, všechny protistátní a proticírkevní, všechny mnohem relevantnější a srozumitelnější než vše, co jsem doposud četl.“

Kapely, kterým se nedostalo možnosti vydat singl na jednom z mála anarchopunkových labelů a vydaly si svou desku samy, umísťovaly do bookletů informace o cenách a postupech s vydáním, včetně všech kontaktů, aby ostatním kapelám ušetřily čas s vyhledáváním informací a podpořily je v tom, aby se i ony pustily do vydání vlastní desky.

Skinheads a násilí

Ale po fázi geometrického růstu se anarchopunkové hnutí dostalo do doby úpadku. Lidé v knize hovoří o některých konkrétních příčinách, i když svou roli jistě sehrálo i to, že přišly nové trendy...

Velkým problémem anarchopunkového hnutí bylo násilí. A nešlo jenom o neonacisty, se kterými si jakžtakž umělo poradit. V celé knize se opakují popisy incidentů se skinheads, údajně apolitickými stoupenci oi!, hudebního stylu, který velmi vehementně propagoval novinář z hudebního časopisu Sound Gerry Bushel. Hovoří o nich Scottie z kapely Symbol Of Freedom: „Organizoval jsi třeba benefit pro, řekněme, rodiny stávkujících horníků, nebo na síť pro dostupné bydlení nebo podporu mentálně postižených a tyhle nezvaný, nemluvní, nechtění čuráci přišli, rozmlátili okna, zmlátili návštěvníky a uzavřeli nám další potencionální místo na koncerty, a peníze, které jsme mohli vydělat, šly na pokrytí škod.“

Vypořádání se se skinheads, kteří měli plnou pusou jednoty a byli „jedněmi z nás“, nebylo vždycky tak snadné jako v této vzpomínce lana z Tears Of Destruction: „Pamatuji si, jak jsme jednou šli na koncert Poison Girls v Oxfordu. Skinheads byli dost horliví a pokoušeli se dostat na pódium, ale vy chytla jednoho z nich za koule a zakroutila... To je hned z počátku zklidnilo!“

Lidé tvořící anarchopunk byli absolutně nadšení. Myšlenkou anarchie doslova žili a „zaměstnávala“ je na plný úvazek. Velkou ránou pro ně byla porážka hornické stávky. Po pěti letech bylo navíc jasné, že žádná revoluce není na obzoru a anarchopunk přestal být pro spoustu lidí cestou. Hřebíčkem do rakve byla i bitva o Stonehenge (1985), brutální policejní zákrok proti tradičnímu neoficiálnímu festivalu konanému zdarma u této megalitické památky. Tradičně zde vystupovala spousta punkových kapel a policejní zásah pro spoustu účastníků a účastnic znamenal ohromnou deziluzi.

Hodně lidí také zmiňuje, že se hnutí stalo až příliš politicky korektním a v podstatě konzervativním. Lidé sledovali jeden druhého, hlídali se navzájem, zdali někdo nepřekračuje dané hranice a nezpronevěřuje se svým myšlenkám. Zaměřovali se ale na okrajové záležitosti a nepodstatné detaily namísto celku, což vyvolávalo hodně zlé krve a dokázalo otrávit spoustu nadšených aktivistů a aktivistek.

Po pětadvaceti letech...

Anarchopunk toho i přes absenci konkrétních výsledků dokázal mnoho. Pod praporem anarchie zmobilizoval desetitisíce lidí do akce, což se předtím a konečkonců i potom povedlo máločemu. A u velké části lidí nešlo o nějakou krátkodobou, módní a trendovou záležitost, kterou uložili do

skříně spolu s pokresleným krivákem. Téměř všichni v knize zpovídání zůstali věrni svým myšlenkám a i po rozpadu kapel se podíleli na činnosti politických skupin a hnutí. Řada kapel se svou činností nikdy nepřestala a hraje, propaguje, agituje a mobilizuje nepřetržitě dodnes.

Dopad, jaký měl a má anarchopunk, úderně shrnuje Deek z kapely Oi Poloi: „Lidé punk pořád shazují a říkají, že nemůže nic změnit. Ale to je kravina. Podívej se na jakoukoli politickou organizaci, která dělá přímé akce, jako je třeba AFA, sabotéři honů nebo třeba političtí squatteři a tak dál, a uvidíš, že v ní jsou skoro vždy zapojeni punks nebo ex-punks. Punková hudba může lidem otevřít oči, přinutit je přemýšlet a inspirovat je k činu, a to má konkrétní důsledky v reálném světě. A myslet si opak je hodně naivní. Pes z vivisekční laboratoře zachráněný aktivistou, inspirovaným k přímé akci a ochraně práv zvířat deskou Icons Of Filth... Nacistický skinhead zbitý lidmi z AFA inspirovanými kapelou Beggars... Zasquatované komunitní centrum nabízející levné veganské jídlo místním nezaměstnaným a důchodcům, inspirované kapelou Crass... Prales zachráněný před vykáčením aktivistou Earth First, který se ke svým prvním přímým akcím dostal skrz anarchopunk... Tohle všechno jsou příklady toho, co politický punk může dosáhnout a také dosáhl. Dobrá, nedostali jsme systém na kolena, ale všude na světě existují stovky tisíc lidí, aktivně pracujících na tomto cíli, vytvářející alternativy a převádějící je do praxe ve svých každodenních životech, kteří k tomu byli inspirováni punkem. Tahle muzika změnila můj život a životy většiny čtenářů této knihy... Nezatracujte ho!“

Bob z Blood and Roses to bere z jiného konce: „Jestli si myslím, že hudba může změnit svět? Já vím, že hudba může změnit svět, protože změnila mě... změnila ostatní, jako jsem já... a dala nás dohromady. A když jsme vyjádřili naše myšlenky, dali jsme je světu v přímém kontrastu s těmi, které nás utlačují.“

Anarchopunk: čekání na reflexi

Autor knihy odvedl skutečně mravenčí práci. Dohledal minimálně jednoho, ale většinou dva i více členů všech kapel, o kterých píše, a důkladně je vyzpovídal. Každé kapele - kterých je v knize několik desítek - je věnována jedna kapitola, která je kompilátem výpovědí členů a členek kapel tu a tam doplněná o faktografické údaje z pera autora. Vyprávění jednotlivých kapel jsou si strukturovou velice podobná: popisují založení kapely, první krůčky a koncerty, politickou angažovanost, rozpad kapely, popis toho, co její členové dělají dnes, a nakonec odpovídají na otázku, zda jim zůstalo jejich politické přesvědčení a jak se na své působení zpětně dívají. Na úplný závěr je pak přiložena kompletní diskografie. Spíše než o nějakou encyklopedii se tak jedná o historický dokument sepsaný metodou „oral history“, strukturovaný dle kapel, kolem kterých se toto hnutí beztak z velké části točilo a formovalo.

Při dnešním čtení o anarchopunku v letech 1980 - 1985 jde o hudbu - či chcete-li hluk - až v poslední řadě. Od 2. světové války nebylo mnoho situací, kdy by anarchistické myšlenky byly tak populární a měly tak masový apel. Tohle období nám tak skýtá cenné poučení a čeká na svou reflexi. Anarchopunk slouží jako účinný nástroj k propagaci anarchistických myšlenek i dnes; i v současnosti se velká část členů a sympatizantů anarchistických organizací rekrutuje z této dnes už opět spíše subkultury - přestože se část moderního anarchistického hnutí vehementně snaží od punku distancovat a separovat. A v některých částech světa je anarchopunk pořád dokonce jediným prostředkem šíření anarchistických myšlenek. Proto si anarchopunková subkultura a hnutí nezaslouží moralizování či paušální odmítání, ale skutečnou analýzu a reflexi. A tato kniha nám může hodně přispět k jejímu porozumění.

Petr Polák

Nakladatelství Československé anarchistické federace

anarchistická revue Existence

1/2012 - OCCUPY

Anarchistické kořeny OWS / Hnutí OWS: je nás 99 % / Tak vypadá revoluce / "Dejte nám své dárky!" / Společně proti anticiganismu / Tahrír znovu ožil / Lež jako argument / Café Zapatista / Filosofie anarchismu / Kropotkin tour 2011 / Sjednotíme své boje / ...

4/2011 - LONDÝN V PLAMENECH

Svobodný člověk Michael Kácha / Hledání anarchistické politiky / Critical Mass / Democracie Real Ya! / Chronologie opakovaného neštěstí / Uznání Palestiny / Systém moci / Naštvanost. A co dál? / Anarchismus neznamená antiglobalismus / Tam, kde jsou anarchisté vidět / ...

3/2011 - PROBOUZEJÍCÍ SE EVROPA

Vztek proti nadvládě peněz / Odbory proti reformám / N. Chomsky / Anarchisté a hnutí 15M / Keltský tygr vykrvácel / Revolty v arabském světě / Dělnické boje v Číně / Shell to Sea / Rozhodování konsensem / Nutnost obrody radikální politiky / ProtestFest / ...

2/2011 - BOURE NAD PÍSEKEM

Proti nejistotě a politice škrťů / Poznámky k povstáním v arabských zemích / Wisconsinská rebelie / S páčidlem v ruce / V Novém Bydžově proti náckům / Manifest mladých z Gazy za změnu / Úvod do pareconu / Svobodu vojné! / Usvitu / Seattle Solidarity Network / ...

1/2011 - VZDĚLÁNÍ NENÍ ZBOŽÍ

Pár slov k Akčnímu plánu / Roman Joch / Bojkot, stažení investic a sankce proti Izraeli / Ohlédnutí za volbami / Umělecká guerilla Vila 45 / Dobrý zbojník Lucio Urtubia / Emma Goldman / Samospráva pracujících v barcelonské veřejné dopravě / Seattle Solidarity / Nenaříkejte, balkanizujte! / ...

4/2010 - 15 LET ČSAF

3/2010 - HORKÉ ŘECKÉ JARO

2/2010 - SEXUÁLNÍ NÁSILÍ

(starší čísla za sníženou cenu)

komiksová edice

sv. 1 - LIKVIDÁTOR 40 stran / 40,-

sv. 2 - ANARCHIX 40 stran / 40,-

sv. 3 - CLASS WAR COMIX 40 stran / 40,-

sv. 4 - KDYŽ ZAČALA NOC 64 stran / 58,-

další publikace

KLÍČENÍ - čtení od dětí
40 stran A4 / celobarevné / 60,-

PRÁCE 48 stran / 35,-

OKUPAČNÍ KUCHARKA 60 stran / 48,-

Miroslav Soso - TĚLA edice Poezie / 52 stran / 35,-

WWW.CSAF.CZ

lze objednat na e-mailu distro@csaf.cz nebo zakoupit v obchodech a distribucích uvedených na straně 2